

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De Verbo Dei Libri Tres

Helm, Heinrich

Coloniae, 1560

VD16 H 1736

De Verbo Dei Liber I.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30114

DE VERBO DEI LIBER I.

Quod Deus omnia facit propter electos, ut salutem
consequantur. Caput I.

PATER misericordiarum & luminū & Deus A
us omnis consolationis, secundum diuitias 2. Cor. 1.
gratiae suae, omnia facit propter electos, ut 2. Tim. 2.
ipſi salutem consequantur cum gloria æterna. Matt. 19.
Nam cum bonus ipſe sit, benignus, sua-
uis, miris, misericors & præstabilis super malitia, ideo non
vult mortem peccatorum, sed ut conuertantur à vijs suis Ezech. 18.
malis, & viuant. Hinc vertex ait apostolorum: Non tardat 2. Pet. 3.
Deus promissionem suam, qua iustis coronas vitæ & im- Ecces 8.
pijs, sceleratis, & absq; ullo timore mala perpetratoribus,
atq; iniqua agentibus vsquequaq; æterni ignis cruciatus
decernet: sicut quidam falsi, & semetipſos seducētes ex- Rom. 9.
iſtimant: sed patienter agit, & in multa patientia vasā iræ
& contumeliæ, apta ad interitum sustinet, propter nos Ephe. 1.
ut præordinati ad vitam æternam, & electi ante mundi
constitutionem, in Christo diuites fiant in gratia & bonis Luc. 19.
operibus, eant de virtute in virtutem, negotieturq; in ta- Tit. 1.
lento, donec Dominus reuertatur: Reprobi verò circa fi-
dem, ore confitentes se nosse Deum, factis autem negan- Eph. 4.
tes, dignos pœnitentiae fructus agant, resipiscant à diaboli
laqueis, reuertātur ad dominum Deum suum, dignè Deo
& euangelio gratiae eius, quod reliquum est in carne vi- Sap. 11.
uant temporis. Et hoc facit, quia amat animas, & non vult
aliquos perire, sed omnes ad pœnitentiam reuerti. Vult
namq; omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem sui
nominis peruenire.

Sic dat exasperatoribus suis tempus & locum pœnitentiæ: sed illo abutuntur filii desertores in superbia sua, & Job 24.
nolunt pœnitere à fornicationibus suis, ignorantes, imò, Apoc. 2.
scire nolentes, q; benignitas Dei ad pœnitentiam eos ad-
ducit: Et quod horrendum est auditu, & dictu mirabile Rom. 2.

A ver-

verbum, diuitias bonitatis & patientiae & longanimitatis
Dei, obstinata voluntate, duro supra petram & adamante
corde, contemnunt.

C Verum neq; sic pius pater miserator & misericors do-
minus, in furore suo nos arguit, neq; in ira sua nos corri-
pit, nec secundum peccata nostra facit nobis, neq; secun-
dū iniquitates nostras retribuit nobis: Sed quomodo mi-
seretur pater filiorum, miseretur dominus timentibus se,
quoniam ipse cognoscit figuratum nostrum imò & plus
Eccī. 4. quam mater, iuxta illud: Miserebitur tui plus quam mater
Esaī. 49. attestante id ipsum Esa. Nunquid potest mulier obliuisci
infantem suum, ut non misercatur filio veteri sui? Et si illa
Esaī. 66. oblitera fuerit, ego tamē nō obliuiscar tui. Ecce in manibus
Deut. 1. meis descripsi te. Et iterum: Quomodo si cui mater blan-
diatur, ita ego consolabor vos. Hinc Moses ait: Portauit te
dominus Deus tuus, ut portare solet homo parvulum suū
filium, in omni via per quam ambulasti. Quia secundum
Psal. 102. altitudinem cæli & terre, corroborauit misericordiam suam
Psal. 76. super timentes se. Non potest ergo in ira sua cōtinere mi-
sericordias suas, si relicta malitia ad eum reuertimur, si in
Psal. 30. corde verè contrito & humiliato misericordiam eius ma-
gnam imploramus cum David, Manasse, Magdalena, filio
prodigo & publicano. Quia suauis, benigna & pia est mi-
sericordia Dei, super omnia opera eius. Quapropter di-
gnè & absque omni excusatione damnantur, qui diui-
tias misericordiæ Dei contemnunt. Sed qui sunt illi?

D Vatum maximus respondet: Misericors omnibus qui o-
Psal. 58. perantur iniquitatem. Iniquitas verò, Ioanne apostolo te-
1. Ioan. 3. ste, peccatum est: Sed nunquid Deus peccatoribus nō mi-
O 5. seretur? Non miseretur peccatoribus, addentibus prævari-
Esaī. 5. cationes, peccata super peccata cumulantes, trahentes ini-
Iohel. 1. quitatem in funiculis vanitatis, & quasi vinculum plaustrī
peccati. Nō miseretur peccatoribus, instar iumentorū in
suis

suis stercoībus computrēscētibūs: Qui lētantur cū ma- Prou. 2.
 lefēcerūt, & in rebus pessimis exultant: Qui gloriāntur in Psal. 51.
 malitia, & q̄ potentes sunt iniquitāte: Qui per risum ope- Prou. 10.
 rantur scelera, aut cōplacent sibi in peccatis suis, aut ea ne
 gāt, aut in cathedra pestilētiæ sedētes, malitiās suas alios Hiere. 2.
 docent, dicentes bonū malum & malum bonū: ponentes Esai. 5.
 lucem in tenebras, & tenebras in lucem: Docentes dulce
 amarum esse, & amarū dulce. Miseretur aut̄ om̄ibus inuo- Roma. 10.
 cantibus eum in veritate, & ijs qui declināt à malo & fa- Psal. 144.
 ciunt bonū. Miseretur impijs qui derelinquunt vias suas 2. Tim. 2.
 impias, & cogitationes suas pessimas, & in toto corde suo Esai. 55.
 conuertuntur ad eum in ieunio & fletu & planctu, & scin Iohei. 2.
 dūt corda sua, & non vestimenta sua. Hanc misericordiam Rom. 9.
 electi, vasa misericordiæ & in honorem, quæ se emundant 2. Tim. 2.
 ab om̄ibus iniquitāmentis carnis & spiritus, & sanctifica-
 tionem suam perficiunt in timore Dei, cōsequuntur, filij
 regni & obedientiæ, qui ambulant in lege domini. Filios Esai. 1.
 verd sceleratos, semen nequā, gentem paccatricem, popu- Heb. 10.
 lū graue iniquitāte, incredulos, subuersores & exasperato-
 res, ira Dei manet, & terribilis expectatio iudicij, ac ignis
 emulatio qui cōsumpturus est prouocatores Dei, qui sunt
 ex cōtentione, & nō solū nō acquiescunt veritati, sed v̄e Rom. 2.
 ritati resistūt & cōtradicunt, et credunt mendacijs, cōsen-
 tiuntq; iniquitati et cæcis ducibus, qui aures prurientes ti 2. Thes. 2.
 tillant, instabiles fascināt, ac per dulces sermones et bene-
 dictiones, corda innocentium seducunt: Hos inquam, ira Rom. 16.
 Dei manet, tribulatio et angustia, et omnes hominum
 animas operantes iniquitates superuacuē.

De duabus vijs Domini. Cap. II.

Duid ait, omnis cōsummationis finem videns: Vni- A
 uersæ viæ domini misericordia & veritas. Miseri- Psal. 24.
 cordia, in bonitate permanentes, coronat: Veritas iudicij,
 A 2 ambu-

DE VERBO DEI

4

- Hier. 6. ambulantes in delictis suis, & verbum Dei non suscipiens sed blasphemantes, deridentes, & post dorsum suum proijcentes, damnat. Sic misericordiam & iudicium cantabunt electi domino in æternum, hoc est, bonitatem & seueritatem. Bonitatem eius, in vasis electionis & misericordia: seueritatem verò, in vasis iræ & contumeliaz, qui ceciderunt operando iniuriam, omni via non bona assistentes, iniquè vsquequaq; & supuacuè agendo & nō adiecerunt ut resurgerent à somno & morte peccatorum pessima, vt illuminaret eos Christus: magis verò in peccatis suis permanserunt, & perierunt absq; vlla spe. Hinc rursus ait vir secundū cor Dei: Duo hęc audiui, cum in me loqueretur Deus: quia potestas Dei est & tibi domine misericordia: quia tu reddes vnicuique iuxta opera sua: His qui audiunt verbum Dei & custodiunt illud, gloriam, honorem, & incorruptionem: & quam per bona opera in patientia querunt, vitam æternam: His autem qui non sunt ex Deo, & ideo verbum Dei non audiunt, vel si audiunt, non custodiunt, nec fructum eius referunt, magis autem legem Dei exercituum calce abiciunt, & eloquium sancti Israel blasphemant, ac opprobrijs conspurcant, quod est iniurias maxima, & dicunt ex malo cordis sui thesau-ro: Prophetæ in ventum locuti sunt, & responsum Dei nō fuit in eis, sicut filij quoq; Belial & desertores ad Hieremiam dixerunt: Mendacium tu loqueris, non misit te dominus Deus noster: Ists (inquam) derisoribus verbi Dei, parata sunt iudicia dura & sine misericordia, & mallei percutientes parati sunt istorum stultorum corporibus. Euge ergo ab ira agnī, & à facie gladij ex ore eius procedentis, ex vtraq; parte acuti, quod, teste Apostolo, est verbum Dei viuentis: Quoniam vltor est iniuritatum gladius iste: & scitote esse iudicium. Sed beatifunt, & bene illic erit, cum Deus iudicauerit orbem terrarum in iustitia,
- Psal. 49.
- Psal. 100.
- Rom. 11.
- Psal. 35.
- Psal. 118.
- Ephe. 5.
- Psal. 61.
- Rom. 2.
- Ioan. 8.
- Luc. 8.
- Esiae 5.
- Hier. 6.
- Hier. 5.
- Hier. 43.
- Prou. 19.
- Apoc. 1.
- Ephe. 6.
- Iob. 19.
- Psal. 97.

& po-

& populos in æquitate, qui nunc audiunt verbum Dei, *Luc.8.*
 & custodiunt illud, fructumq; eius adferunt in patientia:
 quia cum agno in regnum eius intrabūt, & regnabunt cū *Matt.25.*
 eo in secula seculorum.

Ex uerbo Dei depravato infinita mala pullularunt. Cap. III.

IN confessio est, quod omnis huius periculosi temporis controversia ex verbo Dei insincerè prædicato, de *2.Cor.2.*
 prauato, adulterato, & ad nothū sensum detorto per pseudochristos & apostolos & operarios subdolos, sit exorta: Qui dum agni exuuio se occultant, cum intrinsecus sint *Matt.7.*
2.Cor.11. lupi rapaces, & transfigurent se in Apostolos Christi, veritatis ac iusticiæ præcones, vindicatores euangelij, verbi Dei ministros, fidei Iesu Christi disseminatores, multiplicis itē gratiæ Dei in alios distributores, sub fuso pie- *1.Pet.4.*
Gal.3. tatis imponunt incautis, seducunt innocentes, fascinant insensatos, turbant pacem habentes, dissensionibus replēt *1.Tim.3.*
 uno more in domo Dei cōuersantes, quæ est Ecclesia Dei viui, columna & firmamentum veritatis: quo factum est, qui ante paucos dies idipsum dicebant, qui perfecti erāt in eodem sensu & in eadē scientia, qui idipsum sapiebant omnes in alterutrum secūdum Iesum Christum, atq; vna- *1.Cor.1.*
 nimes vno ore honorisicabant Deum & patrem domini *Rom.15.*
 nostri Iesu Christi: nunc lieu à pacis veritatisq; inimicis, à filijs diaboli ab omnis iusticiæ æmulis, à viarum Dei re- *Act.13.*
 & arum sanctissimarumq; subuersoribus sunt corrupti, seducti, subuersi. Seduxerunt ecce multos, & nisi à dextera Dei dimicatu esset pro electis, hos quoque induxissent in errores suos execrados. Sed oues Christi hoc signaculū ha- *Mat.24.*
Ioan.10.
Matt.7. bunt, quod vocem alienorū non audiunt, nec eos sequuntur, sed fugiunt ab eis, nec nouerunt eos: Attendunt sibi falsis prophetis perinde ac à facie colubri, & à romphœa

ECCl. 21. bis acuta, cuius plagæ non est sanitas: Ideo non pereunt in æternum, nec rapere eas quisquam potest de manu Dei. Nec mirum hoc est de tenebrarum filijs & populi fascinatoribus, quod sic illudunt instabilibus & mobilibus infi-

2Cor. 11. de. Nam & ipse Satan transfiguratus se nonnunquam in angelum lucis. Non ergo magnum, si ministri eius & filii, transfigurentur veluti ministri iustitiae forent. Verum à fructibus sunt cognoscendi, & discernendi à ministris Christi, & veris doctoribus Euangelij gratiæ & regni, ut suo loco infirmis dicetur.

De uaria acceptione uocula uerbi Dei, maximè uero
rò de eaque huic tractioni deser-
uit. Cap. IIII.

A Verum ne hallucinemur in vocula scire opere pre-
tium est, quod multiplex est verbū Dei, ut omni-
Heb. 5. bus qui in scripturis sacris exercitatos sensus pro confue-
tudine habet, est notissimum. Verum nos impresentariū,
Ioan. 1. breuitatis gratia, de triplici acceptione verbi Dei dice-
mus, nostro deseruiente instituto. Nam de verbo Dei pa-
tris &c. Nam de verbo Dei patris in creato seu æterno ser-
Heb. 1. monē lögū hic texere non est animo de verbo (inquit) Dei
Sap. 7. quod erat in principio apud Deum, & erat Deus, vnius
naturæ, essentiæ & substantiæ cum Deo patre: Per quod
pater fecit omnia, quæ cœli & terræ ambitu continentur.
Verbū hoc, splendor est paternæ gloriæ, & figura substatiæ
eius, imago Dei inuisibilis, vapor virtutis Dei, & eman-
atio claritatis Dei syncera. Hoc est, speculum sine macula
Eccl. 1. Dei maiestatis, & imago bonitatis illius. Verbū hoc, fons
2. Cor. 1. est sapientiæ. Imò, est ipsa virtus & sapientia patris. Verbo
Psal. 32. illo, cœli qui enarrant gloriam Dei, & in quibus habitat
Ioan. 1. Deus, firmati sunt, & spiritu oris eius est ois virtus eorum.
At de verbo isto, & generatione eius æterna q̄ in plenitu-
dine

dine temporis & in fine seculorum, caro factum est, & habituit in nobis, plenum gratia & veritate, ad præsens subticendum censui.

*Verbum Dei propriissimè ipsum est Euangelium
gratiae Dei: caput V.*

Ascopum verò nostrum loquendo, verbum Dei propriissimè, viuificum & benedictum Christi dicitur euangelium. Nam cum Deus olim multifariam multisq; modis patribus locutus fuisset in prophetis, nouissi 2. Cor. 6. mè in tempore accepto & in diebus salutis locutus est nobis in dilecto filio suo, quem ante luciferum ex utero suo genuit per quē fecit & secula: Omnia per ipsum (ait apo Col. 1. stolus,) & in ipso creata sunt, & ipse est ante omnes, & omnia in ipso constant. De ipso verbo Dei rursus scriptum est: Videns Iesus turbas, ascendit in montem, & cum se Matt. 5. disset, aperuit os suum, dicens: Beati pauperes spiritu. De ipso etiam pater cœlestis dixit: Hic est filius meus di- Matt. 3. lectissimus, in quo mihi bene complacui, ipsum audite. Luc. 3. Qui autem verba eius quæ loquetur in nomine meo, Deut. 18. audire noluerit, ego vltor existam: Quæ verba de Chri- act. 2. sto dicta esse, apostolus Petrus attestatur, & Stephanus & 7. in actis Apostolorum: Ipse exterminabitur de plebe, de- lebitur de libro vitæ. Iste est doct̄or iusticiæ, quia viā Dei Ioel. 2. docuit in veritate. Ideo super prudentia & responsis eius Matt. 22. stupebant omnes qui eum audiebant, cum annos 12. na- Luc. 2. tus fuisset. Vnde & postea dixerunt: nunquam sic locutus Ioel. 7. est homo.

Euangelium proinde omni est honore dignissimum: quia sumnum Dei donum, de corde Christi ortum & effluens, vt fluminis impetus ciuitatem Dei latificans de fonte hortorum et puteo aquarum viuentium. Eu- angelium, vel potius cor Christi, in quo omnes thefauri sapi-

Cant. 4.

DE VERBO DEI

Col.2. sapientiæ & scientiæ Dei sunt absconditi, plenum gratiæ
Ef.4.5. & veritate est, sicut hortus irriguus, & sicut fons aquarum
Exod.1. viuentium, quæ saliunt in vitam æternam, cuius aquæ nō
deficiunt, sed de cuius plenitudine omnes esurientes & si-
tientes iusticiam, saturantur, & omnibus bonis implétiur,
atque emunt absq; auro & argento & quævis commuta-
tione, vinum & lac, & gratiam pro gratia. Speramus pro-
inde in Christi indeficientem gratiam, quæ nobis offertur
in euāgelio gratiæ eius. Oportet reuera abūdātius nos ob-
seruare verbum Christi quod audiūmus, ne forte pere-
fluamus. Si enim sermo, qui per angelos dictus est, legis Mo-
si, factus est firmus, & oīs puericatio & inobediētia accepit
iustum mercedis retributionem, quomodo nos effugie-
mus manū Dei in quā incidere, horrendū est) si tantā neg-
lexerimus salutē p̄ Iesum Christū oblatā? Cuius verborū
initiū accepissent enarrādi per eū dē dñm Iesum Christū,
ab eis qui audierunt, in nos confirmata sunt, contestante
Deo signis & portentis & varijs virtutibus & spiritus an-
cti distributionibus, secundum suam voluntatē. Quapropter
quanto Christus filius Dei naturalis, maior est ange-
lis, & ampliori gloria dignus præ Mose, tanto euangelij
excellit legem. Ideo euangelij laudes, dignitatem, utilita-
tem & maiestatem, nemo verbis potest assequi, etiā si ho-
minum linguis omnium loquatur & angelorum.

Encomia Euangeliū ex parte perstringuntur.

Cap. VI.

A **F**T vt breuiter nō nihil balbutiēt lingua de laudib⁹
Psal.49. verbi eius eruētem, reuera vno tantū gradu à Chri-
t⁹ differt, qui est Deus Deorum, Deus scientiarum, san-
ctus sanctorum, rex regum, Dominus dominantium, sa-
lus omnium piè in ipso viuentium, & iudex viuorum &
mortuorum.

Ampli-

Amplius, ut occasionem dem sapientibus, & quasi per
 trāfennam quid malim ostendam, In confessio est, quod
 Christus est sapiētia & virtus, verbūm, lux, lumē, sol, fons ^{1. Cor. 1.}
 viuus, via, veritas, vita, imago patris, speculum sine macula, ^{Ioan. 14.}
 splendor gloriæ, figura paternæ substantiæ &c. Et quid
 obsecro est verbum Dei & Euangelium regni aliud, nisi
 sapientiæ sapientia, virtutis virtus, verbūm verbi, lux lu-^{Ioan. 1.}
 cis omnēm hominem in hunc mundum venientem il-
 luminans, lumen luminis inextinguibilis, radius solis iu-
 sticiæ, riuus fontis viui, via viæ, veritas veritatis, vita vi-
 tæ? Est vapor virtutis Dei & emanatio quædam clarita- ^{Sap. 7.}
 tis omnipotentis Dei syncera, est candor lucis æternæ &
 speculum sine macula Dei maiestatis, & imago bonitatis
 illius. Et cū sit vna veritas, vita, via, lux, & salus, doctrina ^{Ef. 4.0.}
 Christi euangelica, omnia potest, & in se permanens (quia ^{1. Pet. 1.}
 verbum domini manet in æternum) omnia innouat, &
 per notiones in animas se transfert: & non solum amicos
 & prophetas, sed & filios Dei, imò Deos constituit, qui
 illud audiunt & custodiunt. Neminem enim Deus diligit, ^{Sap. 7.}
 nisi qui cum sapientia hac, sapientiæ inhabitat. Est semē ^{Gen. 3.}
 semen illius, quod caput serpentis contriuit, & in quo ^{Gen. 22.}
 benedictæ sunt omnes tribus terræ. Est semen illud in-^{1. Pet. 1.}
 corruptibile, ex quo nascimur vel potius renascimur ex
 Deo, & filij Dei efficimur: non ad imaginem Adæ præua- ^{1. Cor. 15.}
 ricatoris, sed Adæ secundi & saluatoris. Nam ille terrenus ^{Ephe. 5.}
 terrenos genuit & obnoxios morti atque maledictioni:
 Hic verò cœlestis est, & cœlestes filios generat per ver-
 bum & aquam ac renouationem spiritus sancti, vt qualis ^{Tit. 3.}
 cœlestis, tales sint & cœlestes. Hinc frater domini Iacobus,
 pietatis Dei visceræ erga nos secum reputans, ait: Volunta ^{Iacob. 1.}
 riè nos genuit verbo veritatis, vt simus initium aliquod
 creaturæ eius. Verūm, dum facimus veritatem, ambula-
 mus sicut Christus ambulauit, abnegamus nosmetipsoſ

B & se-

Luc.14. & sequimur eum, conformes nos facimus imaginis Christi,
Ephe.4. si, tollimus crucem nostram & sequimur illum quoti-
I.Par.11. die, tunc crescimus in illo per omnia in charitate. Tunc cum Dauid
1.Tim.4. imus & crescimus in gratia in sapientia & aetate ac
proficiimus, adeo ut profectus noster notus fiat omnibus,
& dominus exercitum sit nobiscum. Sic enim David,
2.Reg.3. Samuel, & Christus profecerunt, eundo de virtute in vir-
tutem, & semper seipsis robustiores siebant in Deo. Ma-
ledicti proinde, non solum qui declinant a mandatis Dei
in obligationes peccatorum, & sermones Dei pessimè
transgrediuntur: sed & illi in eadem damnatione sunt
qui verbū Dei negligenter audiunt, in corde suo non re-
tinent, nec abscondunt ne domino peccent: sed audiunt,
Matt.13. mox diabolum de corde suo tollere permittunt. Quia te-
ste Aurelio, non minus erit reus, qui verbum Dei negligē-
ter audit: quam ille, qui corpus Christi sua negligentia in
modo verbum Dei quam corpus Christi. Apud Luderanos
verò, nefas hoc, pro minimo habetur. Imò pro nullo re-
putatur. Quia calicis consecrationem de industria saepius
effundunt, & hostias post communionem populi remanē-
tes in altari, rapidis ventis tollendas, aut canibus auem mu-
ribus deuorandas relinquunt.

Evangeliū est lex noua cap. 7.

Hier.31. **E**vangeliū est lex noua, in cordibus discipulorum
Heb.8. descripta lingua Christi, quæ calamus fuit scriba
Jacob 4. spiritus sancti velociter scribentis, & sine mora temporis
 omnem veritatem docentis. Hinc Iacobus ait: Vnus est
 legislator Christus Iesus, heri & hodie ipse & in secula.
 Nihilominus Lutherum non puduit dicere in præfatione
 in euangeliū Christi, Christum non esse legum legitorem, neo
 euange-

euangelium legis quicquam habere. At valeat fascinatio
ille. Nos scimus, quod euangelium lex Dei noua est, vete-
rem supplens & perficiens, quod Apostolus Iacobus legē ^{Matt. 5.}
regalem vocat: quæ à rege regum data, obseruatores suos ^{Iacob. 2.}
reges facit, & ad regnum cælorum perducit.

Vocat id quoq; legem perfectæ libertatis, quia à serui- ^{Iacob. 4.}
tute diaboli & peccatorū, à graui iugo legis, nec non à ser- ^{Rom. 8.}
uitute corruptionis vindicat suos obseruatores, adferens ^{Rom. 3.}
eis libertatem gratiæ & gloriæ filiorum Dei.

Est quoq; euangeliū lex fidei reuelatae, in qua iustifica-
mur, & adoptionem accipimus Filorum Dei.

Est lex spiritus & vite, quia à spiritu sancto in cordibus Rom. 8.
apostolorum descripta, quæ spirituales homines facit, qui Hier. 31.
in spiritu vivunt, ea quæ spiritus sanctus sentiunt, in spiritu Hebr. 8.
tu Deo seruiunt, in spiritu & veritate Deum adorant, & à Ioan. 4.
spiritu sancto aguntur & deducuntur super semitas iusti-
cæ in terram rectā. Est lex vite quia liberat à lege pecca-
ti & mortis.

Est lex Christi |Apostolo Paulo.

Est lex clementiæ, quia nō reddit malum pro malo per ^{Rom. 8.}
legem talionis, sed vincit in bono malum, & omnia suf- ^{1. Cor. 9.}
fert & sustinet in patientia propter Deum. ^{Pro. 31.}

Huius euangelij & verbi Christi epitheta multa sunt, ^{Matt. 5.}
& super mel & fauum dulciora: quorum hic summis digi- ^{1. Cor. 13.}
tis siue labijs ad laudem Euangelij & verbi Dei aliqua bre ^{Psal. 118.}
uiter tangemus. ^{& 18.}

*Euangelium multa & augustissima nomina
habet. Cap. 8.*

Dicitur namq; nouum testamentum euangeliū, hoc **A**
est, bonū, lētum et iucundissimū nunciū. Quia in
eo euāgelizatur gaudiū magnū, quod est omnibūs popu- ^{Luc. 2.}
lis in terra habitatibus, quibusq; terrigenis & filiis homīn, ^{Psal. 48.}
B 2 simul

- simul in vnum diuitibus & pauperibus. In eo euangelizatur inuestigabiles diuinitatē Christi, quibus diues est in omnibus qui inuocat eum in ueritate, & thesauros eorum replet, sic quod nihil eis in villa gratia deest.
- Rom. 10.** Vocabatur autem Euangeliū Dei, quia Deum cognoscere per fidem electorum, in Deum sperare, & Deum diligere docet, & obseruatorēs auditores suos Deos facit & filios excelsi omnes.
- Pro. 8.** Vocabatur Euangeliū Christi, eō qnōd ipse illud ore suo proprio disseminauit.
- Matt. 4.** Appellatur euangeliū regni, quia auditores & factores suos, reges facit & regnum Dei, quod intra nos est, & consistit in iusticia & pace & gaudio in spiritu sancto: Tum
- Luc. 8.** quod per illud ingressus est in regnum ecclesiæ, & demum id regnum cælorum, quod iustis & Euangeliū obseruatorib⁹ paratum est ab origine mundi.
- Rom. 14.** Vocabatur euāgeliū pacis, externæ, internæ & æternæ. Externam pacem docet & mādat: In interna pace cordis Deus habitat. Aeternam pollicetur: Ergo beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur.
- Matt. 25.** Vocabatur euāgeliū gratiæ: quia post illud aliud non sequetur: Tum quod æterna docet amare & querere: Tum quod æterna gaudia facientibus illud, reddit.
- Apo. 14.** Appellatur Euangeliū gratiæ: quia gratiam sine dilectione omnibus offert.
- 1. Pet. 1.** Vocabatur euangeliū gloriæ beati Dei: quia gloriam veritatis tribuit quæ est testimoniū conscientiæ puræ, quæ solo Deo est, in vita quæ nunc est, & gloriæ cælestis, in vita futura omnibus, qui faciunt & docent illud, largitur.
- 1. Tim. 1.** Sic dicitur etiam verbum gratiæ Dei, quam offert omnibus & bonis & rectis corde largitur.
- 2. Cor. 1.** Verbum vitæ, quia mortuos in delictis & peccatis vivificat.
- B.**
- Act. 20.**
- Ioan. 6.**

ficit: Loquimini (ait angelus ad Apostolos) verba vita *Act. 5.*
huius.

Verbum salutis, quia perditos salvat, & omnia anima- *Act. 13.*
rum vulnera sanat. *Sapient. 8.*

Verbum bonum, quia de bono thesauro cordis Chri- *Matt. 12.*
sti eructatum est, & de malis bonos facit.

Verbum rectum, quia rectos corde facit.

Veritatis, quia à Christo qui veritas est, promulgatum, *Psal. 31.*
omnia promissa Dei fideliter adimplet: & veraces factores
suos in verbis, in vita & iustitia facit.

Est verbum solatij, quia testes consolatur in omni tri- *Rom. 15.*
bulatione eorum. *1. Mach. 12.*

Vocatur verbū sobrietatis & veritatis ab Apostolo Pau- *Hebr. 13.*
lo, quia electos facit in fide non alta sapere, sed ad sobrie- *Act. 26.*
tatem, & sobriè, piè & iustè viuere in hoc seculo. *Rom. 12.*

Dicitur quoq; verbū absconditum, scilicet sapientibus *Tit. 2.*
& prudentibus apud semetipos & in oculis suis, & qui- *Matt. 11.*
bus Deus huius seculi mentes excæcauit, aut malitia, ne *Iob 4.*
eis illuminatio euangelij fulgeat. Sed hæc sufficiat de ver- *1. Cor. 4.*
bo Dei quod est euangelium Christi, in præsentiarum.

Verbum Dei, propriè, est canon scripturæ. *Cap. IX.*

Secundo loco, verbum Dei propriè dicitur & est, quic- A
quid in sacro scripturæ canone continetur. Vt, verbi
gratia, libri Mosis, agiographa, prophetarū oracula, & apo-
stolorum euāgelistarumq; monumenta. Neq; enim Deus
immediatæ legem Mosis siue pentatencum dedit & locu- *Act. 7.*
tus est cum eo, sed angelus Dei in persona Dei, vt Stephenus *Hebr. 2.*
dixit ad perfidos Iudæos, & apostolus ad Hebreos & *Galat. 3.*
Galatas. Sic & Deus olīm multifariam multisq; modis no- *Hebr. 1.*
bis locutus est per prophetas qui à seculo fuerunt. Sed nec *Luc. 1.*
apostoli erat qui loquebantur cum omni fiducia verbum *2. Pet. 1.*
dei, sed spiritus sanctus loquebatur in eis. Et ipse virtus & *Matt. 10.*

B 3 sapi-

DE VERBO DEI

sapientia patris Christus Iesus, dedit eis os & sapientiam,
cui non potuerunt resistere & contradicere oēs aduersarij eorum.

a. Cor. 13. Hinc tuba euangelij de seipso dicit: An experimen-

tū quāritis eius, qui in me loquitur Christus? Et item:

2. Cor. 5. Deus posuit in nobis verbum reconciliationis. Pro-

1. Thes. 4. Christo ergo legatione fungimur, tanq; Deo exhortante

Matt. 10. per nos. Et iterum: Qui hæc quæ docemus, spernit, non ho-

Lhc. 10. minē spernit, sed Deū, qui etiam dedit spiritū suū sanctū

in nobis. De hac bifida verbī Dei acceptiōne, fidelium pīe

in Christo viventium dubitat nemo. Quāuis apostolus Sa-

tan& Lutherus, impiē iuxta ac impudenter, euangelium

Lucæ sugillet: & apostolorū Iacobi & Iudæ epistolas, cum

ea quam ad Hebræos scriptis Paulus: & Apocalypsim Io-

annis de sacro ecclesiæ Dei canone explodat.

B Sed nostra quid refert? accipiat, damnet libros istos Il-

Gene. 16. mael Lutherus: quando & illos quos maximis laudibus ef-

fert, libros sanctos, corruptis, adulterat, & falsis interpre-

ationibus aut glossatibus depravat: Aut vertit & in-

uertit prout spiritus suus mendax & vertiginosus, docet,

seducit & vrget. Si sermones eius recti, iusti & veritas ipsa

sunt, cur toties corrigit, mutat, vertit & inuertit q; trans-

3. Esd. 4. tulit & dedit in lucem? Veritas omnia vincens, immutabi-

Matt. 5. lis est, iusticia inflexibilis. Rectū, angulos & sinuosas ob-

Psal. 102. liquitates non habet. Si apostolus Christi, si euāgelista est,

si verus ecclesiastes & verbi Dei inculpatus præco, (vt fal-

Act. 8. so gloriatur) oportet verbum eius, est est, non non esse.

At, ab illo scopo tam longo distat interuallo, quantum

ortus distat ab occidente & cælum à terra. Videant qui vo-

lunt, quomodo in hac parte Vuicelius huic Cumano ali-

no, leonis exuuium detraxerit in veteri, & Emserus in no-

uo testamento. Verè verè, seducens gentem, aliquem ma-

gnūm se esse dixit Simon ille. Et verè magnus, non boni-

tate & iustitia aut sanctitate, vt Ioannes, sed malitia, dolo-

frau-

fraude, iniquitate, & hæretica prauitate. Ideo memoria ci-
as in maledictione est apud omnes veritatis cultores &
amatores.

Sed nihil damnationis hic est ouibus Christi, quia à lu- C
pis istis sibi attendunt, alienos non audiunt, sed Christum Matt. 7.
sequuntur & audiunt, & sponsam eius ecclesiam, quæ colū. ioan. 10.
na est & firmamentum veritatis. Lutherū verò, omni do- 1. Tim. 3.
lo plenum & omni fallacia, filium diaboli inimicum omnis Act. 13.
iusticæ, nunquam cessantem subuertere vias domini bo-
nas & rectas, vt serpentis antiqui & Satanæ (qui per eum Gene. 3.
seducit instabiles in fide, & leues corde: qui credunt omni 2. Cor. 11.
verbo & quolibet mouentur vento doctrinæ, in nequitia Ephe. 4.
hominum & astutia) verba abominantur, & insanias eius
falsas. Sed & cane peius & angue fabulationes eius detestā-
tur, & eundem quoquis ethnico & publicano minoris faci-
unt: Eò q̄ sermones suos mollit super oleum, pacti dei sui Prou. 2.
cum colluie sua obliuiscitur, & inclinata est ad mortem. 5.
domus eius, & ad inferos semitæ ipsius. Sed & secum repu- Deute. 32.
tant, q̄ omnes qui ingrediuntur ad eum, non reuertuntur Acto. 1.
ad Deum quem dereliquerunt, nec apprehendunt semi- Prou. 11.
tas vitæ: sed sicut Iudas proditor, moriuntur in peccatis su-
is, & pereunt absq; vlla spe.

Verūm, si libri isti ex canone essent eximendi, ac velut D
stercora & peripsema abijciendi, quia dicit hoc Lutherus
impius: etiam totum vetus testamentū cum actis Aposto- Cōtra fau-
lorū esset abijciendū, quia libros istos pater Lutheri, dam- stum li. 22.
nauit scelitus Manichæus, teste Augustino: Et quod his cap. 1.
amplius est, nec totum euāgelium recepit Manichæus, sed Cōtra fau-
in multis locis deprauatū esse afferuit. Quicquid ad impia stum li. 32.
sua paradoxa firmando trahi potuit sincerum euāgelium cap. 16.
esse dixit, quicquid sibi manifestè aduersabatur, addita-
mentum Leuiatan & à falsarijs additum mentiebatur. Ma-
nichæus vetus testamentū dicità diabolo cōficiū. Luthe-

rus epistolam S. Iacobi ait esse stramineam, & nihil apostoli spiritus habere. Contrà verò catholica sentit Ecclesia, cui Lutheri scripta sunt abominanda stercora, venenum aspidum insanabile, calix prostitutionis & Babylonis: Velut Hieremias ait: Sunt calix furoris & iræ Dei, sunt feces de vinea Sodomorum & de suburbanis Gomorræ, de quibus bibunt, turbantur & insaniunt omnes peccatores terræ. Deuter. 23. Amplius, perfidi Iudæi totum vetus test. accipiunt, et totum test. nouum execrantur. Epistolas diuī apostoli Pauli dominant vniuersas Hebion et Cherinthus, vasā iniquitatis bellantia cum Euangelio Iohannis. Carpocrates solo vtitur Euangelio secundum Matthæum, alia temnit. Insanus Marcion omnia euangelia circumcidit, et

L.1. c. 26.

¶ 29.

epistolas Pauli, multa ex eis abijciendo, prout spiritus suis malus eum docuit, teste Irenæo. Beghardus, vas contumeliae, ridet atq; exhibitat euangelia Marci & Lucæ. Saducæi om̄ium rudissimi asini & insanissimi, prophetas execrabantur & hagiographos libros canonis sacri. Hermogenes vas diaboli, & perditionis filius, Apocalypsim Iohannis apostoli sugillauit quam impudentissimè calumnijs falsissimis. Sed sicut ecclesia Dei, harum pestilum calumnias falsas surda aure pertransiuit, sic nec Lutheri vanissimi & damnati apostatae, blasphemias aduertit. Sirenum voces, & Circes pocula nouit. Qua & impudentia et impietate priores hæretici, eadem Lutherus sacrum canonem bibliorum mutilat, et libros quodam ex eo proscindit. Verùm, si hoc licebit breui totus scripturarum canon projicitur à filiis tenebrarum (qui tenebras errorum magis diligunt quam lucem veritatis, in scripturarum sacraru m canone relucentem) in tenebras exteriores. Et iterato tenebræ infidelitatis operient

Ezai. 9.

Matt. 4.

Matt. 27. mus priore multo peior.

Ad

Ad ista mala & pericula pastores tacent, dissimulat, con*E*
 niuent, quia non pertinet ad eos de ouibus. Mercennarij *Ioan. 10.*
 sunt, ideo quæ sua sunt querunt, non quæ sunt ouium &
 Iesu Christi. Proh scelus, folio iniquitatis appropinquat, *Philip. 2.*
 dormiunt in lectis eburneis, et lasciuiunt in stratis suis. *Amos 6.*
 Comedunt agnos de gregibus, et vitulos de medio armen
 torum. Canunt ad vocem psalterij: Sicut Dauid putant se
 habere vasa cantici. Bibunt vinum in phialis, optimo vn-
 guento delibuti, sed nihil (heu) dolent super contritione
ecclesiæ, super dispersione ouium in montibus, super lu-
 pi rapina, grassatione, occisione, perditione. Væ ergo pa- *Ezec. 34.*
 storibus qui pascunt semetipos, sed gregē dñi non requi-
 runt, non defendunt, non pascunt. At, in aera hæc loquor,
 et surdis verba facio. Nolunt em̄ intelligere ut bene agat: *Psal. 35.*
 Et si quis eos uno verbo offendit sanctificant super eum *Mich. 3.*
 bellum, tollendum de terra clamant et crucifigendū, quia *Matt. 27.*
 os suum posuit in cælum, Deum maledixit et regem. Du- *Act. 9.*
 rum proinde est contra stimulum calcitrare, et tangere nu-
 bes. Quia dulce et salutare reprehensionis verbū, quo cor
 ripiuntur in misericordia, ne cum hoc modo damnentur, *i. Cor. 11.*
 plaga inimici crudelissima iudicant esse grauius. Vnde ma-
 gistros sibi coaceruant loquentes placentia, vendētes ole- *Ezech. 13.*
 um, puluillos sub omni cubito manus consuentes, et cerui-
 calia sub capitibus vniuersæ ætatis penentes, pax, pax, dicē-
 tes, peccatores in desiderijs suis laudantes, et iniquos be- *Psal. 9.*
 nedicentes: Qui in malitijs suis reges lætificant, et in men- *Osee 7.*
 dacij suis principes palpant. Nec scire interim volunt,
 quod qui eos benedicunt propter fragmen panis et pu- *Esaï. 3.*
 gillum hordei, ipsi eos decipiunt, et vim gressuum eo-
 rum dissipant. Scient autem, sed sero nimis, cum do- *Esaï. 9.*
 minus simul disperdet caput, et caudam in-
 curuantem et deprauantem,
 vna dic.

C

Ver-

Verbum Dei communiter dictum, sanctorum doctorum sunt
eubrations, ecclesiæ sensui conformes. Cap. X.

ATERTIO modo cōmuniter dicitur verbū dei, quicquid
ad diuinī honoris augmentū & ædificationē fidelium,
in fide vera, in pietatis studio, in charitatis feroore & bo-
nis moribus, scribitur, ordinatur, statuitur, docetur & ma-
datur: Eatenus tamen, quatenus ex sacra scriptura fluit, e-
ruiturq; iuxta veram eius intelligentiam, quam per do-
ctores sanctos in ecclesia docuit, docet & docebit semper
Ioan. 14.

Matt. 22. spiritus sanctus usq; ad finē mudi. Eodem modo, verba pre-
dicantium, recte tractantium verbū Dei, viam Dei in veri-
tate docentū, & in omni sapientia, ut exibeant oēs homi-
Col. 1. nes perfectos in Christo Iesu sunt verbū Dei. Similiter qui
2. Cor. 2. verbū Dei nō adulterat, scripturas nō deprauant, sed illas
ex sinceritate tractantes, sicut ex Deo et corā Deo, in Chri-
sto loquunt̄. Sic & lucubrations sanctorum doctorum, quos
Dei recepit et approbavit ecclesia, verbū Dei sunt, et dici
possunt et debent. Nā sicut sancti hoīes, nō voluntate hu-
2. Pet. 1. mana, nec ex industria, ppria, sanctam scripturā ediderit,
sed spiritu sancto inspirati: sic sancti doctores, germanum
genuinūq; scripture sensum, ex eiusdē sancti spiritus illu-
stratione acceperūt, et posteritati reliquerūt: ne ab im-
postorib; fascinari, aut à pseudoprophetis seduci, aut ab infi-
cientiū imposturis traduci possemus, et cadere à ppria fiz
2. Pet. 3. pientiū fidei videlicet, intelligentiæ veræ, et Deo et eu-
gelio eius digna cōuersatione. Hoc apostolus attestat di-
1. Cor. 12. cens: Alij datur per spiritū sanctū interpretatio sermonū.
Rom. 12. Et alibi: Habētes donationes secundū gratiā que data est
vobis differētes, siue prophetiæ, secundū rationē fidei: siue
qui docet, in doctrina, &c. Et iterū: Deus quofdā dedit in
1. Cor. 12. ecclesia primō quidē apostolos, secūdō prophetas, tertio do-
ctores: deinde virtutes, exinde gratias curationū, epitula-
tiones, gubernationes, genera linguarū, interpretationes
ser.

Termonū. Et ad Ephe. ait: Ch̄s dedit quosdam apostolos, Ephe. 4.
 quosdā aut̄ pphetas, alios verò euāgelistas, alios aut̄ pasto- Hier. 3.
 res & doctores, ad informādū populū, & pascendū eos do-
 strina & sciētia: Doctrina, scilicet morū, & scientia salutis
 atq; sanctorū. Et hos dedit in opus, nō dn̄ationis, sed mi-
 nisterij: Ad cōsummationē sanctorū in omni opere & ser-
 mone bono, in ædificationē corporis Ch̄ri, quod est ecclē-
 sia: Donec oēs occuram⁹ illi obuiā in aēra &c. Hinc rursus 1. Thes. 4.
 ait: Spiritū nolite extinguere, eundē per mala opa fugādo
 à vobis: Prophetias nolite spernere, hoc est, sacrę scripture 1. Thes. 5.
 expositiones. Verūm, q̄a Satanas se quoq; trāfigurat in an-
 gelū lucis, & ministri illi⁹ in ministros iusticię, multi mul-
 ta scribūt & docēt, nō recipiēda: Ideo subiungit: Oia pro-
 bate, vtrū ex Deo sint, nec ne. Quod postq; studiosissimē
 fecistis, sine acceptione psonarū & affectu carnali, veritate
 & sinceritate comperta, quod bonū est, tenete. Reprobase Esai. 7.
 malū & eligate bonū: Eligite verū, dimittēdo falsum: Dis- Leuit. 10.
 cernite inter sanctū & profanū, inter sanā doctrinā & per-
 uersa dogmata hæreticorū. Hæc fugite, illa amplectimini
 & tenete. Hinc addit Apostolus, Deū sanctos, veros, & ca-
 tholicos dedisse doctores, ne simus paruuli sensib⁹ sed ma-
 litia, fluctuantes & incerti, qd verū & qd falsum, qd tenē- 2. Tim. 3.
 dū & qd respuendū, & circūferamur quolibet vento do-
 ctrine false, in negotia hoīm mente corruptorū, reprobōrū 1. Cor. 14.
 circa fidē, vniuersas domos insanijs suis falsis subuerten- Tit. 1.
 tium, qui per dulces sermones & benedictiones corda se- Rom. 16.
 ducūt innocentium, & ducūt eos per vias nō bonas, quæ li- Prou. 14.
 cet fascinatis videantur bonæ, recte & iustæ, nouissima ta- 2. Pet. 2.
 men earū ducunt ad mortem. Et multi (proh scelus) am-
 bulant in eis, & sequūtur luxurias eorum. Hoc etiam faci-
 unt in astutia Satanica & serpentina, mentiendo nihil pe- Gene. 3.
 riculi, nihil item piaculi esse in mandatorū Dei transgres-
 sione, mādata Dei impossibilia esse obseruatu, Solam fidē

C 2 suffi-

sufficere ad salutem: Bona opera nihil prodesse piè viuentibus in Christo, nec mala opera vel tantillum obesse ambulantibus Deo ex aduerso in delictis & peccatis suis, audacterq; Deum prouocantibus ad iracundiam in sceleri-

2. Cor. 11. bus & vanitatibus suis, ad circunuētionem erroris. Sicut namq; serpens Euam seduxit astutia sua in præuaricatione,

1. Tim. 2. nem, sic & apostoli Satanæ, pseuodochristi, ministri diaboli, duces cæci, fascinatores populi, à fide electoru descendunt, attendunt spiritibus errorū & doctrinis dæmonio-

1. Tim. 4. rū, atq; in hypocrisi loquuntur (sicut & pater eorū men-

1. Ioan. 8. dax) mendacia, in om̄i seductione iniquitatis, his qui per-

2. Thes. 2. eunt, eò q veritatem charitatis non recipiunt (qua est de corde puro, conscientia bona, & fide non ficta) vt salui fi-

1. Tim. 1. ant. Ideo mittit illis Deus operationem erroris, vt credant & cōsentiant mendacijs, quæ cultores peruersorū dogma-

Rom. 2. tū colunt, fabricant & disseminant: vt iudicentur ad æter-

1ob 13. nam damnationem oēs, qui non credunt veritati (qua fan-
cti ecclesiæ doctores sincerè docent) sed consentiunt ini-

quitati, falsitati & impietati, quā lactatores & seductores

impudentissimi agganiunt tota die Stentoreo clamore.

B Ergo, qui doctorum ecclesiæ scripta spernit, nō hoīem

1. Ioan. 2. spernit, sed spiritū sanctū, qui eos misit, vnxit, & oēm ve-

10an. 16. ritatem Dei docuit, atq; per eos ad iustitiam om̄es electos

Dan. 12. erudiuit: & quæ Iesu Christi & salutis sunt, edocuit.

C Sancti doctores spernendi non sunt, sed honore sum-

Luc. 6. mo prosequendi, scripta quoq; eorum om̄i cum reueren-

Matt. 12. tia applicenda. Nam sunt filij altissimi, fratres, matres, so-

Rom. 10. rores, amici, pueri & membra Christi, animata tempora spi-

Matt. 5. ad iustitiam: sed ore & opere eum & verbum illius con-

Exod. 25. fessi sunt ad salutem. Taceo, quod sunt lux mundi, sal-

terræ, ciuitates supra montem, & lucernæ positæ super

donis

donis spiritus sancti quasi septem lampadibus, plena oleo *Apoc. 11.*
 Pietatis, et igne diuini amoris, ardentia et lucentia ante *Ioan. 5.*
 dominum. Sunt radix solis iusticie, odor bonus Christi, *2. Cor. 2.*
 sagittæ potentis acutæ: Sunt cæli, enarrates gloriam Dei, *Psal. 18.*
 palmites vitis veræ, doctores in fide et veritate, duces ex- *Ioan. 15.*
 ercitus Dei, pastores ouium Christi. Sunt riuuli, ex fonte *Esa. 45.*
 sapientie et puto aquarum viuentium exuberantes: Sunt *Eccl. 24.*
 cæli desuper rorantes, nubes iustum pluentes, flumi-
 na hortum plantationum rigantia. Sunt cultores in vinea,
 pastores in caulis, duces in Christi militia, rectores in po-
 pulis, laboratores in agro dominico, seminatores verbi
 Dei, ministri Christi, et dispensatores multiformis gratiae *1. Cor. 4.*
 Dei gratis in alios, sicut eam gratis acceperunt. Serui bo- *1. Pet. 4.*
 ni, fideles et prudentes, lumbos præcinctos habentes, et *Luc. 12.*
 lucernas ardentes in manibus semper tenentes, in accepto *Matt. 25.*
 talento nunquam non negociantes, omni temporis mo-
 mento parati, dum à nuptijs dominus reuertatur (et ut fi-
 nem faciam sunt forma populi, exempla ouium bonorum *1. Thes. 4.*
 operum, specula virtutum, viæ ambulâdi post Christum, *Tit. 2.*
 Sunt stellæ mundum illuminâtes, saluatores populorum *Phil. 2.*
 per fidem orthodoxam. Sunt patres electorum, quos per *1. Cor. 9.*
 euangelium generat in Christum. Beati proinde sunt do- *1. Cor. 4.*
 ctores sancti, qui profunda fluuiorum scrutati sunt, et ab-
 scondita scripturæ produxerunt in lucem, quibus Deus
 incerta et occulta sapientie suæ manifestauit: Quibus da- *Psal. 50.*
 tum est nosse mysteria regni Dei: Quibus dedit scientiam *Luc. 8.*
 sanctorum, et cibavit pane vitæ et intellectus, potauit a-
 qua pientie salutaris, exaltauit in verbo gloriae: Qui af. *Esa. 48.*
 cenderrunt ut ignis, et sermo eorum ut facula ardet, in quo *Matt. 2.*
 rum ore lex veritatis fuit: Qui angelos vixerunt, et fuerunt,
 ideo lex dñi de ore eorum est reqrenda. Nā p eos, quasi de *Psal. 84.*
 occulto propiciatorio Deus loquitur pacé in plebe iuā, et *Hebr. 12.*
 docet nos utilia in recipiendo sanctificationem eius. *Esa. 48.*

C 3 hostis

D Hostis ergo pnicissimus Christi est, & Ecclesiæ Dei,
 qui hos seruos Dei proscindit conuicijs, fugillat verbis,
 blasphemat scommatibus, extenuat mēdacijs. Nam quod
 Gal. 2.
 illi ædificauerunt cum Christo, hoc isti destruunt: Quod
 1. Cor. 3.
 Christus per eos plantauit, hoc illi euellunt: Quod Chri-
 Matt. 12.
 stus per eos collegit, hoc illi dispergunt: Quos Deus per
 Rom. 8.
 hos vocauit, iustificauit & saluauit, illos ipsi auertunt, se-
 Esaiæ 1.
 ducunt, damnant. Sic sanctorum doctorum mastiges de-
 C 5.
 relinquūt dñm, blasphemāt spiritū sanctū in eis, & eloqui
 um sancti Israel blasphemant, quod per eos nobis est mife-
 Matt. 10.
 ricorditer donatū. Verūm, q̄ sanctos doctores audit, Chri-
 Luc. 10.
 stū qui eos misit, & spiritū sanctū qui eos vnxit & docuit
 oēm veritatē, audit: Et qui eos spernit, fugillat, exhibitat &
 Jacob. 1.
 traducit impiè, Christum spernit & patrem lumen, qui
 sapientiam veram illis dedit affluēter, & spiritum sanctū
 1. Iohann. 2.
 blasphemat cuius vñctio quam habuerunt, eos docuit de-
 Matt. 11.
 omnibus. Vnde & Sodomæ & Gomorræ remissius erit in
 die illa, qua dominus iudicabit orbem terrarum in iusti-
 cia, & populos in æquitate, quām generationi isti Ludera-
 Ezekiel. 2.
 norum pessimæ, incredulæ, exasperatrici: De quibus scrip-
 ptum est: Subuersores tecum sunt, & cum scorpionibus
 Ezekiel. 3.
 habitas homines attrita fronte & duro corde: Quia nolūt
 Iob. 21.
 intelligere vt bene agāt, vt à diaboli laqueis resipiscāt, vt
 relicta malitia ad Deū reuertātur. Vnde & Deo ope dicit
 Rom. 3.
 & veritate: Recede à nobis, scientiā viarū tuarū, q̄ per san-
 Iohann. 15.
 etos doctores & electos tuos doces, nolum⁹. Ergo dānatio
 eorū iusta est, & nullā in peccatis suis excusationē habet.
 Quid sit propriè uerbum Dei, diffinitur.

Cap. XI.

A **Q** uippter rectè verbū diffinire sic possumus, q̄ est
 manifestatio voluntatis diuinæ Vel, verbū Dei, si-
 Rom. 14.
 gnum aut scriptum est, per quod nobis volūtas Dei bona,
 bene placens & perfecta manifestatur: Hoc autem fit per
 Chri-

Christi Euāgelium, p sacræ scripturæ libros canonicos, &
p sanctorū doctōrū lucubrationes. Ergo sapiētia Dei, ver
bū vitę salutis via, tripliciter (vt dictū est) est nobis descri
pta: & iustificatur sapientia à filijs suis. Filij aut̄ diaboli &
tenebrarū, rebelles sunt lumini, blasphemat̄ eloquia Dei,
resistūt̄ spiritui sancto, & veritati, viā Dei. blasphemant̄: di
ligunt malitiam super benignitatem, iniquitatem magis
quam loqui equitatem & quæ sanam doctrinā decet, quæ
est secundū euangelium gloriæ beati Dei, aut quæ facere
bonitatem docet. Ergo & finis eorum est secundū doctri
nam & opera eorū & cōsummatio in inextinguibili igne.

Prou. 22.
Matt. 11.
Ezai. 5.
2.Pet. 1.
Psal. 51.
1.Tim. 1.
2.Cor. 11.

Nihilominus hoc obiter dixerim, quod̄ doctores san- B
ctos canonici scripturis in authoritate nō a quo p oīa: vt
diuus Augustinus testis est locupletissimus, cuius dicta
partim Gratianus posuit in decretis. Sed nec oīs doctores Dīst. 9.
paris sunt authoritatis, vt pulchrè glriosus martyr & epi-
scop̄ Ioānes Roffensis in prohemio quinq; librorū quos
in Occolampadiū apostotā elucubrauit, declarat. Ad quā
remitto lectorem, veritatis amatorem.

At obstrepit veritatis inimicus & siccophanta, dicēs: Do C
ctores homines fuerunt, ideo errare potuerunt, imò hallu
cinati sunt, quia omnis homo mendax: Sicut & nemo ire
potest inficias, quin humanum quid passi sint nōnunquā.
Vnde addunt viri mendaces Luderanæ fecis: Doctores & Psal. II. §
eorum lucubrationes nō negamus, nec abijcimus, nisi vbi
præter scripturam, aut contra scripturam loquuntur, aut
scripturam non sincerè tractant aut interpretantur. D
Verū hoc te monuerī lector, esse iuxta Lut. sincerè tracta
re scripturas & interpretari, eas adulterare, depravare & ad p
nicioſa impiaq; eorū dogmata firmāda, renitētes & qualī
capillos trahere. Quia ipsi soli sunt sapiētes, & cū ipſis sapi Job. 18.
entia moriet, sicut & ante eos, nullus scripturā (vt ipſi lo-
quunt̄) sincerè vel interpretatus est vel rectē intellexit. Sic
sapien-

Ezai.5. sapientes sunt supra modum in oculis suis, & corā semet
1.Cor.8. ipsis prudentes, sapiētia quæ expers est charitatis quæ in
Hiere.10. flat, & stultos facit, & decipit suos professores.

Ezai.47.

*Doctores non sunt spēnendi, eò quòd homines
fuerunt.* Cap. XII.

Nunc cauill⁹ iste, vera est respōsione diluēdus. Dicimus ergo: Si ideo doctores sancti cum scriptis suis sunt abiiciēdi quòd hoīes fuerunt, consequens foret, vt prophetarum oracula & apostolorum euangelistarum monumēta, vt sterlus aspernēda essent: quia homines eos fuisse, hominum dubitat nullus.

Sed neque Lutherus recipiendus est, aut quicquam habebit authoritatis aut fidei, nisi hominem eum esse negauerimus, & diabolum eum censuerimus, in humana effigie hominibus imponentem: sicut iniūctissimus imperator Carolus in suo decreto, quod contra eum Vuormacię edidit, eum baptizat.

B Nec negamus, doctores sanctos aliquando dormitasse, scripturas exponendo. Verū vbi cecutiuerunt, aut à veritatis scopo deflexerunt, in istis nec approbavit eos, nec tenet, nec sequitur ecclesia Dei. Sed neque hoc ipsi sancti voluerūt: Ideo scripta sua Ecclesiæ, iustorum iudicio, & eruditōrū corde in sapientia, examinationi submiserunt: Sic nec prophetas, nec apostolos, in his quæ minus recte aut operati aut locuti sunt, imitamur, aut sequi debemus.

Impiè etiam dictum eximij prophetarum sanctos doctores detorquēt, & falsissimè: Nā doctores sancti nō ex semetipsis scripturas exposuerūt, sed illuminati ex spiritu sancto, vt aliunde prius est dictum: Sed ipsos Luderanos mendaces, quasi coram positos digito demonstrans, & ceteros Ecclesiæ Dei hostes subuersoresq; hæreticos, dixit: Qis homo apostata, desertor, fascinator populi, pseudo-

chri-

Christus, dux cæcus, magister mendax, ex proprijs cū dia-
bolo patre suo loquens, à fide communī & electorum dis*1. Tim. 4.*
cedens, spiritibus errorum & doctrinis dæmoniorum attē-
dens, in hypocrisi mendacium garriens, & populos sedu-
cēs, mēdax est, sicut & pater suus. Hic cū patre suo, nō stat *Ioan. 8.*
in veritate, nec diligit, nec loquitur, nec facit veritatem,
sed semper peccat.

Quod autem doctores sancti ad placitum Luderanorū,
vel Suermeriorū, vel sacramentariorum, vel anabaptista-
rū nō exponunt scripturā, hoc omni est laude prosequē-
dum. Nam & hoc in Augustino displicuit impio Pelagio,
Donato, manicheis, Cresconio, & multis alijs Satanæ Apo-
stolis: In Athanasio, Arrio: In Hieronimo, Vigilantio, Hel-
udio, Iouiniano: Imò hoc scribis, pharisæis, Saducæis, om-
nibusq; Christi æumulis & veritatis inimicis displicuit *Sap. 2.*
in Christo, Nempe quod aliter quam ipsi, scripturas expo-
luit, contrarius operibus eorum fuit, peccata legis eis im-
properauit, palā eos traduxit, nugaces ab eo aestimati fue-
runt. Nec vlla alia ratio fuit, cur Samaritani cum Saducæ-
is, hagiographa scripta cum Prophetarū oraculis calce ab-
iecerunt, nisi quod illis in diuersum legem Dei intellexe-
runt & exposuerunt. Hoc ipsum nunc Luthero, cæterisq;
eius farinæ postibus displicet in doctoribus tum priscis,
tū Neotericis. Sed in quo doctores displicet ecclesia Dei
inimicis, in hoc maximè placent filiis obedientiæ & lucis.
Nam si eas more pestium & impostorū exponerent, Chri-
sti serui fideles non essent: Nec Ecelesiastici doctores & ec-
clesia Dei propugnatores, sed veritatis inimici, fidei sub-
uersores, & ecclesiæ exterminatores, vineæq; dñi demoliti-
tores essent, sicut impius Lutherus cum cauda sua.

Verūm (sicut & prius dixi) ne falsa pro veris, impia pro
catholicis incerta & dubia pro diuinis oraculis & certis re-
cipiantur: fallaces enim sub nominibus apostolorum teste-

D Luca

Lucanō solūm euāgelia, sed & epistolas scripserūt, teste:
2.Thes.2. postolo Paulo, alij itē ex apostolis exhibāt & turbauerūt
Act.15. piē in Chō viuētes, bene currētiū & inspiritu dños eruiē
Galat.2. tiū euertētes aīas, qb^o apostoli nō māducauerūt, quos Ioā
1.Ioan.2. nes vocat antichristos verbū Dei portātes in ore, q^o vindicatores euāgeliū seipso. Christiq; apostolos vōcabāt, cū es
Matt.7. sent lupi rapaces, dolosx vespes, & viarū dñi subuersores,
Iudas. serui ventris, & gratiæ Dei in luxuriam & in libertatē carni
2.Pet.2. s trāslatores. Ergo omnia scripta doctōrum, in lydio la
 pide examinatio ecclesiæ sunt probanda. Hæc nanq; co
1.Tim.3. lumna est & firmamentum veritatis, mala, peruersa, impia
Efai.7. hæretica dogmata reprobans, & bona, sancta, pia, vera, ca
Leuit.10. tholica & salutaria dogmata eligens & tenēs. Hæc pretio
Rom.16. sum à vili separat. Hie.15. ideo os Domini est.

F Sed & ex fructib^o doctrinæ nō ex verbis dulcib^o & bene
 dictionib^o, qbus innocētes seducūt, & paruulos lactat do
 ctores cognosci debēt & iudicari de fuis libris & doctrina.
 Neq; enim omne quod auri vel argenti speciem habet, au
 rū obrizum & argentum purum esse, statim censendū est.
 Sic medici, nō ex promissionibus quibus afluunt, sed ex
 egrotorū sanatione, estimari debēt: Nec ex phaleris equ^o,
 Nec ex armis aureis miles, sed ex fortitudine & viribus iu
 dicatur. Sic nec virginem aut mulierem ex vestimentis vel
 manilibus, vel gemmis, vel catenis aureis & argenteis vel
 teristris &c. sed ex virtutibus censere iustum est. Quia ex
 fructibus arbor, ex sanatione medicus, ex fortitudine e
 quus & milites, ex pudicitia virgines & mulieres, ex valo
 re aurū & argētū, ex pfectu dispulorū magister, ex sancti
 tate, iusticia & bonitatate auditorū, cēsend^o est p̄dicator.

G Hoc modo doctores, & digna Deo multorū scripta sunt
 examinata iā annis plus mille, & maximo ecclesiæ cōsensu
 recepta, tum, q^o oēs idē in his q̄ fidei sunt sentiūt, & dicūt,
 iuxta illud apostoli: Sitis perfecti in eodē sensu & in eadē
 scien-

scientia. Id ipsum oēs dicūt, & nulla inter eos scismata fluerunt. Id ipsum sapuerunt & in alterutru secundum Iesum Christū: & vnanimes, vno ore semper Deū honorificaerunt, & patrem domini nostri Iesu Christi.

Vita itē illorū sanctissima, angelica & euāgelica cōuersatio cū sanctificatiōe in oīb⁹ opib⁹ bonis, p q̄ seipso exēpla & formas, quas imitarentur, alijs dederunt faciendo & docendo quæ Deo placent. Hæc opera bona, testimoniū perhibent de illis, q̄ viā Dei in veritate docuerūt. Tum q̄ fuerint maxima ingenij acrimonia præditī, & in lege do- Psal. 1.
mini meditando die ac nocte, scripturā studiofissimè scrū Ioan. 5.
tati sunt, accuratissimeq; exposuerunt. Tum, q̄ doctrinas I suas maximis miraculis, signis & prodigijs apostolico mo Rom. 16.
re, in vita & post mortē cōfirmauerūt q̄ Deus fecit p illos. Act. 2.
Vnde irrefragabiliter colligit, cōsequensq; est, q̄ q̄ docto rū sanctorū scripta, tātis sequentibus signis cōfirmata, tā multis bonis operibus testificata, tāto iudicio cōscripta, tam longo tépore examinata, probata, & cōcorditer recepta, diabolica malicia fugillat, negat, aut abijcit, deum su p oīa benedictū, q̄ talia p eos opat⁹ est ad veritatis cōfirma Rom. 9.
tionē, ecclesiæ ædificationē, et hæreticorū cōfusionē, blasphemare cōuincit et maledicere in faciē, p eō q̄ ipsum diligere, benedicere et laudare deberet, et impudētiā execrabilis falsitatis testē Deū esse affirmat. Illorū nāq; scriptis, nō solū quādo vixerūt in terris et cū hominibus cōuersabātur, sed et postquam in dño obdormierunt, ecclesia ab hæreticorū imposturis, fraudiū tegnis, sycophantijs, & futelis est vindicata, et de hostibus reportauit triumphum.

Prius ego pluuiæ guttas, arenas maris, folia arborū, gramina terræ, stellas cæli, dies seculi enumeraero q̄, fructus bonos oēs q̄ ex doctorū scriptis in Dei ecclesia pdierunt et nati sunt. Nam sicut ipsi vasa electionis, misericordiæ Ibidem.
et in honorem erant, sanctificata, vtilia domino et ad 2.Tim. 2.

D 2 omnia

omnia opera bona parata, ornata omnium lapidum pretiosorum Christiformium virtutum gloria, & seruerunt
A poc. 7. in spiritu ante thronum agni Deo die ac nocte in templo
Luc. 1. eius, in sanctitate itē & iusticia omnibus diebus suis, atq;
1. Thes. 2. sancte, iuste & sine querela se omnibus exhibuerūt, adeo
1. Pet. 2. vt & hi qui ex aduerso erant, confunderetur, quādo bonā
 eorū in Christo conuersationē calūnia bātur, dū nihil mali haberēt, quod cum veritate dicere possent de eis: Sic &
Col. 1. omnes neruos extenderunt, omnem lapidē mouerunt, vt
1. Tim. 3. omnes homines perfectos in timore & amore Dei redde-
Ephe. 5. rent, vt ad oīa bona opera essent instructi. Nec sunt frauda-
Matt. 22. ti desiderio suo: Nā quotquot eorū opa faciūt, eorū scri-
3. Esdr. 4. pta piē legūt, imitatores Dei sicut filij charissimi faciūt, &
Tit. 2. ambulant in vera dilectione, quā scopus, instauratio, finis
Col. 1. & impletio est diuinæ legis: Omnia vincentē veritatē dili-
Phil. 2. gunt, loquūtur & faciunt, emulantur charismata meliora,
 sobriè, piē & iuste in hoc seculo viuunt: Ab omni via ma-
 la pedes suos custodiunt, in omnibus operibus bonis fru-
 ctificant & diuites fiunt, salutem suā cum metu & tremore
 operantur, ab omni specie mala se abstinent, nemini
 dant vllam offenditionem, sed magis quā ædificationis sunt
2. Cor. 6. vbique sectantur, & omnibus placent in bonum: Grati-
Gal. 2. am Dei in vacuum non accipiunt, non negligunt, non abi-
 jiciunt: sed in gratia Dei conuersantur in hoc mundo, in
2. Cor. 1. simplicitate cordis sui, & in synceritate Dei, coniunctam
Matt. 10. nihilominus prudentiā serpētis seruantes, ne à Satana aut
 ab Apostolis suis circumueniri aut capi possint.

Ex doctorū sanctorum scriptis & exemplis induratoriū
 corda sunt emollita,, & facta sicut cera liqueſcēs in medio
 vētris eorū. Excæcati per malitiam, sunt illuminati: despe-
 rati sunt cōuersi, prēsumptuosi humiliati, alienati à via Dei,
 relicta malitia sunt ad Deū cōuersi: vēditi sub peccatis vt
 facerent malū dño sunt redēpti filij diaboli, facti sunt filij
 Dei

Dei tenebrosi & ipsæ tenebræ, filij lucis & diei sunt facti, Rom. 13.
 & abiectis operibus & armis tenebrarū, induerūt arma lu-
 cis, & sicut in die honestè ambulant, & dignos pœnitentię
 fructus faciunt: Seipsoſ abnegant, crucem suam quotidie Luc. 14.
 post Christum portant, ipsum quocunq; ierit, sequuntur:
 Vim ſibi faciunt, carnem suam cum vitijs & concupiſcen- Galat. 5.
 tijſ crucifigunt: membra ſua quæ ſunt ſuper terram, mor-
 tificant, animas ſuas perfecto odio in hoc mundo odiunt,
 nullam carnis curam in desiderijs faciūt, Christum indu- Rom. 13.
 unt, dignè Deo & euangeliō viuunt & angelos, conuerſa- Ephe. 4.
 tionem in cælis habent: Dominum in omni tempore bene- Psal. 33.
 dicunt, ſemper laus Dei eſt in ore ipſorum: Orant ſine in-
 termiſſione, in omni loco puras in oratione ad Deum ma- 1. Tim. 2.
 nus leuant, psallūt ſpiritu, psallunt & mente. Adorāt Deū 1. Cor. 14.
 in ſpiritu & veritate: Deo per omnia placere contendunt, Ioan. 4.
 eunt de virtute in virtutem: adeo, ut profectus eorum ma- Psal. 83.
 nifestus ſit omnibus:

Ex doctořibus sanctis hauriſ amara cordis contritio & M
 humiliatio ſub potēti manu Dei, pura oris cōfessio, exui- 1. Pet. 5.
 tur verius homo (qui corrumpitur ſecundum dēſideria er- Ephe. 4.
 roris) cum actibus ſuis, & induit ſe nouus, qui ſecundum Col. 3.
 Deū creator in iuſticia & ſanctitate veritatis: & imago por-
 tatur Adæ cæleſtis. Ex eis, fides Dei ſeminatur in agro cor 1. Cor. 15.
 dis per verbū Dei, rigatur per gratiam, ſp̄es firmatur, cha-
 ritas infunditur, accenditur, augetur, & homines facit ig-
 nem ardētem, & flammas ignis illius quem dominus mi- Heb. 1.
 fit in terram: Nec non, omne ſemen verum deiformium Luc. 12.
 virtutum plantatur, pax Christi firmatur, vnitas conſerua-
 tur, iuſtitia ſtabilitur: Et (vt apollo verbis vtar) q̄cunq; Philip. 4.
 ſunt vera, pudica, honesta, ordinata, pia, ſancta, vtilia, ama-
 bilia, pulchra, ædificatoria, bonæ famæ, virtuosa, rigoris
 & disciplinæ, per doctores sanctos ſunt tradita & edocta.
 Ipsi docent mundum cum cōcupiſcentijs eius quæ vñ- N

D 3. bræ

1. Iohn. 2. bræ instar transeunt, relinquere, spernere presentia, futura appetere, fugere prauorum consortia contagiosa, cū san
 Psal. 100. Etis sanctum esse: In concilio iustorum & congregacione
 1. Cor. 1. filiorum Dei, Deum laudare in toto corde: Docent invocatione
 Psal. 75. curatione sua, qua vnumquēq; Deus vocavit permanere: Vo
 ta sua quæ vnuſquisq; labijs suis distinxit, domino redde
 2. Pet. 2. re: Non abire retro post Satanam, nō redire instar canis ad
 Luc. 17. vomitum, nō respicere retro cum vxore Loth. Magis aut laborare, sicut bonum militem Christi oportet, habendo
 1. Tim. 1. fidem electoru & conscientiam bonam: Et alta considera
 2. Tim. 2. tione secum reputare, quod nemo militans Deo implicat
 se terrenis negotijs & occupationibus, vt ei placeat, cuise
 Ambrosius, Ecclesiasticus, idcirco Deo se probat, vt huic
 deuotus officium impleat quod spopondit, in. dei rebus
 Matt. 6. sollicitus, in seculari negocio alienus. Quia nemo potest
 Luc. 9. duobus dominis seruire. Et qui manum suam ad aratum
 1. Tim. 5. ponit & retro aspicit, non est aptus regno dei. Sicut & vi
 duæ illæ damnationem habent, quæ luxuriando primam
 Act. 5. continentia vidualis. Sic Ananias & Sapphira, non homi
 nibus, sed spiritui sancto mentiebantur, votum paupertatis frangendo. At doctores sancti vt in bonitate perseuer
 2. Tim. 4. remus vsq; in finem, tum operibus, tum verbis omnes ad
 Jacob. 1. hortantur, vt coronam iustitiae accipiamus, legitimè cer
 tantibus, fidem seruantibus, Deum diligentibus prepara
 tam, & cursum suum consummantibus.
 O Quando ego ex fructibus arbor bona, iuxta ac doctor
 Matt. 7. sincerus cognosci debet, quis nunc tam obstinatus, tam
 frontis perficitæ, tam subuersæ mentis est, tam aduersari
 us veritatis agnitæ, qui sanctorum doctorum lucubratio
 Ephe. 4. nes audeat negare esse verbum Dei? cum sermo eorū vbiq;
 Col. 4. in gratia sale coditus sit, & auditorib⁹ lectoribusq; bene
 uolis

uolis semper gratiam & ædificationem fidei Iesu Christi,
præbeat. Diffusa est gratia in labijs eorum & calamo, pro- *Psal. 44.*
pterea benedixit eos Deus omni benedictione spirituali
in caelstibus in æternum. Iti sunt, qui per euangeliū nos *1.Cor. 4.*
genuerunt, ut simus filij altissimi, fratres, sorores, matres
& membra Christi, viua tempa spiritus sancti, ciues san- *Matt. 12.*
ctorum, & domestici Dei. Habent propterea immortali- *Ephc. 2.*
tatem, & omnis ecclesia iustorum laudes eorum enarrat,
à generatione in generationem.

*Nihil curæ nobis esse debet, quod hæretici doctores
sacros aspernantur.*

Cap. XIII.

Pro minimo igitur nobis esse debet, q[uod] ecclesia mali- A
gnantium, synagoga Satanæ, filij desertores & dege- *Psal. 25.*
neres, reprobi circa fidem, subuersores fidei & viarū Dei
verissimarum, pro nihilo sanctos doctores habent, cane &
angue eas viliores censent, tanq[ue] peripsema & quisquilias
eos despiciunt. Nam si illis placebent, serui fideles & boni *1.Cor. 4.*
dispensatores multiformis gratiæ dei ac mysteriorū Chri *1.Pet. 4.*
sti, non essent, sed magistri mendaces, duces cæci, fascina-
tores populi, Satanæ apostoli, cauponatores deprauato- *2.Pet. 2.*
resq[ue] verbi dei. Non possunt enim in reprobū sensum da- *2.Pet. 3.*
ti, & rebelles lumini, laudare, nisi sui similes in errore &
malitia. At, hoc horruerunt sancti dei omnes, & mori ma-
luerunt pro veritate, quam latum digitum discedere, ab
omnia vincente veritate. *3.Esd. 4.*

De fructibus & testimonij Lutheri.

Lvero autem, nec bona opera, sed mala & diaboli- A
ca opera sua testimonium perhibent. Nec fructus bo *Ioan. 5.*
ni sed mali innumeri quos protulit, q[uod] arbor mala fuerit, & *10.*
cognoscere faciūt: Nec signis apostolicis sequētibus ullis, *Matt. 7.*
deus doctrinam & vitam eius confirmauit, sed diabolus
in

in omni seductione iniquitatis aoudē ostendit, q̄ secundum operationem Satanæ venit, vixit, docuit, scripsit & conclusit, & qualis ipsi & sua doctrina mendax sit, ostendit. Quia hæretici, nullum verum miraculum vnquā fecerunt in nomine Christi, ne Deus testis & confirmator falsæ doctrinæ eorum dici posset aut credi: Simon magus,

A&t. 8. Matt. 24. Antichristus, cooperante illis Satana in omni virtute & si-
2.Thes. 2. gnis & prodigijs mendacibus, & in omni seductione ini-
quitatis his qui pereunt, instabiles & mobiles sunt in fi-
de, & quolibet mouentur vento doctrinæ, illudent: eō q̄

1.Cor. 13. veritatem charitatis vt salui fierent, non recipiunt, vel re-
ceptam non custodiunt (quia charitas, nunquam excidit)
Ideo mittit illis Deus operationē erroris, & credunt men-
dacijs: Sicq; iudicabuntur & reprobabuntur omnes qui nō

Roma. 2. credunt veritati (quam sancti doctores & ecclesia iustorū
docet) sed acquieuerunt, consenseruntq; iniquitati. Ideo
damnatio eorum iusta est, & nullam in peccatis suis ha-
bent excusationem.

Quid ego aliud Lutherum dixerim, quām Luciferū &
ipsum angelum tenebrarū? Nam instar Luciferi ingratu-

Ezech. 28. de donis acceptis extitit, & in eis superbiuit. Mox namq;
cor eius eleuatum fuit in decoro suo et polluit sanctifica-
tionem suam. Similis nanq; altissimo esse voluit, super om-

Esaï. 14. nia astra cæli sedem suam eleuauit, dominationem om̄em
2.Pet. 2. contempnit, in veritate nō stetit, in partem suam, tertiam
partem stellarum traxit secumq; perdidit. At non impu-

Apoc. 12. cepit, bellum in cælo excitauit ecclesiæ, de cælo & electo-
rum contubernio per excommunicationis censuram, eie-

ctus fuit & corruit in terram, detractaq; est ad inferos glo-
ria eius & superbia: Sic Deus humiliauit sicut vulneratum

Psal. 88. superbum Lutherum: in brachio virtutis suę dispersit om-
nes inimicos suos, Lutheri afflentatores. Agè, fructus, si-

gna & opera eius summis tantummodo labijs tangam: Se- 2. Cor. II.
 duxit ecce vt serpens astutia sua per dulces sermones & be-
 nedictiones, sicut nouacula acuta fecit dolos suos: Vt dæ- Psal. 51.
 mon scrutatus est iniquitates, exacuit vt gladium lin-
 guam suam, intendit arcum, rem amaram, sagittauit in óc- Psal. 63.
 cultis scripturæ locis, immaculatos, innocentes & leues
 qui credunt omni verbo. Vt diabolus, criminatur; male Ecc. 19.
 dicit, traducit, calumniatur, confundit, infamat omnes,
 qui à vijs suis & doctrinis tanquam ab immundicijs & ca- Sap. 2.
 lice iræ dei se abstinent: Exterminat, depascit & demoli- Cant. 2.
 tur vineam domini, vt angelus a oyssi Corpus suum tradi- Apoc. 9.
 dit immundiciæ in operatione omnis immundiciæ in au- Ephe. 4.
 ditate, & ad id vitij alios adhortatur, vt Asmodeus: Inquo Matt. 6.
 mammone seruiuit ipse & omnes viæ suæ viri & mulieres
 avaritiæ student, à maiore vñq; ad minorem cuncti faciunt Hier. 6.
 dolos. Sed in fascem technas colligam diaboli huius & Sa-
 tanæ. Nam Lutherus, instar diaboli, est mali auctor, men-
 dacionum pater, iniquitiarū origo, errorum excogitator,
 hæresum inuentor, peruersorum dogmatum cultor, re-
 rum hostis, corruptor seculi, laqueos tendit, lapsus parat,
 foueas fodit, aptat ruinas, stimulat corpus, pungit animas,
 malas cogitationes immittit, suggerit iras, dat virtutes
 odio, vitia addit amori, dissensiones serit, offendicula do-
 cet, ad scandaloperibus & verbis adhortatur, pacem tur-
 bat, in medio pacem habentium discordias immittit, affe-
 ctus dissipat, ordinata deordinat, humana violat, ius fasq;
 confundit, bonū malum & malum bonum, dicit, Ponit lu- Esai. 5.
 cem in tenebras & tenebras in lucem: Astruit dulce ama-
 rum & amarum dulce: Diuina tentat, mutat leges, trans- Esai. 25.
 greditur iura, dissipat fedus sempiternum, tempora mu-
 tat & leges, verbum dei facit velamen malitiæ & excusati-
 onem peccatorum: Facit illud, virtutum exterminium, vi-
 ciorum seminarium, corruptionem morum, honestatis

E occa-

occasum, vitæ deordinationem, pietatis subuersiōnem,
 agnitæ veritatis impugnationem, & om̄is bonitatis ac dis-
Malach. 3. ciplinæ obliuionem & abominationem. Iam certè, vanus
 censetur, qui seruit deo, portat crucem, renunciat seculo,
 custodit vias duras, & ambulat in lege domini. At contra,
 beatificantur arrogantes, peccantes sine omni timore, au-
 dacter deum prouocantes: Laudantur peccatores in des-
 derijs suis, & iniqui benedicuntur, iam latificantur reges
Psal. 9. in malitijs suis, & in mendacijs suis atq; iniquitatibus suis
Osee 7. principes, imò, quiq; terrigenæ & filij hominum, simul in
Psal. 48. vntum diuites & pauperes beatificantur, si in rete Lutheri
 pedes suos immittunt. Tunc nihil eis est damnationis, tūc
 ab auditioñe mala, nihil amplius timent, ideo boni dese-
 runt vias domini rectas, religiosi reuertuntur ad vomitū
 vt canes. Ut siues lotæ, rufus volutabro luti se immergit,
2. Pet. 2. retro abeunt post Satanam, frangunt vota sua, quæ deo vo-
1. Tim. 5. uerunt: Nūbūt claustrales personæ, nihil pensi habētes, q̄
 damnationē habent, eò q̄ primam fidem irritam fecerūt.
Prou. 6. Lutherus igitur apostata, non solū vir inutilis est, sed
 om̄ium nocētissimus, graditur ore peruerso & semper p-
Hier. 2. ficit in peius, addendo prævaricationē & malitias suas ac
 vias alios docendo, annuit oculis plenis adulterijs qbus ad
Hiere. 5. vxores proximorū hinniuit, ferit pede, bile tumens, ita
Prou. 4. excaudescens, digito ex fastu loquitur, prauo corde semp
 malū machinatur & nō dormiuit nisi prius malefecisset &
1. Reg. 17. agminibus Israel Stentorea voce exprobrasset. Et omni
Gene. 16. tempore iurgia seminavit. Manus eius contra oēs fuit: vt
1. Ioan. 3. Ismahelis: Opera eius vt Cain maligna fuerūt. Verenda pa-
Gene. 9. tris sui Papæ, semper vt Cam maledictus discooperuit &
Gene. 1. alijs ostendit. Cōtra om̄ipotētē, se roborauit sicut & dis-
Galat. 4. catores turris Babel. Iustos semp persecut⁹ est, vt Ismahel:
Gene. 19. Terrā polluit in fornicatiōib⁹ suis vt Sodomite: In amore
Dani. II. mulierū erat vt Antichīs. Tempa pfanauit & spoliauit vt
 Anti-

Antiochus & Nachabuchodonosor, virginibus impudicè *i. Mach. 1.*
 abusus est vt Babylonij: Deū & sanctos blasphemauit vt *Thre. 5.*
 rapaces. Summa summarum, nō fuit malus, quem imitatus *4. Re. 48.*
 non sit in malo Lutherus aut superauerit, vt ostendi pa-
 lam posset nisi prolixitatem, matrem tēdij, expauescerē.

Sed hoīes missos facio & ad bestias venio. Nā Lutherus B
 ipse, nocētior fuit basilisco, leone crudelior, aspide vene-
 nosior, draconē blandientior, lupo rapacior, vulpe dolo-
 sior, cane rixosior, passere salacior, equo libidinosior, an-
 gue venenosior, serpente callidior, suæ immundior, mus-
 ca inconstantior, dipsa nocentior, mutabilior chamæ-
 leonte. Nam, tam incōstantis animi est & varius, vt nescias,
 iuxta Flaccum, quo teneas nodo mutantem Protea vul-
 tum. Nam quod alstruit in uno folio, negat in alio. Quod
 laudat in uno, damnat in alio. Nec vlla peruersa dogmata
 per eius doctrinā sunt extincta: sed noua inuicta, & olim
 sepulta, ab inferis reuocata.

Eius doctrina, virtutes in vita sunt cōmutata, pro fide C
 electorū, docuit fidē dæmoniorū, prō spe piorū, p̄sumpti- *Eccī 37.*
 onē iniquissimā, q̄aridam nequitiā cooperit, ingessit: Pro *1. Tim. 1.*
 dilectione sincera, q̄ finis est & plenitudo legis, dilectionē *1. Ioan. 2.*
 mundi damnabilē, quæ ipsa ad deū inimicitia est intrusit. *Iacob. 4.*
 Quid de virtutib⁹ cardinalibus dicā, q̄bus nihil est utilius *Roma. 8.*
 in vita hoībus? prudentiā carnis q̄ legi dei nō est subiecta,
 amplectimur, carnis curā in desiderijs facimus: Infirmi su-
 m⁹ ad bona ex Lutheri doctrina facti: Iustitia venit in ob-
 liuionem: Vbi rogo pietas? vbi pudor? vbi phas? vbi ipsius *Esaī. 59.*
 iura naturæ? vbi honestas? vbi morum grauitas? vbi ti-
 mor Dei? paupertas, mititas, vbi luctus pro peccatis, vbi *Matt. 5.*
 esurie & siti iusticie? vbi misericordia? vbi munditia, cor-
 dis? vbi pacis persecutio? vbi patientia in aduersis? instan-
 tia orationis? vbi laus Dei iugis? vbi contritio cordis? ve-
 ra confessio oris? vbi condigna satisfactio pro peccatis?

E 2 At,

- At, oleum perdo & operam, dum mare malorum vnius Lutheri calamo effundere adnitor, vel enumerare ex parte laqueos mortis, quos posuit iuxta viam in qua ambulamus.
- Rom. 16. Verum, haec sunt signa quibus doctrinam suam confirmavit, & opera sunt quae de eo testimonium perhibent.
- Ioan. 10. Hi sunt fructus per quos cognosci & ipse & doctrina sua debet quales sunt: Nempe ex patre diabolo, cuius desideria & opera fecit.
- Matt. 7. D Quapropter fugite quae so Lutherum, quasi a facie gladij. Nam si blanditijs labiorum eius & nutibus oculorum illecti, accesseritis ad eum, suscipit vos: At, dentes leonis, dentes illius, interficienes animas hominum quae non moriuntur. Quasi romphea bis acuta, omnis iniquitas & doctrina eius, & plagae illius non est sanitas. Lutherus est mulier illa, plena nominibus blasphemiarum, poculum aureum habens in manu sua, plenum immundicijs & abominationibus fornicationis suae. Cum ea fornicantur reges terrae, & inebriantur qui terram inhabitant de vino prostitutionis eius, & insaniunt: Haec de innumeris pestiferis fructibus doctrinæ Lutheri perstrinxerim, ut vnumquisque fugiat a facie gladij, vltoris iniquitatum: Et horreat male dulcem calicem doctrinæ illius. Blande quidem ingreditur, & dulcis videtur insanis, sed in nouissimo mordet ut coluber, & sicut regulus venena diffundit.
- Apoc. 9. Faus distillans labia huius meretricis, & nitidius oleo guttum eius: Nouissima autem illius amara quasi absyn-
- Job 19. thium, et acuta quasi gladius biceps. Quia corpus et ani-
- Prou. 23. mat perdit in gehennam. Videtur via haec fascinata, iusta
- Prou. 5. et recta, sed nouissima eius deducunt ad mortem eternam.
- Matt. 10. Prophetae & Apostoli multa docuerunt, quae in lege & in euangelij non sunt scripta. Cap. XIII. Hac

HAEC ex parte dicta sunt viarum Dei & viarum dia-
boli, & doctrinæ pietatis & sanæ, quæ est secundum
euangelium gloriae beati Dei, & doctrinæ dæmoniorum, *Iob 13.*
quam fabricatores mendaciorum, & cultores peruersorum
dogmatum, faciunt maximi, amant vnicè & honorant ob-
seruantur in interitum suum & perditionem. Nunc ad do- *1. Reg. 2.*
ctrinæ veritatem reuertamur, quam per doctores sanctos,
scientiarū dominus & omnes veritatis doctor nos docu-
it spiritus sanctus. In confessu est, quod spiritus sanctus o-
lim multa docuit, tum per amicos & electos Dei, tum per
prophetas qui à seculo fuerunt in lege dñi perfecta (per *Deut. 32.*
perfecta enim sunt opera Dei) per Mosen fidelem dominis fer- *Heb. 3.*
uum in omni domo eius: si literā aspicimus, de verbo
ad verbum non expressa. Sic per apostolos, per doctores
cathalicos: per pastores & concilia cœcomenica in plenitu-
dine temporis multa Deus scripsit, ordinavit, statuit, man-
davit, prohibuit & docuit, per Christum in euangelio de
verbo ad verbum non exarata. Implicitè nihilominus &
& virtualiter perinde ac in propositionibus vniuersalib.
ibi contenta. Et veritates ista documentaq; salutaria: spi-
ritus sancti magisterio et vocatione, qui in ecclesia Dei ma- *Ioan. 14.*
nens in æternum, per prophetas in veteri, et per apostolos *¶ 16.*
euangelistas, doctores et pastores, in lege noua, omnem ve-
ritatem et multa illa quæ Christus passionis suæ hora dif-
cipulis suis dicere habuit, et tunc capere non potuerunt;
docet et docebit donec cælū atteritur, et Christus regnū.
Deo patri tradiderit. Hæc auté de occultis et generalibus *1. Cor. 15.*
sacri euangelij verbis, pro locorum, temporum, causarū,
personarum, et impugnationum exigentia, necessitate et
utilitate, sicut aurum et argētum de occultis terræ venis-
eruntur, et resoluuntur. Hinc beatus Iob ait: Sapientia, *Iob. 28.*
trahitur de occultis. De occultis certè sapientia trahitur,
quādo doctorū ecclesiæ diligentia et studio, qui scriptu-

E 3 ras &

Iam. 5. ras & testimonia veritatis scrutantur, in quibus vita animæ habetur, implicitæ veritates resoluuntur, quibus orationes loquentium iniqua obstruuntur, & electi Dei instruuntur ad salutem. Hinc Salomon ait: Si sapientiam inuocaueris, & inclinaueris cor tuum prudentiae, & quæsieris eam quasi pecuniam, & sicut thesauros effoderis illam, tunc intelliges timorem Domini, & scientiam Dei, salutis & sanctorum, inuenies.

Psal. 62. **Prou. 2.** **Ezæ. 11.** **Luc. 1.** **Sap. 11.** **B.** Nec Christus solummodo est audiendus, ut cauillantur sycophantæ. Nec ea solummodo seruanda sunt, quæ ipse benedicto ore suo, gratia diffundendo, minauit. Nam & matrem ecclesiæ auscultare precepit, quæ est coluna & firmamentum veritatis, & semper reprobum, impium, malum dogma reprobat, & verum, catholicum, pium, sanctum scripture intellectum proponeat, docet, eligit & sequitur. Quam qui nouit audit, ut ethanicus & publicanus habendus est & fugiendus. Hinc Salomon ait: Audi fili mi, disciplinam, id est, doctrinam patris tui Christi: & ne dimittas legem matris tuæ ecclesiæ sponsæ illius. Et iterum: Conserua fili mi præcepta patris tui, & ne dimittas legem matris tuæ: Liga eam in corde tuo iugiter, ad ruminandam & circunda eam gutturi tuo ad eam docendam omni populo.

Pro. 1. **Pro. 6.** **C.** Et sicut non solum ea quæ amicus Dei Moses legislator scripsit & dixit in pœnitenzia sub mortis interminatione, sed & ea oīa, quæ postea per moderatores populi & sanctos prophetas Deus sanxit & ordinavit, erat seruanda. Sic & modo, quando verum lumen iam lucet, non ea solummodo quæ pater nobis in euangelio locutus est in filio, de quo alibi placui, ipsum audite: M. 3. & 17. R. 1. & 9. L. 9. 2. Pet. 1. sed & illa seruanda sunt, quæ per apostolos & ecclesiæ rectores, ordinata, decreta instituta & mandata sunt ex spiritu sancto. Vnde Christus ait: qui vos audit me audit. Nō em
ros

Num. 12.
Heb. 10.
Hebr. 1.

Luc. 10.

vos estis qui loquimini, sed spiritus patris vestri loquitur
in vobis. Sic Christus hortabatur per Paulū, & loquebat Matt. 10.
in eo. Vnde dixit ad Thessaloniken. q̄ mea documēta sper 2.Cor. 5.
nit, nō hominē spernit, sed Deū, qui dedit spiritū suū san 2.Cor. 13.
Etū in nobis. Et alibi: Si q̄s propheta aut spiritualis videt 1.Thef. 4.
esse inter vos cognoscat quæ scribo vobis, quia dñi māda- 1.Cor. 14.
ta sunt. Nihilominus ea quæ ibi tractauit, in nullo haben-
tur euangelio. Hinc pambulās Syriā & Ciliciā cū Syla, cō- Act. 13.
firmabant ecclesias in omni opere & sermone bono, p̄ci-
pientes custodire præcepta apostolorum & seniorum. At
illa præcepta, in euangelijs non habentur.

*Hereses sunt morbi letales in corpore ec-
clesie.* Cap. XV.

Proinde, quoties noua difficultas aut dissentio, aut schisma in his quæ fidei sunt, à Satanæ apostolis fusciatur in ecclesia, veluti nonus morb⁹ in corpore hominis, vel notus tumultus aut seditio in ciuitate, aut nouū bellicab hostibus intentatur regi & eius regno: mox perdoctores sanctos fidei veritas per scripturarum veram expositionem est declarata, & fugatis errorū tenebris cum suis authoribus hæreticis, lux veritatis radios suos longè latè que diffudit. Et quid sunt nouæ hæreses in corpore Chri Acto. 1. 6.
sti (quod est ecclesia iustorum) nisi noui & letales morbi? 15.12.
Qui ne corpus occidunt, aut membra depascāt, destruant Rom. 12.
aut inficiant, malagmate verbi Dei quod sanat omnes in 1.Cor. 12.
firmitates credentium, curari debent: et nemala per Ion. Sap. 19.
gas moras conualescant, statim adhiberi. Et sicut ho-
mo malè habere incipiens medicinas negligens, aut mel-
dicorum consilia non requirens, aut eorum præcepta nō
custodiēs, occidit semetipsum: sic q̄ in fide fluctuare inci-
pit, & infirmari in bonis moribus, & grauis fieri ad custo-
diēda mādata, mox verbo Dei seipsum instruere debet ad
salutem.

salutem, mederi peccatis, & facere quæcunque eum docet
ecclesiæ doctores. Nam hæretici morbos non dant, sed
vulnerant sanos, augent morbos, & dant pocula mortis, ac
præcepta occasionis.

*Hæreses sunt tumultus in ciuitate Dei & se-
ditiones. Cap. XVI*

AT quid sunt hæreses in ecclesia, nisi tumultus & se-
ditiones per pestilentes ac filios Belial excitate, qui
bus nisi per bonorum prudentiam & consilia obuiamitū
fuerit, mox infinita mala oriuntur, ad hominum interi-
tum, bonorum direptionem, & totius ciuitatis subuersio-
Apoc. 19. nem. Ecclesia autem ciuitas Dei sancta est, in qua Iusticia
Prou. 29. regnat. Verum si impij hæretici sumpserint principatum,
Ezai. 59. tunc gemit populus Dei. Tunc corruit in platiis veritas do-
Iob. 12. grinæ euangelicæ & vitæ, & iusticia longè stat. Tunc veri-
tas fit in obliuionem, & qui recedit à malo, prædæ patet.
Tunc deridetur iustorū simplicitas, sed tabernacula præ-
donum abundant, & audacter Deum prouocant, cum de-
derit omnia in manus eorum.

Hæreses sunt noua bella in militia Christi.

Caput. XVII

ET quid sunt nouæ hæreses, nisi noua bella in regno
Christi? At illa bella optimè finiuntur, si mox vte-
tudine se muniunt eis itur obuiam & cum complicibus p-
gladium verbi Dei debellantur: Et si manum dare, impia
Ioan. ix. dogmata reuocare recusant, etiam in corpore occiduntur,
Eccē II. vel carceribus perpetuis mancipantur. Melius enim est, vt
vnus homo moriatur, quam per eū tota gens seducatur &
pereat in anima & corpore. Sic oportet ignem istum cum
paruus est, extiguere. Quod si neglectū fuerit totā vorax
flamma

Flamma ciuitatem deuastat. Et hostis contemptus in principio, vallatus postea iniquorum adiutorio, & regem caput vel occidit cum toto exercitu, & occupat regnum. Hæc Matt. 13. parabola est temporis instantis. Qui aures audiendi habet audiat.

*Sicut synagoga prophetas ueros, sic Ecclesia Dei audit
sanctos doctores.*

Caput. XVIII,

Ergo sicut synagoga olim audiuit & sequebaſt prophetas sanctos, reprobatis pseudoprophetis: sic Ecclesia Dei, filij lucis, regni & obediētiæ, doctores sacros in omnibꝫ, in quibus eos recipit & approbavit ecclesia, recipere, sequi & tenere debent, fascinatoribus abiectis Hinc Proph. 22. Salomon ait: Fili mi, audi verba sapientū. Et infra: Ne trāſgrediaris terminos antiquos (vt expositione scripturæ) quos posuerūt patres tui id est sancti doctores. Id ipsum pro- Ecc. 16. cipit ecclesiastici sexto & octauo capitulis. Et sicut olim ¶ 8. pios nihil mouit, quod pseudoprophetæ falsi scripturas exponebant & eos calumniabātur, qui eam sincerè proponebant, sic nos ne tantillū mouere debet, quia Luderani sanctis doctoribus derogant, & libros eorum pro nihilo habent. Nō possunt Luderani eos diligere, quia testimoniū Iohann. 7. 4. perhibent de illis, quia doctrina eorū falsa & opera eorū malala sunt & diabolica. Si defece eorū essent, tūc impij, quod suum est, in eis diligerēt. Sed ex quo Deus eos elegit in operbus ministerij, in ædificationē corporis sui, vt veritatē & legem Dei scrutarentur, facerent & docerent: ideo odit eos mundus malignus, totus in maligno positus, & colluui es luderanae probbris eos lacessit. Si sermonē Christi (iuxta verum eius intellectum) seruant, seruant & sanctorum Iohann. 15. doctorum.

Proinde: quando doctores catholicos ecclesiæ Dei distinctionem audimus, tunc audimus Christum per doctores

F - etores

doctores & ecclesiam nos erudientem ad iusticiam, & in-
2. Tim. 3. struentem ad salutem per fidem quae est in ipso. Impij ve-
Matt. 18. ro qui doctores fugillant, & ecclesiam aspernantur nec au-
1. Cor. 5. diri volunt, non obediunt verbo Christi & euangelio, re-
sistunt veritati & spiritui sancto, non homines spernunt sed
Deum, qui exhortatur & docet per eos corda pie viuetum
Matt. 7. in Christo, ut sibi attentendant a lupis istis rapacibus: a sis-
Matt. 15. cinatoribus istis scelestissimis, ducibus istis cæcis, ab istis
Satanæ Apostolis: ab illis rapprobis circa fidem: ab istis adulteratoribus & depravatoribus verbi Dei: ab istis si-
Act. 13. lijs diaboli, plenis omni dolo & omni fallacia, inimicis o-
mnis iusticiae: qui nunquam desinunt subuertere vias do-
Psal. 24. mini iustas, sanctas & rectas. Sic odio iniquo, & pro eo q-
&**10. 8.** eos diligenter, odiunt impij sanctos doctores. Similes in
hac impietate perfidis Iudeis, cæcis Saducais, obstinati
1. Thes. 2. pharisæis, reprobis sacerdotibus, qui dominum occi-
derunt & prophetas: Sed in hoc domino non placent, sed om-
nibus hominibus Deo placere & dignè euangelio couersari ad
nitentibus aduersantur. Deum eos prædicari, legi & propo-
ni prohibent ut salvi fiant. Et pro eis sua peruersa dogma-
ta legenda supponunt, ut impleant peccata sua semper.

Impij prophetas domini semper persequabantur, & odio ini-
quo oderunt. Caput XIX.

A **N**EC id nouum & nuperum est inuentum, Impijsi-
ma Isabel Heliam hominem Dei quæsiuit morti-
ficare, falacissima Herodias vitæ Ioannis baptistæ infida-
3. Reg. 16. batur callidissime ac mortem eius procurauit. Vendi-
Rom. 6. tus sub peccatis ut saceret malum Achab, odiuit Michæ-
3. Reg. 22. am, quia dixit ei veritatem, & iuxta impietates eius pro-
phetauit ei malum, quod eum manebat propter sceleris sua
multa. Fratres undecim, innocentum manibus & mun-
dum corde Joseph oderunt propter iusticiam, & non po-
tu-

tuerunt ei quicquā pacificē loqui. Hieroboam radix pec- Gen 37.
 catorum, virum Dei se corripiētēm iussit comprehendēti. 3. Reg 13.
 Asa rex in verū Dei vate irascebatur, q̄ eum stultitiae ob- 2. Par. 16.
 iurgauit. Ioas, lapidari iussit Zachariam sacerdotē Dei m̄a 4. Reg. 28
 gnum, quia criminis eum arguit. Manasses sacrilegus om-
 nes iustos occidit, ed q̄ in impietatibus suis eū imitari no-
 fuerūt. Taceo, quanta mala Anthiochus intulerit cultori-
 b̄ Dei, vt libri Machabæorū attestātur, Summa summarū: Eccī 13.
 Omne animal diligit sibi simile, & ois homo simili sibi so Eacī 27.
 ciatur. Volatilia ad sibi similia conueniunt. Et qualis rex, Eccī 10.
 tales sunt & ministri eius: Et qualis est rector civitatis, ta-
 les etiā sunt inhabitatēs in ea. Vnde sit, vt oēs q̄ à veritate Psal. 35.
 auditū auertūt, nolūt intelligere vt bene agāt, iuste vivāt, 2. Tim. 4.
 in lege Dei ambulēt, q̄ ea q̄ Dei sunt nō sapiūt sed diligūt Esaī 3.
 & ea q̄ carnis sunt & faciūt: Iſti inq̄ magistros q̄rūt placētia Prou. 24.
 loquētes, oleū vendētes, in malicijs suis se laudātes, bene Hier. 4. 6
 dicētes & beatas dicētes in impietatib̄ suis. Qui pax pax:
 Et bene est, cū impie agunt. dicere possunt cū non fit pax
 Iſti sunt seductores populi, de quibus lamētans ait Hiere- Tren. 2.
 mias: Prophetæ tui, videruut tibi falsa & stulta, nec operie
 bāt tibi iniqtatē tuā vt te ad pœnitentiā prouocarēt: Nec Esaī 3.
 volunt nosse, q̄ qui illos beatos dicunt, ipsoſ decipiūt, &
 viā gressuū eorū dissipant. Cōcordātēs locos, vide. Pro. 1.
 3. 7. 9. 16. 29. Hice 5. 8. 33. Eze. 13. 1. Mach. 1: Sic Samaritani
 nō ex Hierusalem, vbi lex Dei docebat, & cultus Dei vi-
 guit, sed ex Asyria regione idolis dedita, qui eos docerēt. 4. Re. 17
 duobus dominis seruire, in duas partes claudicare addu-
 xerūt sacerdotes. Sic radix oīm malorū de vilissimis & vi-
 ta ipsa indignis (hieroboā accipite) assumpsit & fecit sacer-
 dotes ad suę impietatis p̄motores. Sic Pharisēi cū Herodia 3. Reg 12.
 nis cōfiliati sūt, vt Iesum caperēt in sermone. Et cū diabo Matt. 26.
 lo, & p̄ditiois filio, Iuda tractabāt quō Iesum caperēt & oc-
 siderēt sine tumultu. Sic cēci Luterāi, cēcos duces asciscūt Matt. 26.

F 2 insignes

44.

Matt. 15. insignes apostatas, sacerdotes desertores, mundi huius & suipius amatores, homines mēte corruptos, reprobos circa fidem, iusticiæ inimicos, Qui licet confiteantur se nosse Deū factis tñ negat. Cum sint abominabiles increduli, & ad omnia opera bona reprobi. Ideo eos sequendo, cadunt
2. Tim. 3.
Tit. 1.
Matt. 15. cum eis in foueam damnationis æternæ.

Doctores & concilia, non semper habent apertam scripturam. Caput. XX.

Alio ariete agnitarum veritatē Luderani impugnant, dicentes: Patres & cōcilia nō aspernamur, ubi scripturam adferunt. Verūm, multa sunt per doctores, per patres & per concilia addita, ordinata, statuta, decreta, præcepta, in sacris literis non expressa. Illorum verò non est leges condere, populum oneribus grauissimis premere, quia iugū Christi suave est, & onus eius leue. Ille solus & unus est legislator: Ipsi loquantur verbum Dei, prædicent annū domini acceptabilem, pacem annuncient, consolentur puerilimes, corripiant in quietos, suscipiant infirmos, patientes fint ad omnes. Loquantur sermones dei, proferant de thesauro suo noui & veteris testamenti testimonia, & audiemus eos. Verū cū hoc doctores & cōcilia non faciat, sed sua verba decreta & mādata obtrudat, pili eos non facimus, in hoc sequentes dictum apostoli Ioannis dicētis: Si quis venit ad vos, & non adfert doctrinam hanc, illū neque in donum recipere, nec aut ei dicere debemus. Hinc Christus ait: Sine causa colunt me, docentes doctrinas & mandata hominum. Sic Luderani.

B His præstigijs vera est adhibēda solutio. Dicimus ergo, quod sacra scriptura, nō est in verbis, sed in sensu, nō in superficie, sed in medulla & radice rationis, teste Hieronimo. Nam, verba variari, torqueri, verti & inuerti possunt per vaſitatem & malitiā hominū, mēte corruptorum & reproborum.

Borum circa fidem. Sicut armis bellicis, quibus boni & re-
 eti corde, iustitiam & pauperes propugnant, istis mali &
 scelerati, iniustè pauperes expugnant, & abutūtur ad om-
 nem iniustiam & impietatem. Ille ergo solus sincerè, piè
 & salubriter sacram scripturam scrutatur, tractat, docet &
 exponit qui verum intellectum eius proponit, quem spi-
 ritus sanctus in ea intendit. Totus verò scopus & finis in
 scripturis diuinis est, ut Deum cognoscamus per veram fi-
 dem dictorum & communem, citra cuiusvis erroris cali-
 ginem. Ut omnem spei fiduciam ponamus in eum citra cu-
 iusvis diffidentiæ fluctuationem. Ut ex toto corde neum
 diligamus, & proximo sicut nosmetipso, in dilectione
 quæ est de corde puro, conscientia bona, & fide non facta,
 seruando dei mandata, & semp faciendo, quæ placita sunt
 illi. Etin eadem charitate faciendo proximis omnia quæ
 volimus ut ipsi faciant nobis. Et nemini faciendo, quod
 nolumus, ut ipsi faciant nobis. Hæc non solùm sunt tota
 lèx & prophetæ, sed sunt etiam adimpletio, totius euange-
 lij gloriæ beati dei. Qui in ijs seruit Christo, placet deo &
 probatus est hominibus.

Ad scopum illum docendum, ad has vias dei discendas, C
 pernoscendas, plurimum faciunt præcedentium historię,
 tum bonorum, tum malorum, tum electorum, tum repro-
 borum: Nam in illis bonitatem & seueritatem dei intue-
 mur. Bonitatem quidem in vasis electionis & misericor- Rom. II.
 dördiæ, qui per gratiam Dei in bonitate permanerunt
 usque in finem. Gratia enim dei sunt & fuerunt quidem
 & non ex seipsis. Seueritatem verò, in vasis iræ & con- 1. Cor. 15.
 tumeliæ aptis ad interitum, quos iusto semper (nobis li-
 cet incognito) iudicio, in stercoribus suis permittit com. Iohel. 1.
 putrescere: ed quod diuitias bonitatis, & patientiæ & lon- Rom. 2.
 ganimitatis eius contemnunt, ac tempore indulto illis ad
 pœnitentiā, abutuntur in superbia sua, quæ semper ascen- Job 24.

F 3 dit,

Titi 1.

Ephe. 4.

Psal. 77.

Matt. 22.

Roma. 12.

Luc. 10.

I. Ioan. 5.

Matt. 7.

Luc. 6.

Tob. 4.

Rom. 14.

dit, & nunquam nō in peius proficit, vsq; in sordibus sor-
descens, addensq; præuaricationes.

Exempla tum sanctorum tum impiorum sunt intuen-
da. Cap. XXI.

VNde, qui canonem sacrum testamenti veteris di-
gesserunt, non solū in authoritatem legis libros,
Num. 21. quos Moses amicus Dei scripsit (quamvis exemplorum in
eis, tum piorum, tum impiorum, grandis sylva digesta sit)
sed & historiarum fibros receperunt in canonem suum.
1. Cor. 12. Quatenus ista vel legentes vel audientes, iustitia bono-
rum, qui per opera bona Deo placuerunt ab initio, data o-
Gal. 4. pera studerent æmulatores fieri. Reproborum verò, qui
Eccēs 8. absq; omni timore mala perpetrant, & iniquè agunt vi-
quequaq; facinora, & Deo odibilia opera, vt lineam mini-
atam, vt latale mulsum, vt ipsam mortem, fugerent, deui-
Psal. 57. tarent, formidarentq;. Atq; in hunc modum, manus suas
Dan. 5. lauarent in sanguine peccatorum. Hinc Balthasar rex, à
Daniele arguitur, quod ex patris sui Nabuchodonosor
deiectione quam scribit, non humiliauit cor suum, sed
magis aduersus Deum celi eleuauit, vasis tēpli abusus fuit,
idola coluit, Deum cæli non glorificauit: ideo regno, gen-
Psal. 36. te, & vita orbatus fuit: Nemo igitur æmuletur in maligna-
tibus, neq; zelauerit facientes iniquitatem. Quoniam qui
malignantur exterminabuntur, confirmat autem iustos
dominus. Hinc Apostolus ad exempla malorum intuenda,
Cor. 10. ne eos imitemur in malo, & iustum dei iram super nos pro-
malignemur, neq; tentemus Chrm. Neq; murmuraueritis,
Luc. 17. sicut qdam illorum murmurauerunt, & perierunt ab exter-
minatore. Hæc em̄ omnia, illis, cōtingebat in figura nostri.
Hinc seruator noster ait: Memores estote vxoris Loth.

De

De bonorum electorumq; iustitia æmulanda ait Apo: B
stolus: Mementote præpositorū vestrorū, qui locuti sunt
vobis verbum Dei: quorum intuentes exitum, conuersa-
tionis fidem imitamini: Et iterum: Cupimus vnūquemq; Hebr. 19.
vestrū, eandem ostentare sollicitudinem, ad expletionem Heb. 6.
spēi vsq; in finē, vt nō segnes efficiamini: verū imitatores
eorum, qui fide & patiētia, hæreditarū promissiones Dei.
Et frater dñi Iacobus ait: Exemplum accipite fratres exi-
tus mali, & longanimitatis & laboris & patientiæ, propheta-
tas, qui locuti sunt vobis in noſe dñi. Ecce beatificamus e-
os qui sustinuerunt. Sufferentiam Iob audistis, & finē dñi
vidistis. Ergo æmulari debemus charis inata meliora. Hinc
rursus scriptum est: Attendite ad petram vnde excisi estis, 1. Cor. 12.
& ad cauernam laci vnde præcisi estis. Hoc est, ad Abra- Esai. 58.
ham & Saram: Vt si Abrahæ filij estis, & vultis in illo glo- Ioan. 16.
riari, tunc & opera Abrahæ facite: Ambulate coram deo, Gene. 15.
& estote perfecti in fide & dilectione. Nam qui seruat ver-
bum Dei, verè in illo charitas Dei perfecta est. Ideo si fide 1. Ioan. 27.
Abrahæ imitatores fuerimus, quæ suit ōonis operibus ad- Iacob. 2.
ornata, & operosa per dilectionē, tum cū fideli Abraham Gal. 5.
benedictionem consequemur à deo. Hinc tuba euangelij Galat. 3.
ait: Imitatores mei estote fratres, & non solum mei, sed &
illos ōes obseruate, qui ita ambulant sicut habetis formam
nos. Hinc tam longum & sanctissimū catalogum sanctorū Philip. 3.
ad Hebræos ex ordine recēset qui per fidē deo placuerūt, Heb. 11.
in fide vixerūt, & neo digna & accepta opera fecerunt. Vt
ex eis discam⁹, qualis debeat esse fides nostra. Nō inanis & 1. Cor. 15.
vacua, nō diabolica & mortua, nō reproborū aut ficta, sed Iacob. 2.
electorū & dei, sed vera, sed viua, sed sana, sed iustificans,
sed p̄bata. Supuacuē stultæ virgines & seruus piger in dñi
misericordiā sperauerūt. Frustra edones & bibones, q; ver-
bū Dei audierūt & non fecerūt, sed iniuitatē operati fu-
erant, nomen domini inuocauerunt: Temere ad nuptias
ingref-

ingressus fuerat cum inani & vana fide sua, qui ueste nuptiali charitatis non fuerat superindutus. Qui adhunc scopum scripturam, docet, tractat & exponit, nempe, ut audiētes declinent a malo & faciant bonum: Et super omnia charitatem continuam habeant in semetipsis, quæ omnia credit, & omnia sperat: Iste viam Dei docet in veritate: Hic recte tractat verbum veritatis: Ex sinceritate loquitur verbum Dei, sicut ex Deo reuelatum est, coram Deo in Christo. Hic fidelis dispēsator est multiformis gratiæ nei. Hic ad iustitiam plurimos erudit. Ideo sicut sol & stella fulget in æterna claritate, & super omnia bona domini sui constituetur. Qui secus tractat verbum Dei, adulterator est, & eius pessimus depravator, cuius finis erit secundum operā sua in igne æternæ damnationis.

A Scopus sacrae scripture perstringitur. Cap. XXII.
Rom. 3. T autem omne os magistrorum mendacium obstruitur, & subditus fiat omnis homo Deo & verbo eius, apostolum audiamus, scopum hunc quem diximus confirmantem: Omnis scripture, inquit, diuinitus inspirata, utilis est ad docendum ignorantes, fidem videlicet & quæ fidei sunt, ut præordinati ad vitam æternam, per fidem & verbum Dei instruti, in fide faciat voluntatem Dei, & dignè ambulent Deo & euangelio gratiæ eius, in omni opere bono fructificando.

B Deinde scriptura utilis est ad arguendum, negligentes videlicet & peccantes. Ille (inquit Christus) arguet mundum, de peccato infidelitatis, de iusticia, quam non faciunt & de iudicio, quod non expauescunt. Hoc fecit, qui amor, charitas, benignitas & bonitas ipsa est, spiritus sanctus. Vnde colligitur, quod in spiritu lenitatis fieri debet, repræhensio & misericordia. Et si aliquando oportet aliquos durius increpare, aut tradere Satanæ in interitum car-

carnis ut spiritus saluus fiat. Nihilominus iuxta vinum mor- 1. Cor. 5.
dens & oleum leniens esse debet. Sic in arca Dei, cum vir- Luc. 10.
ga correctionis erat manna, omnis suavitatis saporem ha- Heb. 9.
bens. Sic oportet otiosos, ut laborent in vinea, adhortari: Matt. 20.
pigros, ne gratiam Dei in vacuum recipiant, admonere, 2. Cor. 6.
ne acceptum talentum in sudarium inuoluant, & sub ter- Matt. 25.
ra recondant.

Est item scriptura utilis ad arguendum seipsum. Nam C
ex ea peccator discit arguere vias suas in conspectu Dei, Job 13.
confiteri aduersum se iniustias suas domino, iuxta illud: Psal. 31.
Ipse meipsum reprehendo: Sic David dixit: Tibi soli pec- Job 40.
cavi, & malum coram te feci. Ego sum qui peccaui, & ego 2. Re. 24.
iniquè egi. Sic Apostolus facit ad Timotheum: Ego blas- & 12.
phemus fui & persecutor &c. Et Manasses seipsum accu- 1. Tim. 1.
fans ait: Ego peccaui super numerum arenæ maris: pecca- 2. Par. 37.
ui domine, peccaui, & iniquitatem meam agnosco. Sic pu- Luc. 18.
blicanus in templo, Magdalena in cōiuio, Petrus in præ-
torio, Latro in cruce, accusatores sui ipsius fuerūt, & remis Pro 4. 18.
sionem impietatum & peccatorum suorum obtinuerunt.

Tertio, scriptura utilis est ad corripiendum obstinatos, D
in reprobum sensum datos, conuersos in arcum prauum. Rom. 1.
Ideo Apostolus hereticos, cēset corripiendos. Et ad Thes- Tit. 3.
sellæ. Corripite inquietos. Sic propter iniquitatem corri-
piuntur homines. Sic & Balaam scelestus, correptionē ve- Psal. 38.
faniæ suæ habuit subiugale animal: Sic Christus iubet vt Num. 22.
peccantem fratrem corripiamus. Matt. 18.

Quarto loco, utilis est scriptura sacra ad erudiendū re- E
sipientes à diaboli laqueis in iustitia: vt vnicuiq; quod
suum est reddant. Ut sobriè, piè, & iustè viuant in hoc se- Tit. 2.
culo, impietate & omnibus secularibus desiderijs abnega-
tis. Et sicut prius exhibuerunt membra sua seruire immū Rom. 6.
ditiæ & iniquitati ad iniquitatem: ita nunc exhibeant ea
seruire iustitiæ in sanctificationem.

F Quinto utilis est scriptura, ut ex eius institutiōe homo
 Dei fiat perfectus in oīm virtutum exercitio & consumma-
 tione, sicut scriptum est: Perfecti estote, sicut & pater ve-
 Matt. 5.
 Tob. 1.
 Prou. 4.
 rster cælestis perfectus est. Sic magister & doctor gentium
 in fide & veritate, docuit in omni sapientia, ut exhiberet
 oēm hominem perfectum in Christo Iesu. Hinc Salomon
 ait: Iustorum semita quasi lux splendens est, quia crescit in
 gratia & proficit, eundo de virtute in virtutē, donec per-
 uenit ad perfectum diem gloriae.

G Sexto, per scripturam fit homo ad omne opus bonum
 Ephe. 5.
 Ephe. 2.
 Col. 1.
 1.Tim. 6.
 Matt. 5.
 Sap. 11.
 instructus, Dei namq; creatura noua facti sumus, renati &
 regenerati per aquam & verbum ex Deo, creati in Chri-
 sto Iesu in operibus bonis, quæ præparauit Deus vt in illis
 ambulemus, fructificemus & diuites fiamus. Sic scriptura
 nos docet, quid, quando, quomodo, ubi, quo fine, quodili-
 let opus bonum (per quod lucere debemus coram homi-
 bus) sit faciendum. Ut omnia faciamus in numero, pon-
 dere & mensura: Ut faciamus bona opera nostra, in nu-
 mero, considerando sollicitè, quæ & quanta debemus:
 In pondere & specie, quomodo debemus: In mensura, quo
 ordine & fine sunt facienda. Ecce, modus, species & ordo:
 ex quibus est bonitas in creaturis, cum in eis reperiuntur,
 Et quanto hæc tria absolutiora sunt in creaturis, tanto sunt
 meliores & Deo proximiores & chariores. Et quanto ab
 ijs longius receditur, tanto res et opera sunt minores mo-
 menti coram Deo. Vbi hæc magna sunt, ibi perfectum est
 opus, et operans magnus coram dño. Vbi parua, paruaybi
 nulla, ibi et opus et operantis nihil est, coram Deo. Hæc
 aut̄ Deus omnia operatur in omnibus, hominibus bona vo-
 luntatis et piè agentibus, et viuentibus in Christo Iesu.
 Rom. 11.
 Tui 2.
 Quia ex ipso, et per ipsum, et in ipso, sunt omnia electorum
 opera bona. Nā seruator noster semetipsum in morte tra-
 didit pro nobis, vt redimeret nos ab omni iniuitate carnis
 et sp̄i

Et spiritus et mundaret sibi, in sanguine suo, populū acceptabilem, sectatorē bonorum operū. Hęc aut̄ sex, omnes doctores sancti prisci & neoterici docent cōcorditer. Vnde consequens est, tubam euangelij, hoc loci, nō solū libri canonicos designasse, cum dicit, om̄is scriptura diuinus inspirata: sed etiam sanctorū doctorū lucubrations et documenta: per quę canonici libri ad amissim luculentissimè atq; verissimè sunt declarati et illustrati.

Luderanorum verò doctrina impia, sic sacra deprauatur scriptura et adulteratur, vt fides electorum et veritatis 1. Pet. 3. obliteratur, virtus seminatur, virtutes proscribantur, mo- 2. Cor. 2. res corrumpantur, et ad omnia opera bona viri illius via, et mulieres, reprobi reddantur. Libentius enim de diabolo, quād de bonis operibus sermonem audiunt: Ideo op- posita huic scopo docent et faciunt.

Sapientia uera suis coloribus depingitur. Cap. XXIII.

Illa est vera sapientia, quę desursum descendit à pa- A
tre luminum, in animas sanctas se transfert, & amicos Iacob. 1.
Dei ac prophetas constituit. Hanc suis coloribus graphi- Sap. 7.
cę Apostolus Iacobus delineans, ait: Sapientia vera, primū
pudica est, deinde pacifica, modesta, suadibilis, bonis con- Iacob. 3.
sentiens, plena fructibus bonis & sine omni simulatione.
Per hanc sanati sunt & saluati, quotquot Deo placuerunt
ab initio. Et neminem Deus diligit, nisi qui cum hęc sa- Sap. 7.
pientia inhabitat.

Luderanorum sapientia primum impudica est, pacis im B
patiens, dissensiones seminans & turbationes, immo-
da, pertinax & obstinata in malicia, malis consentiens, ple-
na crudelitatis & operibus malis, & ipsissima fictio & si-
mulatio maledicta. Nam diabolica est, terrena & animalis, 1. Ioan. 2.
diabolicos, terrenos & bestiales reddens suos professores,
vt ex fructibus eorum est cernere.

G 2 Lude-

A **Q**uod verò Luderani agganniunt, doctores & predicatores multa absq; scriptura dicere, raro scriptum allegare: sed exempla, sed similitudines, sed somnia, sed visiones & reuelationes obtrudere, verbo Dei interim vel ignorantia vel neglecto. Ad ista respondeo: Primū, esse hanc perfidissimorum Sadducæorum calumniā, qua fregi, perinde ac ariete fortissimo aut muro æneo, (vt & modo perditissimi faciunt imitatores eorū Luderani) historiarū libros, hagiographa & sanctorū prophetarum scripta exhibebat. Sic diabolum & apostolos diaboli, Luderani semper imitantur in malo. Et hoc gloriæ maximæ datur apud eos, opus certè, corona probrofa dignum & flammis.

In sacris literis, uisionum magna sylua est. Cap. XXV.

A **I**n historiarum libris, in hagiographis, in prophetis, in ipsis etiam Mosi libris certè magna est sylua visionum, reuelationum, somniorum, similitudinum & parabolarū. Et hæc sola ad Luderanorū cauillationem falsam, sufficeret responso, qua impudens ac mendax os eorū obstrueretur. Nempe, q̄ hæc falsa, mendax & impia cauillatio, (qua apud Luderanos pro oraculo aut Sibyllinis folijs veneratur) non solum, doctorum lucubrationes, sed & maximum noui & veteris testamenti scripturam fugillat, abicit & damnat. Sed & ex ore proprio conuincuntur, quorum filij sint & discipuli, & loquela eorum manifestos eos facit, dum Sadducæorum instar, molitionibus & verbis similibus vtuntur, quibus illi Synagogam prophetis, hagiographis & historijs, ejisdem isti ecclesiam sanctam, magna parte sacrarum literarum: & doctorum scriptis priuareadnituntur. Sed frustra iacitur retè ante oculos pennarum. Nos Sirenum voces, & Circes pocula nouimus.

Argui-

Arguitur aliquorum prædicatorum inertia & in-
scitia. Cap. XXVI.

Absit nihilo secius, quod aliquorū inertiam vel in- A
scitiam palpare vel excusare velim. Cum, heu, in
confesso sit, & luce meridiana clarius, multos curam ani-
marum habentes, sacræ scripturæ studio & lectione negle-
cto (in qua meditari die ac nocte deberent, & voluntatē *psal. i.*
habere, eam perscrutando & conferendo) sua lucra secessari, *Ioan. 5.*
indulgere calicibus epotandis & genio gaudere equis ca-
nibus & aprici gramine campi, & inerti otio perdere tem-
pus concessum: Quorū ego vitā ac mortem, iuxta aestimo. *psal. 39.*
Alij, proh pudor, à foeminis discunt, quod viros doceant. *psal. 118.*
Alij insanias falsas aut fabulationes narrāt, aut quæ in sym-
posijs audierunt erucent, quando populum scientia salu-
tis & doctrina imbuere deberent. Nec quorundam sermo-
nistarum quos vocant laudo aniles nenias. Neque eo infi-
cias, in sermonistis nonnullis quædam inueniri parui pō-
deris, momenti & utilitatis. At, parcite paucorū crimē dif-
fundere in omnes, ait Naso. Cessendus est quilibet docto-
rū sūis meritis.

Prōinde simplicium scriptorum, quos (si placet) non B
proletarios, sed lactis datores appellare possumus, simpli-
cem & puerilem doctrinam, simplici & bono animo tra- *1. Cor. 3.*
ditam ad eruditionem insipientium, Magisterium infan- *Rom. 2.*
tium, ac instructionē parvulorū quibus lacte opus est (eo *Hebr. 3.*
quod solidum eibum, sermonē videlicet iusticiæ & sapiē. *1. Cor. 2.*
tia quā apostolus loquebatur inter perfectos, capere non
possunt) non debemus calumniari, fugillare siue damna-
re sed temporis habita ratione & personarum, boni consu-
lere, & grati esse. Sunt & in Ennij stercorib⁹ vniones pre-
tiosissimi, quos non piguit nec puduit optimū poetarum
Maronē ex eis colligere. Sæpe etiā est holitor valde opor-
tuna locutus & salutaria, imo quandoque utilia semptē:

G 3 viris

In Cor. 3.

viris sententias loquentibus, si fuerit auditus. Sic apostolus carnalibus & indoctis lac potum dedit. Atque hoc est quod magis edificat indoctos (quibus in sermonibus istius sudatum est) nempe humilia, vulgaria & visibilia propnere, quae capere possunt, quam subtilia discutere, quae aprehendere nequeunt, id quod moris illis est, qui seipso

In Cr. 0 4. prædicant, & non dominum Iesum Christum. Verum, potus iste lactis, nihil derogat sermoni iusticiæ & sapientiæ, quem sancti doctores, ecclesiastici maximè, loquuntur inter perfectos. Illi vnum talentum quod acceperunt, fideliter posuerunt ad usuram: Isti in duobus, alij in quinq;

Matt. 25. ter posuerunt ad usuram: Isti in duobus, alij in quinq; negotiati sunt, prout unusquisq; gratiam à domino accepit. Arguendi, si in sudario inuolutum abscondissent in terra,

Nihil peius & damnabilius quam dum sacra scriptura
in alieno sensu allegatur & proponitur,

Caput. XXVII.

ASed & hoc conabor ostendere, quod licet bonum sit, sententias crebrius sacræ scripturæ allegare inunctionibus, vt verbum Dei abude habitet in nobis. Et qui loquitur in prædicatione, loquatur sermones Dei: Ut sic omnis scriba doctus in regno Dei & cælorum, sit similis homini patrifamilias, qui profert (dum pascit gregem suum prædicando non indoctas fabulas, non insanias falsas, non fabulationes impias) de thesauro cordis sui bono, noua & vetera, hoc est, noui & veteris testameti testimonia, in germando & catholico sensu allegata. Hoc tamē testor & dico, quod nihil periculosius nihil dannabilius, quam si sacra scriptura, in nō suo sensu fuerit allegata, sicut mos est hæreticis. Quāto em̄ plures scripturas quasi per capillos etiā renitentes ad sua paradoxa fulcienda trahunt & torquent, tāpellū cōciliāt, qui spiritus nō probat utrū ex Deo sint, sed ad per-

ad perditionem suā ruens cuilibet verbo credit. Scriptura ^{Pro. 14.}
aut̄ vti nihil est vtilius, si recte intelligatur, & ea legitimè
vtamur, ita contra nihil damnabilius, periculosius & no-
centius, si ad prauum sensum & nothum (sicut faciūt hæ-
retici) torqueatur.

Quomodo allegari debeat scriptura, & quando, & an
nihil aliud quam scriptura predicari possit.

Caput. XXVIII.

Debet ergo prædicator verbum Dei allegare, & si po- A
test, nihil aliud prædicare. Nihilomin⁹, nec illæ sper-
nēdus est prædicator, qui pro simpliciū filiorū Dei, p̄usili-
ligregis Christi, & communis populi ædificatione & ca-
ptu etiā aliena quæ expeditunt ædificant, & cōferunt insti-
tuto adducit & allegat, quamvis in sacris literis, si sola ver-
ba respicimus, nō sint digesta. Sed neq; illū spernēdū esse
ducimus, q̄ raro allegat scripturæ loca: nec crebras autho-
ritates super illas adglomerat: dūmodo à Christi spiritus
sancti non deflexerit voluntate, quæ est ædificatio popu-
liauscultatis. Nam multæ allegationes, paruulos, indoctos.
simplices & carnales nō edificat, sed eorū auditū & memo-
riā cōfundūt adeò vt plerūq; cōciōe finita tā recedat igna-
ri, q̄ venerat. Crebro etiā sit vt cōcionatores aconita puer-
forū dogmatū, sub folijs scripturarū occultat, vel aucupā-
de laudis trāfitorię gratia, semetipſos p̄dicātes, cētones ta-
les scripturarū cōfariat. Sed hac in re, nemo facile est iu- 1. Cor. 2.
dicandus, cum nemo sciat qd agatur in hoīe nisi spiritus
hominis, qui est in homine & scrutator cordiū & renū
cogitationum, item discretor intentionum cordis, Deus. Hebr. 5.
Nihilominus, sermo simplex, in gratia sole conditus de B

noti prædicatoris, qui facit & docet, penetrat cor, gra- Ephe. 4.
tiam & ædificationem fidei auditoribus bona volunta- Col. 4.
tis tribuit, corda compungit, ciet lachrimas, ignem a-Luc. 12.
moris accendit, à diaboli laqueis accepto, salutis consilio, 2. Tim. 2.
resipisce-

- 2. Reg. 10.** resipiscere facit. Mutat in viros alios, deponere facit vete
Ephe. 4. rem hominem, qui corruptitur secundum desideria erro-
 ris cum actibus suis, & induere nouum, qui secundum
Deum creatur in iusticia & sanctitate veritatis. Eiusmodi
Ecc. 48. prædicator, Helias zelator legis, fuit, qui ascendit sicut ignis, & sermo eius ut facula ardebat. Talem ardorem amoris diuini, sermo Christi in discipulorum cordibus accedit: vnde dicebant: Nonne cor nostrum ardens erat in nobis dum loqueretur in via & aperuit nobis scripturas? vnde & lex D E I ignea dicitur: & omnis sermo Dei ignitus, qui sincerè prædicatus, & simpliciter auditus, ignea corda & tractabilia reddit. Aimea liquefacta est: factum est cor meum tanquam cera liquefons: concaluit cor meum in me, ut dilectus meus locutus est: & in meditatione mea (qua auditum sermonem instar agni & ouis rumino) exardescit ignis in corde meo, diuinam amoris, quem Christus misit in terram, & voluit ut ardoret. Sermo talis siue prædicatio, ad omnia utilis est. Nam intellectum illuminat per fidem, memoriā firmat per spē, voluntatem inflamat, purgat & ordinat per charitatem, cor penetrat emollit induratos, obstinatos conuertit, elōquens: gatos reducit saluat perditos, lucratur peccatores, bonas confirmat in omni opere, & sermone bono.

Sanctorum doctorum scripta, non sunt additiones ad uerbum Dei Caput .XXIX.

- Absit etiam, quod damnemus id in ecclesiasticis scriptis
Aribus cum luderanis sycophatis, quod vel inuiti nobiscum
Deut. 32. laudibus efferre coguntur in Dei prophetis. Deus namque perfectam legem Iudeis dedit, quia Dei perfecta sunt opera. Perfectum vero illud dicimus, cui nihil addi potest, & omnia requisita habet. Ergo nec legi Dei perfectæ aliiquid

LIBER I.

57

quid addi potest aut debet, domino præcipiente sub pœ- Deut. 4.
na mortis æternæ.

C 12.

Verū in lege nusquā scripta sunt sanctorū oracula pro- B
phetarum Psalmi Dauid, parabolæ Salomonis ter mille Pro. 30.
& carminum eius quinque milia, nec eius epithalamium, Apo. 22.
nec ecclesiastes, nec liber Iob: Sed neq; in lege vlla de cu- 3. Reg 4.
neis prophetarum, in minimo verbo fit mentio, quos Sa- C
muel instituit ad laudandum Deum in misericordiis instrumē 1. Par. 10.
tis, nec vlla ibi fit mentio de sacerdotum diuisione in 24.
classest & tam ingens à Dauid facta diuini cultus augmēta 1. Pra. 24.
tio: Nec in lege præcipitū festum vnum & alterum dedi- 3. Reg. 8.
cationis templi: cū sciamus illud in summa veneratione fu 1. Ma. 4.
isse apud pr̄ficos, etiam per præsentiam corporalem nostri Ioan. 10.
seruatoris honoratum: nec lex præcepit ieiunium san- Zach. 8.
ctum quater in anno fieri in gaudium & in lætitiam in so-
lennitates præclaras.

Nec filijs Rechab paupertatem, & continentiam eorum D
singularem, Deo nihilominus acceptissimam præcipit. Hier. 35.
Quis Iudith præcepit vt cilicium ad viuam carnem por-
taret, vidua maneret, clausa cum puellis suis maneret, si-
ne intermissione oraret, omnibus diebus vitæ suæ (fab-
batis & neomenijs exceptis) ieiunaret? Quis Annam Pha- Judith. 8.
nuelis vrgebat vt vidua maneret annis 84. 1. à templo nō Luc. 2.
discederet, ieiunijs & obsecrationibus diu & noctu domi-
no omnibus diebus suis deseruiret?

Et quis iussit vt sanctissimus natus mulierum panē non E
comederet, eremi deserta incoleret, hominum consortia Matt. 10.
declinaret, & pilis camelorum se vestiret, sonam' pellice- Rom. I.
am ad lumbos differret, locustas & mel siluestre comedere- Luc. 1.
ret? Aut hos in fortē reproborum ad numerare Saducæ- & 3.
os nostros oportet, aut concedere, quod vñctio de his om- 1. Io. 11. 2.
nibus eos docuit: Et quod super omniem Dei laudem adij- Psal. 70.
cere, bonum est & Deo acceptū, & omnia pietatis, salutis,

H iusti-

justicæ, sanctitatis, virtutis, perfectionis studia, in lege domini disertis verbis digesta non esse: nec peccare eos, qui ea quæ religionis, pietatis, salutis, sanctitatis & perfectionis opera faciunt, ordinant, instituunt, vel q[uod] in his seruiūt Christo: multo magis autem per hæc placere Deo, & hominibus bonis & rectis corde se probare contendunt. Respondeant hic Saducæi nostri, quicquid voluerint, vel magis, quod potuerint. Si hæc in lege domini sunt præcepta, adducant scripturas. Si non, maledictionis filij & damnationis rei sunt æternæ: qui hæc & alia multa, de quibus modo non est dicendum per singula, ad legem Dei perfectam (cuin nihil addi vel potest vel licet) superordinauerunt.

Religiones sacræ in sacra scriptura fundate sunt. Cap. XXX.

AS I hæc calumniatores religionū, vel scirent, vel secūrè sputarēt, nunquam condemnasset innocentes patres religionū institutores. Religiōes & regulæ patrū, summa sunt euangelij, via excellentior & arcta quæ dicitur, crux Christi, scalæ cœli, perfectionis semitæ, conuersatio cœlestis, virtutū scholæ, angelicæ in terris viuendi forma. Nec sunt desolanda monasteria, sed incolæ eorū ad puram absolutamq[ue] regulæ quam professi sunt obseruatiam, modis debitissimis & medijs reducendi,

Parabolæ & visiones locuti sunt Prophetæ.
Caput. XXXI.

AMplius, si prophetarū libros inspicimus, & accuratissime legimus, raro verba legis allegat, rarissimè verba eorū in lege Dei expressa sunt. Quot legimus parabolæ in Hieremia & Ezechiele, ceterisq[ue] prophetis? Vnde luderant patres olim similia verba dixerunt ad Ezechiem, quia ipsi exprobant nobis. Dominus mandauit Ezechieli, vt in para-

in parabolis, filijs sceleratis & desertorib⁹, sic & sic loqueretur. Respondit propheta: Ah, ah, ah, domine Deus: Ipsi dicunt de me: Nunquid non per parabolas loquitur iste? Eze. 20. Hoc modo verbū domini siebat eis in obprobriū, & non suscepérunt illud. Hier. 6. Quot visiones? quot rerum naturalium argumenta? quot similitudines? quot somnia? quot exempla? quot apparitiones? & similia in sacrificiis literis obvia sunt in libris Mosis non digesta. Nihilominus omnia in sacro canone sunt, sicut & illi libri & autores, in quibus scripta sunt, & pro veris habentur, quia nihil aliud nisi legē Dei prædicauerunt: non verba, sed sensum legis, scopum & finem respiciendo, ac voluntatem legislatoris: à cuius voluntate, dum nō deflexerunt, verbū Dei est, quicquid huic accommodum & consonum dixerunt vel scripserunt. Scopum vbiq; tenuerunt, ad puram & perfectam legis observationem verbis & factis populū reducendo, adhortando, minis & promissis.

Et ut plusculum quid dicam: Si exempla, res gestas, parabolas, similitudines, rerum naturalium comparationes, de euangelio Christi amoueris, parum est, quod remanebit. Sed ipsis euangelia Christi exuberant, quia talia simplices & indocti melius intelligere & recordari possunt, si cut scriptū est: Multis parabolis Christ⁹ populo loquebatur Roma. 2. verbum salutis, prout poterant audire & intelligere. Sine parabola autem non loquebatur eis.

Ergo, qui voluntatem Dei populo pure & fideliter annunciat, & scripturæ scopum seruat, & sic populo loquitur, quod ex eius factis & verbis populus ædificatur, Deo lucrī sit, saluatur, declinat à malo & facit bonum, crescit in grā, it de virtute in virtutē, fructificat in omni ope bono, etiā si raro scripturā doctor allegauerit, raroq; verba euāgelij adduxerit verbū Dei ē, qcqd dicit. Bon⁹ ē minister verbi fidelis dispensator mysteriorū & grāe Dei. Nā p.

H 2 vncio-

I. Ioah. 2. vñctioē quā habet à sancto, doceſt de oībus: vel ex lumine
Pſal. 4. vult⁹ Dei q̄ signatū est suþ nos, q̄ lex Dei est scripta in cor
Roma. 2. dibus nostris, fandi atq; nefandi cognitionē tales habēt &
 verbis fanis exuberant: vel ex libo magno creaturarū ſapi
 entiam veram didicerunt, de quo fufius infra dicemus.

Hæreticorū doctrina, non est ex Deo & sacra scriptura:
 sed ex eorum patre diabolo, & scripture
 depravatione. Cap. XXXII.

A Contrario, qui à voluntate Dei, quæ est sanctifica-
 catio noſtra, ſcripturam prædicando, docendo, ex-
 ponendo, ſe auertit: & ex cuius doctrina ſimplices ſeducu-
 tur, mores boni corrumpuntur, vitijs frena laxantur, vota
 rumpuntur, ad vomitum reditur, boni in arcum prauum
 conuertuntur, mali plus appropinquat ad portas mortis:
 quod verum, quod pudicum, quod iustum, quod sanctū,
 quod amabile, honestum, pulchrum, ordinatum, virtuo-
 sum, bonæ famæ, disciplinæ, laudis diuinæ, pietatis & reli-
 gionis est, ad nihilum redigitur, probro datur, abomina-
 bile redditur, cōtemnitur, deſtruitur, velut noxiū quid
 abiicitur, auditores difficultes ad bona opera redduntur,
 ad mala verò propenſiſſimi, quaſi equi euentes in p̄elium,
 ſicut ex Luderanorum molitione factum dolemus & vi-
 demus: eiusmodi prædicatio, non est verbum Dei, etiamsi
 ad ſua instituta, decem milia teſtimonia ex ſcripturis ad-
 ferret, ſed diabolicum commentū eſt, ſerpētina ſeductio,
 fascinatio nugacitatis, Satanæ illuſio, calix aureus fornicationis
 meretricis magnæ, hæretica doctrina ante omnia
 vitanda.

B **Pſal. 143.** Non eſt gladius ſpiritus sancti verbū Dei, ſed gladi⁹ ma-
Pſal. 56. lignus, de quo eripi ſe petiuit vir ſecūdū cor Dei. Iſte gla-
 di⁹ eſt in labijs Luderanorū, & vt acu rē tāgā, Lingua eorū
 eſt gladius acutus. Sic acuūt ut gladium linguas suas, quia
 vene-

venenum aspidum insanabile, sub labijs eorum, & acuunt linguas suas sicut serpentes, vt trucident rectos corde.

Nec solummodo acuūt vt gladiū linguas suās, sed & ar- C
cum suū intendunt. Gladius propē, arcus longē existentē vulnerat & occidit. Quid ergo gladius est malign⁹ nostro rū Sadducæorū, nisi prædicatio? Et quid arcus à longē fe- riens & enecans, nisi scripta & libri eorum plenī veneno mortifero? Arcū ergo suū, rem certè amarissimam vt ab Prou. 5.
synthium, in nouissimo, quando nos manifestari oportet ante tribunal Christi, tunc mordebit vt coluber, & sicut Prou. 23.
regulus venena sua diffundet. Nec hoc tunc solummodo facit, nam & modò, cum libri eorū leguntur, mel & lac est sub lingua eorū, vt flauescens vinū in vitro & splendens, blādē ingreditur, super mel & fauū dulcior est lectio talis: Prou. 5.
sic discipulos & lectores suos irretiūt, multis sermonibus σ 7.
& libris, & blandicijs labiorū protrahūt in p̄dicationibus in rete suum. Statim verò, proh dolor, eos sequuntur, pla- Prou. 7.
cet enim carnalis doctrina, & libertas damnabilis: & quasi boues qui ducuntur ad victimam, duces cæcos cæci & ipsi sequuntur, & quasi agni lascivientes, ignorantes, imò in- telligere nolentes q̄ ad vincula stulti trahuntur, donec trāfigat sagitta mortiferæ doctrinæ iecur eorum, & tunc plaga eorū non est sanitas: quia hæc est infirmitas ad mor- tem, cui solus Deus mederi potest.

Intendunt ergo arcum suum, rem amaram, infinitos li- Psal. 63.
bros scribendo, vt sagittent in occultis scripturæ locis, quas deprauāt, & fermento suæ falsitatis & doctrinæ dia- bolicæ corrumpunt, & tunc per dulces sermones & bēne- dictiones sagittant, & seducunt immaculatos & innocen- Rom. 16.
tes, sagittant eos, dum leues sunt & credunt omni verbo, Pro. 14.
& non timent D̄eum, sed & firmant multis allegatis suum Ecc̄i 19.
sermonem nequam. Narrant in dolis sibi complacendo, vt Psal. 63.
nocentes plus noceant, se se adhortādo, vt abscondant la- Apoc. 22.

H 3 queos

queos interitus. Dixerunt enim, quis videbit eos? q.d. nullus: Sic scrutatur diligentissime iniqüitates & technas. At
1. Thes. 5. defecit & mortuus est in peccatis suis Lutherus; quando
Luc. 16. dixit, pax & securitas, scrutinia, & sepultus in profundissimo inferno.

Lutheri doctrina, qualis sit, ex parte perstringitur.

Caput XXXIII.

Axijs & alijs infinitis, palam est, Lutheri doctrinam, hæreticam, falsam, impiamq; esse. Ergo qui institutum eius, verbum Dei dicunt, aut euangeliū Christi, peccant in spiritum sanctum, blasphemant viam Dei, agnitarum impugnant veritatem. Quia (quod horret calamus) dicunt malum suum institutum, esse bonum, tenebras suas palpabiles, esse lucem, amarum & mortiferum suum dogma, esse dulce verbum Dei. Et ex quo nolunt intelligere ut bene agant, quia hanc malitiam magis diligunt quam beatitudinem, & mendacia ista magis, quam scire & loqui & facere veritatem: & dicunt, videmus, cum sint per malitiam excæcati, ideo peccatum eorum manet. Non est respectus morti eorum, nec firmamentum in plago eorum. Dolor eorum factus est perpetuus, & plaga eorum desperabilis, renuens curari. Et Deo dicunt: Recede à nobis, scientiam viarum tuarum nolumus. Et iterum: Desperauimus. Post cogitationes nostras pessimas ibimus: & unusquisque prauitatem cordis sui mali faciemus. Sic venerunt in altissimum profundum malorum. Ideo omne salutis consilium, documentum, remedium & adiutorium, contemnunt, abhorrent, execrantur. Intelligite hæc insipientes in populo, & stulti aliquando sapite. Fugite à facie gladij istius maligni, & arcu amaro Lutheri, quoniam voraciter iniquitatum est gladius biceps ille, qui ex ore Christi procedit: Et scitote esse iudiciū, ubi zelus & furor eius nemini

niparcer, nec ac quiescet cuiusquam precibus, ianua clausa.

Quae sit Lutheri doctrina, quam ipse docet, & nullus
catholicus.

Cap. XXXIII.

Dico autem Lutheri doctrinam, non sacram scripturam, quæ nunquam condignis laudibus effteri potest, sed quicquid Lutherus scribit, docet & prædicat, quod doctores sancti non dixerunt, sed damnat & projicit ecclesia Dei. Nam quicquid boni, veri, recti, iusti, ædificationis, sancti, & utilitatis est in libris Lutheri & suorum assertorum, hoc totum sanctis doctoribus & ecclesiæ Dei acceptum referimus, non istis sycophantibus: à doctoribus nostris & ecclesiæ concilij & cœlomicis hoc mutuarunt (ne dic furati sunt) & suis libris inferuerunt: sicut Aesopica cornicula, alienis ornata pennis: Quod si doctores & concilia ecclesiæ, que sua sunt, ex Luteranorum libris auferrent, nondi omni veritate ut cornicula Aesopica remanerent, & turpitudine nuditatis eorum omnibus appareret. Igitur doctrinam, priam luteranorum voco hic non immerito sycophantias, technas, sutelas, dolos, fermentum corrumpens, depravationes, adulterationes, versiones, inuersiones scripturarum & verbi Dei, nec non additamenta Leviathan, quibus hoc hominum genus ad notum sensum renitentes scripturas trahit, & falsificat, vel quosdam sacros libros de canone sacro eximit. Eadem quoque censura habenda sunt omnia scismaticata, conuictia, diffamationes, detractiones, & id genus maledictionum omnium, quibus scripta eorum exuberant, & confarinata sunt, & ut Hesiodi pandareplete. Et neuera, qualis est participatio iusticie cum iniquitate, qualis societas lucis ad tenebras, & qualis conuentio Christi ad Belial, qualis pars est fidelium cum infide-
2. Cor. 6.
li, aut qualis consensus templo Dei cum idolis, talis est conuentio luteranorum cum Christo & ecclesia sanctorum, & doctrinæ eorum cum Evangelio & verbo Dei.

Non.

Non illustrant scripturam suis libris, sed obfuscant, & harpyiae fœdissima proluuie sua contaminant, & fermento suo corrumpunt, & dum panem vitæ, & vinum verbi Dei (quod germinat virgines, confortat corda, & homines lætitiat, purè sumptum) doctrinæ suæ veneno insinuobili permiscent, fit, ut oës de eo gustantes, conuertantur in furiam, insaniant in superbia sua. Et dum lætantur insanientes, commiscent omnia sacra videlicet profanis.

B Has, inquam, eorum insanias falsas, mendacia quæ fabri cant, peruersa dogmata quæ colunt, doctrinas dæmoniorum quibus attendunt, fabulationes quas narrant, nihil sacri aut frugi habentes, sed veneni multum, fascinaciones pestilosas, quibus etiam bene currentibus viam mandatorum Dei, imponunt & illudunt: doctrinam Balaam quam tenent, docendo edere & fornicari & scandala mittere: hæc inquam dixerim doctrinâ Lutheri. At hanc euangelium Christi dicere, & sincerum verbum Dei, impudentissimum est mendacium diabolicum, & blasphemia execrabilis in spiritum sanctum.

C Nec minoris impudentię est, q̄ viæ sectatores illius vii & mulieres se falsissimè & mendacissimè euāgelicos vocat, quod ex calice bibūt. Idem fecit & Iudas proditor. Idem fecerunt scismatici Corinthij multi, de quibus infirmi multierant, horrendis infirmitatibus puniti. Alij imbecilles ex longa valetudine aduersa. Multi vero dormierunt, morte corporali subitanea à deo interfici. Potatio ergo ex calice, non facit eos magis euangelicos quā Iudam & Corinthios. Vnde ergo dicuntur euangeli? Quia seruant euangelium? At hoc falsum est: cum ipsi in omni suo operre bono peccant peccatum mortale: & vt in ultimo versu decem præceptorum canunt: Actum est cum operibus nostris, perdita sunt opera nostra, nihil enim nisi ira Dei per bona opera meremur. Si semper in omnibus operibus suis

bonis peccant, & iram dei merentur: quid restat nisi q[uod] cha-
ritatis (quae est plenitudo legis) sunt expertes, que non
agit perperam, sed ab omni via mala prohibet pedes suos.
Imo, charitas dei nihil aliud est quam obseruatio manda-
torum dei: Illi vero deblaterant, m[al]data dei impossibilitia
esse obseruatu. Ioannes vero dicit, q[uod] grauia non sunt. Bre-
uiter: Si semper peccant, & quidem in omni opere bono:
multo magis peccant in operibus malis. Qui autem peccat, ex
diabolo est, quoniam ab initio diabolus peccat. Filius autem
dei apparuit, ut dissolueret opera diaboli. Et omnis qui ex
deo natus est, peccatum non facit, quoniam semen ipsius
in eo manet, & non potest peccare, quoniam ex deo natus
est. In hoc ergo manifesti sunt filii diaboli, qui cum Lude-
ranis semper peccant: & filii dei, qui faciunt iusticiam &
bonitatem, & ambulant in dilectione.

Quicquid adduxeris, falso sibi inuenis eos titulum tam D
sanctum arrogare, sicut & ille de quo scriptū est: Nomen Psal. 36.
habes q̄ viuas, & mortuus es. Similes próinde vel peiores Ephe. 5.
sunt Sadducæis, qui cum omnium Iudæorū essent perdi- Apoc. 3.
tissimi, rudissimi & pessimi, optimū nihilominus sibi no-
men vendicauerunt, vocando semetipſos Sadduceos, hoc
est, iustos: cum essent iniustissimi: Et iustificatores, cū ſuo
rum complicum eſſent ſeduictores. Eadem certè noſtros
euangelicos lance appendo. Vocant ſe euangelicos, & euā- Matt. 23.
gelij doctrinas digito ſuo ne minimo quidē non tangūt,
neq; opere & veritate adimplentes. Dicūt Christo: Domi
ne, domine, & non faciunt que dicit, præcipit & consulit. Matt. 7.
Labijs ſuis eum honorant, cor aut̄ eorum longē eſt ab eo. Eſaie 29.
In euāgelio gloriantur, ſed per euāgelij transgressionē, Matt. 15.
deum & Christum eius in honoraunt. Conſitentur ſe noſſe Rom. 2.
deum, factis aut̄ negant, cum ſint abominabiles, ſicut & Tit. 1.
ipsa que faciunt, dum ſemper peccant: & increduli, & ad
omne opus bonum reprobi. O eygenuuillici, & nō euā-
gelici,

Psal. 4.

gelici: vsq; quo eritis graui corde: aut diligitis vanitates,
& quæretis mendacium, spreta omnia vincente veritate?
Hæc de falso eorum nomine & titulo dicta sufficient in
præsentiarum.

Vinum optimum doctrinæ sane Luderani miscet aqua er-
rorum, & confundunt turbantq; fecibus hæresum
suarum. Cap. XXXV.

A **V**ae vobis viris impijs: qui vinum optimū verbī dei,
Heft. 1. quod abundās, vt magnificētia regia dignum est,
Ezai. 1. in mensa sacræ scripturæ electis proponit, aqua misce-
tis falsitatis, & errorum fecibus, de quibus bibunt, omnes
Psal. 74. peccatores teræ. Sic vinum purum, optimum & precio-
sum, felle & acetō miscetis vestræ hæreticæ expositionis,
Hiere. 25. & bibendum illud porrigitis Christi membris, vt turben-
Matt. 25. tur & insaniant: sicut habes in Hieremias. Verū, Iesu
cum gustasset noluit illud bibere: erudiens nos, vt si quā-
Ioan. 19. do de vinea Sodomorum aut de suburbanis Gomor-
Deut. 32. calix nobis porrigitur, felle draconum & veneno aspi-
dum insanabili hæreticæ doctrinæ mixtus, ne mortiferum
illud bibamus, si illud audimus vel legimus (quod nihilo-
minus periculi plenissimum est) nec illud intra viscera
cordis nostri glutiamus per consensum.

Panem uerbi Dei, Luderani corrumpunt fermento suo
& per additionem ueneni suorum erro-
rum. Cap. XXXVI.

A **V**ae qui panem vitæ & intellectus, quo Deus fideli-
1:Cor. 5. um suorum animas in hoc mundo pascit, corrump-
Matt. 16. punt fermento prauæ expositionis. De quo scriptum est:
Roma. 8. Cauete à fermento pharisæorum, Sadducæorum & Hero-
Luc. 12. dis: Quia modicum fermentum tale, totam massam, hoc
est,

et magnam scripturarum syluam, corruptit. Modicum *1. Cor. 5.*
dicit: Nam ut de multis paucos locos delibem ac summis *Galat. 5.*
(vt ajunt) labijs tangam: Fides iustificat: Christus pro no-
bis apud patrem interpellat: Christus est mediator: Chri-
stus est imitandus, audiendusq; &c. His dum Luderani
hanc exclusinam, sola, vel solus: addunt (quod prauum
Sadducæorum istorum fermentum est & additamentum
Leuiathan) totam scripturarum massam corruptunt, &
multos de ijs falsos libros conscribunt, garriendo: sola fi-
des iustificat: Solus Christus in cælis pro nobis, interpel-
lat: Solus Christus est vita, dulcedo, spes, fiducia, saluator,
lux, & imitandus.

Fermentum Luderanum quomodo est expurgan-
dum. Cap. XXXVII.

Verum quia continuum phase siue pascha in hac vi A
ta agimus, qua ad terram promissam æternæ vitæ
pergimus, quæ lacte & melle exuberat, ergo fermentatum
panē sub mortis interminatione, de domibus cordiū no-
strorum expellere, & istud fermentum vetus expurgare
tenemur. Hoc autem de libris Luderanorū intelligi volo:
Alioqui si apud aliquem fuerit inuētum, morte plecti de- *Exod. 12.*
bet, & reus est mortis. Imò, nec in cunctis finibus & locis *& 13.*
filiorum Israel, sustineri potuit. Hoc signante spiritus an-
to, quod hæreticam doctrinam, non solum ex domo ani-
mæ nostræ interiori, sed & ex finibus sensuum exteriorū,
prosorsus excludere debemus, & procul eliminare. Sic legi-
mus in actis apostolorū, multos qui curiosa fuerant secta-
ti, antequam audierūt verba vitæ, & Christo fuerūt initia-
ti per apostolos, postquam conuersi sunt ad Deum, mox
confitebātur peccata & actus suos. Multi item qui curiosa
fuerunt sectati, contulerunt & combusserunt libros suos
coram omnibus. Hoc modo, fermentum luderanorum

I 2 scri-

scriptorū est expurgandum: ut pascha nostrū, quod Christus est, non in fermento veteri, neq; in fermento malicie & nequitiae, sed in azymis sinceritatis & veritatis comedere possimus. Sic nos metipos etiam ab omni inquinamento carnis & spiritus, per sacramentalem confessionem, antequam ad mensam domini accedimus, mundare debemus, & peccatorum fermentum omne excludere, arma tenebrarum abijcere, veterem exuere cum vestibus suis, & nouum induere qui secundum Deum creatur in iusticia & sanctitate veritatis, & azymi esse, cuī sanctis apostolis vnde cim, cum ad mensam domini accedimus, ne indignè manducando panem vita peccatis onerati, cum Iuda proditore, iudicium manducemus & bibamus. Hæc parola est temporis instantis.

*Quomodo azymi & in azymis sinceritatis & ueritatis,
agnum nostrum Paschalem epulari debe-
mus. Cap. XXXVIII.*

A **H**unc modum dignè participandi panem et calicem domini, sancti doctores, uno ore omnes docent. **1. Cor. 5.** Quos qui pie legūt, expurgant se à fermento malicie, hoc est, à peccatis quæ sunt commissa contra Deum. Et nequitiae, hoc est, à peccatis quæ commiserunt contra semetipos et proximos: Et in azymis sinceritatis, quo ad affectus puritatem, et veritatis, quo ad intellectus illuminacionem, agnum dei manducant: prius lauantes corda sua ab omni malicia, et intellectum suum emundantes ab omni doctrina falsa, erronea et illuminantes se omni veritate catholicæ. Et sic nullum crimen in voluntate, et nullum errorum de ijs quæ fidei sunt et maximè huius sacramenti habentes, inflammati et ardentes in amore Dei in voluntate, et illuminati lumine veritatis catholicæ intellectu, accedamus.

Sed

Sed Lutherus, cum colluuie sua, cum peccatis docent B
accedere, & mentiuntur in colla sua: potioni calicis, re-
missionem peccatorū promissam esse. Et isto maximo suo
& patris eorum diaboli mendacio, seduxerūt multos, im-
posuerunt omnibus suis cæcis, qui mendacijs eorum cre-
dunt, at hæc alio loco sunt tractanda, nos ad institutū re-
uertamur. Hoc iugibus lachrymis deflendū censéo quòd Ep h. 6.
gladio spiritus sancti, quod est verbum Dei, qui datus est
ad salutem & lucrum animarum, nec non ad ecclesiæ ædi-
ficationem ac propugnationem, ecclesiam expugnat, & in-
star Herodis, cum eo paruulos in ea occidunt: dum sic ab-
utuntur clave regni cælorum, scientia & intellectu: quòd Matt. 2.
ipsi regnum cælorum, seruando mandata Dei, non intrat Matt. 32.
& eos qui illud intrare cupiunt (abnegando impietatem Luc. 11.
& omnia secularia desideria, & sobriè piè & iustè viuendo Tit. 2.
in hoc seculo) intrare non permittunt, sed operibus malis
suis & scandalis horrendis, nec nō falsis doctrinis eos pro-
hibent & retrahunt ab eius ingressu.

*Stella que de celo cecidit, per tropologiam, Luthe-
rus est. Caput XXXIX.*

Vstè & verissimè Lutherus stella illa dicitur, quæ de cæ A
lo in terram cecidit, cui ab angelo tenebrarū Luciferō, Apoc. 9.
ipso rege super omnes filios superbiæ & inobedientiæ,
data est clavis putei abyssi. Et quid obsecro est clavis ista
aliud nisi falsa, erronea & hæretica doctrina, per quā itur
ad inferos? & aperuit puteū abyssi Lutherus, hæreses dis-
seminando in instabile vulgus, & fumus abyssi (oculos mē-
tis offendens, aerem obtenebrans, hæretica eius doctrina:
per quam excæcati sunt multi, & clara ecclesiæ facies & sta-
tus obfuscatus) ascēdit sicut fumus fornacis magnæ somē-
tairæ, vindictæ, tumultuum, bellorum affatim suppeli-
rans ciuitatibus, terris, & regnis. Et sol obscuratus est &

I 3 aër,

ær, de fumo putei: Nam spirituales, qui per solem, & seti
 lares, qui per aerem accipiuntur, sua fumosa & noxia do-
 ctrina sunt excætitati & tenebris inuoluti, imò tenebræ
Ephe.5. facti, qui lux in domino prius erant. Et de isto fumo aby-
 si, doctrina diabolica Lutheri, exierunt & natæ sunt locu-
 stæ apostatæ, magistri mendaces, duces cæci, fascinatores
2.Tim.3. populi, suæ fumosæ & tartareæ doctrinæ disseminatores,
 reprobi circa fidem & mente corrupti, qui vniuersas domus subuertunt. Et illis data est (à diabolo & malis recto-
 ribus potestate præditis) potestas nocendi, seducēdi & im-
 ponendi hominibus leuibus & instabilibus in fide, sicut
 habent īcorpones, qui facie blandiuntur, & cauda vulne-
 rant, & vehena infundunt, quod nullo potest malagmate
Psal.54. curari. Molliūt enim sermones suos super oleum, sed ipsi
Prou.5. sunt iacula, fauus distillans labia eorū, sed per dulces ser-
 mones & benedictiones innocentum corda seducunt, &
7.9.
Ezech.13. animas quæ nō moriuntur occidunt. Osculo, vt Iudas, pro
Matt.26. ditionem perpetravit. Salve mi frater dicunt, interim gla-
2.Reg.3. dium suum malignum damnatae doctrinæ in cor audi-
¶ 20. entis imprimit, & incautum occidunt. Sic increduli & sub-
Ezech.3. uersores nobiscum sunt & cum scorpionibus habitamus.
 Sic clave sciætiæ quem tulit Lutherus, non cælum sed in-
 fernum aperuit, & cum suis in infernum cadit, & in fouæ
 incidit quam fecit.

B Nihil tamen damnationis ab ijs, ouibus Christi est, que-
Ioan.10. sunt in Christo Iesu, attendunt enim sibi à lupis istis rapa-
Matt.7. cibus, nō audiunt nec sequuntur eos. Sed & crucis Chri-
 sti characterem siue stigma, gerunt in fronte per cōfessio-
Apoc.7. nem Christi, quod est signum Dei viui. In vita quidem
 p̄ conformatiōnem & baiulationem, in corde verò p̄
 amore & deuotionem: ideo eis nocere non possunt. Cru-
 cis verò Christi inimicis nocent, super eos potestatem ha-
 bentes. Vnde dictum est scorpionibus istis, qui super se

habent régem abyssi, cui nomen exterminator est ne læderent fœnum terræ: hoc est, humiles corde. Neque omne fœnum viride, hoc est, eos qui crescent in gratia, & frumentum adserunt in patientia, salutemque suam cum metu & tremore operantur.

Iugum Ecclesiæ quomodo est aggrauatum, uel potius alleuiatum.

Caput XL.

QVI iugum ecclesiæ aggrauatum causantur per prelatos siue pastores, nihil eis suffragatur. Nam hanc ipsa virtus & sapientia patris quæstionem vel cauillationem diluit, dicens: Quæcumque dixerint vobis, facite, secundum opera verò eorum, nolite facere. Nam dicunt & docent vtilia & bona multa, ordinant & decernunt multa, quæ pacis, salutis, pietatis, honestatis, & iusticiæ sunt, quæ ipsi digito suo minimo tangere nolunt. Vos autem facite illa: Iubet facere quæ præcipiuntur salutifera; quæ si talia non fuerint sed cù Deo vel sanctis maiorū decretis pugnātia, tūc Deo potius quam hominibus est obediendū. Vult namque Deus, ut omnia honestè & secundum ordinem fiant in nobis: eò quod ea à quod Deo sunt, ordinata sunt. Vnde videmus duce spiritu sancto, p pastores & doctores oīa decētissimè, pulcherrimè & sanctissimè ad exēplar Hierusalē cœlestis esse ordinata. Quæ dum seruātur obediēter à subditis, ecclesia malignis spiritib⁹ terribilis est, vt castrorū acies ordinata. Sic stellæ (hoc est, fideles lucētes in firmamētō ecclesiæ pōya bona, ad gloriā patris q̄ in cœlis est) in ordine suo manentes & cursu, cōtra diabolū & príncipes tenebrarū pugnāt, & triūphū referūt de hostib⁹ gloriosum. De quo ordine quare Iudith. 5. cedunt, retro post Satanā abeunt, ad vomitum reuertūtur 1. Tim. 5. & seculum, corrunt in mortem, traduntur in manus inimicorum & gladij, partes vulpium fiunt, capiuntur in iniquitatibus suis, funibus peccatorum suorum con-

strin-

Iob. 10. stringuntur, & captiu ab hostibus tenentur ad eorum voluntatem: Adducuntur in regnum diaboli, vbi nullus ordo, sed vmbra mortis & sempiternus horror inhabitat.

Vniuersales sacrae scripture resolutiones illustratio-
nesq; factæ sunt per patres & con-
cilia. caput XLI.

A Vis obsecro, omnes leges, sententias & conclusio-
nes enumerare potest, aut scribēdo in ordinem re-
digere, quæ pullulant fluunt & resolui possunt ex illo di-
cto Christi: Quæcumq; vultis ut faciant vobis homines, &
Matt. 7. vos facite illis. Item, facite dignos fructus pœnitentia. Et
Luc. 6. ex illa, Luceat lux vestra coram hominibus, &c. Item: Cō-
Matt. 3. tendite intrare per angustā portā. Itē: imitatores Dei esto
Matt. 5. te, sunt filij Charissimi, & ambulate in dilectione. Item:
Matt. 7. Quæcumq; sunt vera, quæcumq; pudica, quæcumq; iusta,
Ephe. 5. quæcumq; sancta, quæcumq; amabilia, quæcumq; bona fa-
Phil. 4. me, si qua virtus, si quā laus disciplinæ, hæc cogitate, quæ
& didicistis, & accepistis, & audistis, & vidistis in me. Et re
2. Thes. 3. uera imitatores Apostoli esse debem⁹: q̄a semetipsum for-
2. Cor. 6. mā nobis dedit, ad se imitandum. Itē, Nemini date vllam
1. Thes. 5. offensionem. Et ab omni specie mala, abstinetе vos. Place-
1. Cor. 10. te omnibus in bono ad ædificationem. Quæ pacis sunt se-
Rom. 14. temini: Et id genus sententias multas nimis in sacris lite-
Ioan. 21. ris legimus, quas dum legum conditores, & sacrae scriptu-
ræ expositores in casibus particularibus qui quotidie oc-
currūt, resoluunt & illustrāt certè totus mūndus nō posset
capere libros cōpletentes leges, sanctiones, ordinatiōes,
Mat. 7. statuta & regulas q̄ scribēdi forēt. Impiè, falso, mēdāciter,
& diabolico modo & malicia, arguunt, dānant, fugillant
nihil aliud sint, q̄ nucleus scripture, via regia & arcta que
ducit ad vitā. Sed cū ipsi mali sint, desperati, in reprobum
sensum

sensum dati, & opera eorum mala, ideo lucem odiunt, dili- *Ioan. 3.*
gunt malū, & odio habēt bonū, vt dicit propheta. Ex abū- *Mich. 3.*
dantia cordis sui mali, mala ista verba eructant: Quid autē *Matt. 12.*
ad nos istius spurij Goliad exprobationes, vel istius Rap. 4. *Reg. 18.*
fases blasphemiae? Simus cordati sicut qui non audiunt, & i. *Reg. 17.*
nō habēt in ore suo redargutiones: Laus Deo, qui expro. *Psal. 37.*
bratorem illum & blasphemum prostrauit, spiritu oris sui *2. Thes. 2.*
occidit, caput eius amputauit, os eius iniqua loquentis ob *Psal. 62.*
struxit. Sic omnis iniquitas opilet os suū. Sic laqueus cor *Ezai. 106.*
tritus est, & nos liberati sumus. Sed & mater ecclesia, per *Psal. 123.*
sponsum suū Christum, de manibus inimicorum suorum
est vindicata.

Ecclesia Dei nonnunquam aliqua externa uariat.

Caput XLII.

ET si ecclesia Dei nōnunquā variat vel immutat ritus **A**
quosdā & ordinationes, non hoc authoritatem eius
labefactat, nec probro ei dari debet, aut vitio. Nam in hoc
Deū imitatur: qui omnia veteris testamenti sacramēta, oēs
item cāremonias, quando venit téporis plenitudo, in quo *Galat. 4.*
peus filiū suū misit in terris, qui legē, impleuit, abrogauit *Phil.*
& meliora, perfectiora, ac viciniora saluti instituit, vt *Apo Col.*
stolus in fide & veritate erudiens nos, irrefragabiliter pro *Heb.*
bat ad Gal. Philip. Collos. & Hebreos. Sic sp̄ritus sanctus
qui manet in ecclesia in æternū, & omnē in ea veritatē do- *Ioan. 14.*
cet, eamq; regit, multa pro vtilitate, necessitate & exigen- *Ioan. 16.*
tia temporis, locorum, causarum, personarumq; alterat,
mutat, ordinat præcipit & prohibet

Sic apud patres in priori testamento, in quadraginta an **B**
nis nullus circūcisionē accepit in deserto, quā sub æter- *Iosue. 5.*
næ damnationis tamen & vitæ interminatione, Deus acci- *Gen. 17.*
piendam præceperat infantis die octauo. Nemini offerre *Deut. 12.*
licuit, nisi in loco isto ubi erat arca Dei. Alibi nihilomin⁹

K Samuel

Samuel obtulit 1. Reg. 7. Et æmulator legis perfectissimus Helias. 3. Regum. 18. Nihil operis feruile fieri cuit in sabbato. Exodi vigesimo, Deuteronomio quinto, Matthæi duodecimo, Rom. 2. Luc. 6. & 13. Ioan. 5. 7. 9. At hic facta est declaratio, & moderatio & variatio quædam,

Gene. 12. 1. Mach. 2. Ab initio Deus, vni viro vnam vxorem dedit,

Gene. 2. Iudæi & sanctissimi quoque patres, plures ha-

Matt. 19. buerunt, vt vetus testamentum affatim testatur. Euan-

Deut. 24. gelium ad institutionem Dei primam reuertitur. Lex li-

bellum repudij permittit & aliam accipere vxorem, Euan-

gelium non permittit vxorem à viro discedere, nisi pro-

ppter fornicationem. Sic nihilominus, quod uterque ma-

neat innuptus, & sine compare, nisi unus eorum mortuus

fuerit, & nisi reconcilientur. Matth. decimonono, Rom.

Num. ult. 10. Luc. 16. Roman. 7. 1. Corinth. 7. Nemo debuit al-

Iud. 21 terius tribus vxorem ducere: huius alteratio fit in tribu

Exod. 12. Beniamin, vt videre est in iudicii libro. Eius agni pascha-

Leuit. 23. lis omnibus præcipitur, quartadecima die primi mensis

Num. 28. ad vesperam. Et hic alteratio facta est, vt in numeris cer-

Exod. 12. nere est. Numer. 9. Mundi solummodo agnum pascha-

Num. 9. lem comedere poterant, dispensabatur in hoc, per Eze-

2. Par. 30. chiam regem Iudeorum. Deus in paradyso, solummo-

Gene. 1. do fructus homini dedit in cibum. Post diluvium, vsus

Gene. 8. piscium & animalium omnium (excepto quod sanguine-

Leuit. 12. nem non commederent) est hominibus concessus. Ve-

Act. 10. rūm in leuitico multorum animalium & piscium usus pro-

2. Tim. 4.hibetur. Postea cum à maledicto legis per Christum es-

Tit. 1. femus liberati, dictum est Petro, quod nullus cibus est

Acto. 15. communis & immundus, sed omnia esse munda mundis.

Deut. 23. Non multo post tamen visum fuit spiritui sancto & apo-

stolis utile & necessarium, vt gentiles à suffocato abstine-

rent & sanguine. At hæc quoque spiritus sancti & apostolo-

rū ordinatio & sanctio, nunc præsus est abrogata in ecclesia

catho-

catholica-Moabitis, ecclesiæ ingressus prohibetur in æternum: sed Ruth Moabitis templum Dei ingressa est, & omnis generatio eius post eam.

In Euangelio uariationes sunt factæ Cap. XLIII.

In lege fidei, regali, & perfectæ libertatis euangelicæ nō paucas legimus factas mutationes. Christus vno tempore A remandauit apostolis, ne gentibus euangelizarent regnū *Matt. 10.* Dei ut saluē fierent, cū dat⁹ esset in lucē & reuelationē gē *Esai. 46.* tū ut esset in salutē vsq; ad extremū terræ. Verū cū cepis- *Luc. 2.* set facere & docere, in aprico tñ est, quod ipse gētes docu *Ioan. 4.* it, teste euāgelistā Ioanne. Imō, ascēdens in cælū præcepit & *12.* eis, vt in orbem vniuersum irēt, & omni creaturæ euāgeli zarēt, dicens: Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit: *Psal. 18. Mat. 28. Ro. 16. Act. 1. 14. 15. Rom. 10. & 15. Gal. 1. 2. Eph. 1. 2. 3.* Prohibuit apostolus, ne dicerent ipsum esse Iesum Christū: oppositum ipse fecit, affirmans quod esset filius Dei benedicti & viui. Sed & apostoli hoc longè lateq; prædicauerūt vsq; ad fines terræ. Christus iussit p̄ exprefsa verba baptizare credētes, in nomine patris & filij & spiritus sancti. Apostoli accepto spiritu sancto, q̄ eos oēm veritatē docuit, hac verborū forma relicta, baptizabant aliquādiu in nomine Iesu Ch̄ri, *Ac. 2. 8. 10. 19.* Ecclesia verò post tēpora apostolorū, forma à Ch̄ro expressa vtitur. An Hierusalē, credētes mēsae Dñi participabat post missionē spiritus sancti sub una specie, iuxta illud in actis. Cōuersi in die pēte- costes ad exhortationē apostoli Petri, erāt perseuerātes in doctrina apostolorū. Ecce obseruatio euāgelij. Deīdepse- uerauerūt in cōmunicatione fractiōis panis. Sed panis quē frāgim⁹, vtiq; participatio corporis Ch̄ri est. Et nullāhīc de *1. Cor. 10.* calice Lucas facit mētionē, in minimo qdē iota. Vnde cons̄tas ē ex hoc loco, q̄ apostoli accepto S. sancto sub una spe- cie sacramētū altaris populo distribuerunt. Ut oēs docto-

K 2 res

res catholicos taceam, qui hoc cum Erasmo concorditer at-
testantur. Et ad obstruendum ora loquentium iniqua, eti-
am Lutherum turbatoribus ecclesiæ adduco qui locū istū
sic intelligit in libro de venerabili sacramento b. iij folio.
Et in libro de abusu missæ. I iiii folio. Tertio loco Lucas
dicit, quod baptisati in die pentecostes, accepto sacramen-
to sub vna specie, perseuerauerunt in oratione. In Corin-
a.Cor.ii. tho tamen (Nam Græci semper seipſis doctiores & singu-
lares in multis erant) sub dupli specie illud acceperunt,
10.ay.16. nihilominus hoc fixum & firmū manet, quod omnes apo-
stoli in die Pentecostes laicis, hoc sacramentū sub vna spe-
cie dederunt. Ergo hæc communio antiquissima est, quā
spiritus sanctus apostolos docuit, quando omnem verita-
tem eos docuit, etiam iuxta fascinatorem populi ne verita-
ti obedient, ipsum Lutherum. Qui id ipsum nempe, quod
non est necessaria vtraq; species ad salutem nec præcepta
Christo, plus quā in viginti alijs locis scribit, ut libri eius
attestatur, quos hic subtiliter causa breuitatis. Ecclesia autem
catholica, modum Apostolicum approbavit, & ab omni-
bus concorditer seruandum præcepit in concilio Conſa-
tienti, & filij obedientiæ ei in hoc obediunt vniuersi. Hic
transeo multa, gratia vitandæ prolixitatis.

*Deus immutabilis est, sed propter nos multa
mutat.* Caput XLIII.

A **Q** Vid ergo? Num Deus vt homo mutatur? Nunquid
Num. 23. apud Christum est: est & non? Absit à Deo hæc im-
Mal. 3. pietas. Sed Deus apud quē nō est trāmutatio, nec vicisci-
2.Cor.1. tudinis obubratio, qui semper idē ipse manet, eatenus cō-
Jacob.1. traria præcipit & ordinat, quatenus necessariū est, & expe-
2.Tim.2. dit humanæ saluti: cum omnia faciat propter electos, ut sa-
1.Tim.2. fieri, & ad agnitionem sui nominis peruenire, medicos
experi-

expertos in hoc imitando (cum Christus verus sit Sama-
ritanus noster; apposita medicamina tribuens vulneribus
nostris, quibus sanat omnes omnium infirmitates, & alli-
gat omnes contritiones eorum) qui nunc dulcia, nunc ama-
ra, malè habentibus pharmaca tribuunt: Et quod vno tem-
pore präcipiunt vel concedunt, hoc alio tempore prohi-
bent eidem ægrototo: Modò secant, modò vrunt, modò le-
niunt dolores & fomenta apponunt. Modò hoc, modò ali-
ud malagma adhibet: Qui sciunt quod vno tempore pro-
dest, alio nocet: Quod pròfit vni officit alteri. Et in his
omnibus, nec medicus mutatur, nec ars eius, dum diuersa
& contraria parat & dat medicamina, sed ægrotantium va-
rius status & mutatio, hanc alterationem requirit. Quod
si medicus non faceret, aut discernere non posset vel nef-
ciret plures occideret quam sanaret: Imò, centum aut mil-
le occideret prius quam vnum redderet sanitati. Sic, neq;
Deus, neq; ecclesia sponsa agni, leuitatis aut inconstantiae
insimulari aut culpari potest in veritate, aut debet, si di-
uersa ordinat, statuit & präcipit, quando hoc temporum,
lòcorum, morum, personarum & euentuum utilitas requi-
rit aut necessitas. Nescio certè an ullum rationis vestigium
in ijs reliquum sit, qui in his fidem dicunt mutari aut sacra-
menta. Non mutatur fides in his, sed externus modus quo
gratiae dei participes efficimur, & sacramenta vel ministra-
mus vel accipimus. Absurdissima etià est cauillatio, & cer-
te indigna que refellatur, qua sycophantè stulticiam suam
manifestant, dicentes: Si vlla in sacramento altaris muta-
tio fieri debuisset, hoc vtique Christus ipse discipulis suis
(dubio procul) prädictisset. Quibus breuiter responde-
mus: Ergo apostoli baptismi formam mutando, peccau-
runt, & sapientiores Christo fuerunt: nec remissionē pec-
catorum consecuti sunt, qui in nomine Iesu, vel in nomi-
ne Iesu Christi sunt baptizati. Quod si nō sunt renati hoc
Act. 2.
Ioan. 19.
Ioan. 3.

K 3 modo

modo ex aqua & spiritu sancto, non intrauerunt in regnum
caelorum. Ergo apostoli eos deceperunt, & Deus sanguine
sic deceptorum, de manibus apostolorum requiret: Sic & apo-
stoli, fideles deceperunt, & spiritus sanctus non docuit eos
oem veritatem: quia eadem die quae eum receperunt & eo re-
plicti sunt, vel altera, etiam secundum Lutherum, sacramentum
credentibus sub una specie dederunt. Apagesis ista: Tadedet
me insanias illas commemorare, quas illi ut oracula vene-
rantur, & quas non pudet eos mundo obtrudere. In hunc
modum, quae proxime ex veteri testamento & novo ad-
ducta sunt, contra lallatores istos omnia intorqueri pos-
sunt, ut confundantur & resipiscant.

*Diuina opera actibus humanis, & rebus naturalibus
crebro assimilantur.*

Cap. XLV.

A **Q** uod si comparationem nostram, qua Deum patrem,
& spousam eius ecclesiam matrem nostram, medico
assimilauimus, suopte more deridere, exibilare & pro ni-
hilo habere vellent, & solito suo mendacio extenuare, quo
dicere insanissime solent, absont & indignum esse, ut diuina
opera cum rebus humanis conferantur & eis coparentur,
Deum immortalē, quam terribiliter excœcauit eos sua ma-
licia, ut in apertissima luce veritatis non solum cœxutiant,
sed prorsus nihil videat. Certè, impingunt in meridie, quasi
Esaie 59. in tenebris, in caliginosis, quasi mortui: Aegyptiacas, den-
fas, palpabiles & horribiles in tenebras inciderunt, atque in
eis captiui tenentur inclusi. Si diuina humanis conferre no-
licet, aut nefas est, cur Christus sub parabolis tam multa est
locutus: Tadedet me referre, quod non pudet mendacissi-
mè eos effutire.

*Alterationes in ecclesia fiunt, auctoritate Dei, Christi commissione:
& magisterio spiritus sancti.*

Cap. XLVI.

Nec

Nec temerè (vt falso calumniantur æmuli, & sine verbo Dei: pastores ecclesiæ, seu eius moderatores, faciunt nonnunquā mutationes in externis signis, vt in modo baptizandi, in vſu ciborū, & in id genus alijs rebus factū est: Nec facit hoc sine Deo. Nam Christus cū electis est vsq; ad seculi finem, & semper super se petram, sicut olim per apostolos, sic & modo & semper ecclesiā suam ædifi. **Matt. 28.** cat vsq; ad seculi cōsummationem. Sed & spiritus sanctus itidem facit, apostolo teste, per pastores & doctores. Illos **Ephe. 4.** em̄ dedit ad consummationē sanctorū, in opus ministerij, & in edificationē corporis Ch̄ri, quod est ecclesia iustorū. Nihil his clarior, nihil deficiens, nihil absolutius, dici possit. Muta ergo fiant labia dolosa, q̄ aduersus Deū & sponsam eius ecclesiā iniquitatē loquuntur, in tam detestabili superbia & abusione. De hac potestate ait vas electionis: Deus dedit nobis potestatē in ædificationē ecclesiæ, & nō in eius destructionem. Hinc Marcus euangelista ait, quod Christus in sua ascēsione, peregre profectus est in cælum: & reliquit corporali præsentia & visibili, domum suam (quæ est ecclesia) Et tunc dedit seruis suis, ecclesiæ moderatoribus potestatē cuiusq; operis. Hoc modo, promissio Christi semper impletur, qua dixit: ædificabo ecclesiam meam, quoties aliquid declaratur, ordinatur, statuitur, decernitur aut mandatur ad fidelium edificationem & salutem. Et spiritus sanctus, qui non loquitur à semetipso, sed de C H R I S T O accipit, multa illa quæ discipulis in cena dicere habuit & tunc non dixit, cō quod tunc ea capere non poterant, & annunciat reuelatique nobis: Insuper, cum spiritus ille & doctor omnis veritatis, apud ecclesiam & in ecclesia mansurus est in æternum, ergo semper dabit veritatem, maximè, quando à magistris mendacibus quos apud nos futuros vertex apostolorum prædictis, nouis mendacijs, erroribus & per-

- Iob 13.** & peruersis dogmatibus, molestatur & turbatur, vt numquam non suo fungatur officio, & om̄em doceat veritatem.
- B** Nec potuit Christus, ecclesiam suam consummatè adificare, priusquā esset de potestate tenebrarū redempta (quod fecit in sua morte turpissima, cum patri obediuit usq; ad ignominiosę crucis supplicium) & oves alia, quæ ex ouili Iudeorum non erant, per apostolorum missionē vocatæ essent & adductæ, quod factum est in gentium conversione ad Christum, verum & bonū pastorem & episcopum animarum nostrarum. Sic, licet David, vir secundum cor dei, totis viribus impensas domus dei ante mortē suam præparauerit, descriptionem templi, vti eam à domino acceperat, Salomon dederit, cum omnibus pertinentibus ad templi ædificationem: nihilominus Salomon cū templū ædificaret, addidit multa, ordinavit multa, fecit multa: similiter principes filiorū Israël, & populus vniuersus, obtulerunt multa, quæ ad decorum, magnificantiam & gloriam domus dei: ac diuini cultus augmentum utilia videbatur. Sic & Christus dominus dominorum, & rex regum, filijs suis apostolis (qui super ipsum angularem lapidem, summum, probatum, electum & pretiosum, ecclesiam ædificare debuerunt) descriptionem ecclesiæ tradidit, dum omnia quæ audiuuit à patre, eis nota fecit. Similiter dedit eis, quomodo templa dei viua (quæ nos sumus & membra nostra) super fundamentum apostolorū & prophetarū construere deberent, vt crescerent in templo sancta in domino, in habitacula dei, in spiritu sancto. Vnde ait vas electionis: Vos estis templum Dei viui: Ista templo, apostoli cum collaboratoribus suis, in euangélio, prædicando, plantando, rigando, exempla omnium bonorum operum seipso dando, oportuni importunè instando, opus euangelistarum faciendo, ædificauerunt. Tum ordinationes bonas, iustas, sanctas, pias faciendo, vt apostoli in suis
- Col. 1.**
- Heb. 3..**
- Philip. 2.**
- Ioan. 10.**
- 1. Pet. 5.**
- 1. Par. 22.**
- & 29.
- 1. Para. 28.**
- 3. Reg. 8.**
- 2. Para. 7.**
- 1. Pet. 2.**
- Ioan. 15.**
- 1. Cor. 3.**
- & 6.
- Ephe. 2.**
- 8. Cor. 3.**

Iuis epistolis, diuersa documenta singulis, vnicuique secundum gradum suum, officium, etatem & conditionem precepit Titi 1. scribunt: Aliam regulam episcopis & sacerdotibus, aliam i Cor. 7. virginibus, aliam viduis, aliam matrimonio iunctis, aliam 1. Tim. 5. pueris, aliam senibus, aliam seruis, aliam liberis, aliam iuuenibus, aliam mulieribus, aliam annis seu senio grauatis, Col. 4. prescribendo viuendi formam. 1. Tim. 2.

Ad huius templi ædificationem Christus, qui crebro C David vocatur in prophetis, ante mortem suam, & prius Hier. 30. quam omnibus consummatis in manus patris spiritum Ezecl. 34. suum commendaret, omnes preparauit impensis: Nam Luc. 23. mundum redemit: & nos in sanguine suo, principem munus i Cor. 1. di in seipso traduxit & triumphauit ac foras eiecit: arma Col. 2. illius abstulit, vasa eius diripiuit, spolia eius distribuit, vincit, Ioan. 12. eos in mendicitate & ferro liberauit, & transtulit omnes Matt. 12. preordinatos in vitam, in regnum suum: Gratiam nobis Luc. 11. promeruit & offert, à peccatis nos lauit, sacramenta insti- Esai. 106. tuit, in uitat ad suas regales nuptias: In summa, omnia pa- Col. 2. rauit. Vnum solummodo reliquum est, ut nos relictam ma- Matt. 22. licia veniamus ad nuptias. Sap. 12.

Apostoli vero, cum accepto spiritu sancto ædificare eccl. desiam cæperūt, multa & ipsi in opus Dei contulerūt, sed Act. 2. non de suo, sed de his quæ spiritus sanctus dabant eloqui ille 1. Ioan. 2. lis vel docuit eos perunctionem suam. Quid enim habuerunt, i Cor. 4. runt, quod non acceperunt? Nihil. Hoc David professus est dicens: Tua sunt omnia, orbis terrarum & plenitudo ei Psal. 23. us, & qua de manu tua accepimus, dedimus tibi in opus i Para. 29. templi tui. Sic & apostoli, ut fidelissimi serui & dispensatores Christi, gratiam multiplicem quam gratis acceperant, i. Cor. 4. gratis distribuerunt, seminauerunt super aquas omnes in i. Pet. 4. spiritu, lucrati sunt multis, salvauerunt multis. Deinde, i. Cor. 9. sicut ad ornatum & decorum templi iam ædificati, multi Iacob. 5. reges etiam ex gentibus, multa largiti sunt, & ædificaue-

L
runt

runt multa ad defensionem eius & magnificentiam, cul-
tum Dei lapsum instaurauerunt, violatores eius & legis
transgressores interfecerunt, nec non omnes operates ini-

Psal. 100. quitatem de ciuitate domini disperserunt: vt in Asa rege-

cernere est, in Iosaphat, Ezechia, Iosia, Iuda Machabæo &
fratribus eius adparet. Sic sancti episcopi & doctores, pri-

cipes & imperatores eadē cogitatione se armauerunt, ziza-

nia à diabolo in medio tritici seminata, extraxerūt: Mon-

steria multa cōstruxerunt, diuitijs multis locupletauerūt;

Psal. 70. cultū Dei supra modū ornauerunt: & cū Dauid, super oēm
laudem Dei addiderunt. Sed & per eos ecclesia est propu-

gnata, vindicata ab inimicis, expurgata à fermento hæreti-

æ & prauæ doctrinæ: ac restituta, in cunctam mortalibus

1. Cor. 10. optatam pacem. Omnia illis contingebāt in figura nostri.

E De ista ecclesiæ ædificatione in fide & moribus, vatum

Psal. 49. maximus in spiritu ait: Cōgregate illi sanctos eius, qui or-

dinant testamentum eius super sacrificia. Sancti eius in no-

mine domini congregantur, quādo capita ecclesiæ, in con-

cilijs adunantur. Ibi testamentum eius (quod est euange-

lium æternum gratiæ Dei & regni) ordinant, quia ibi in

spiritu congregati, per spiritum sanctum decernunt, ordi-

nant, sanciunt ritus, modos & ordines ministrandi sacra-

menta, offerendi augustissimum altaris sacrificium, celebrati

missas) & oīa munia diuinorū laudum obeundi, pro tem-

porum, locorū & personarū vilitate & necessitate. Hinc

Christus ecclesiam audire iubet: Quia ubi duo vel tres cō-

gregati sunt in nomine eius, ibi fons sapietiæ, docto rpar-

uorum, magister summus Christus Iesus, docens vīlia

in recipiendo sanctificationem, est in medio eorū. Quod

si omnem hominem in hunc mundum venientem, suæ lu-

cis & sapientiæ fulgoribus illuminat, multo magis mani-

festat & reuelat misericordiam suam & veritatem in con-

cilio tam multo.

Sandt

*Sancti tempore ueteris testamenti, multa contribue-
runt. Cap. XLVII.*

Sancti Dei homines, legis & umbræ futurorū honorū **A**ntēpore, hac p̄diti erant authoritate. Nam, q̄bus laudum canticis sacrificia umbratrica offerrentur, ordinauerunt & sanxerūt. Parimodo, Christi coruscante ḡra & euangelio, ac fide diuulgata, cernimus esse, sed multo pulchrius, deuotius atq; diuinius factū. Samuel, vnuis inter eos qui in- *Psal. 98.*
uocabant dñm in veritate, prophetarum cuneos instituit, qui laudes dño in instrumentis musicis resonarent. Nēpe, *1. Reg. 10.*
in sono tube, in psalterio & cytharis, in tympanis & choris *& 19.*
& organis, in cymbalis bene sonatibus & iubilationis: Itē,
in sono tubæ & psalterijs, & id genus alijs instrumētis mu-
sicis: Dubio p̄cul, q̄ modularent, cantica & sonos eis p̄scri-
bens, deuotionis plena. Verūm, huius ex lege dei nullū ha-
buit mandatū: Sed & cum moriente, mortuus est iste ritus
laudandi deū magna ex parte. Post cū Dauid electus Dei, *1. Reg. 13.*
vir secundū cor dei, qui fecit oēs eius voluntates, mirū in *Act. 13.*
modū laudes Dei auxit, æditis psalmis centū quinquagin-
ta, atq; ministris domus dei modulandos distribuit, vt in *1. Par. 24.*
Paralippomenon cernere est. Et eius ordinatio (q̄a vatum *25. & 26.*
maximus est) legis robur obtinuit, & seruatur usq; in ho-
diernū diem, ab ijs qui immaculati in via ambulant in le-
ge dñi. Mirabile dictu: dū iste modus seruabatur à priscis
ritu in uiolabili, à ministris templi & regibus (quamuis in
lege Dei nec præscriptus, nec præceptus esset: & hanc ob
causam etiam à Sadducæis despiceretur) omnibus mor- *Heft. 13.*
talibus optata pace fruebantur, ex animi sententia omnia *2. Mac. 9.*
habebant, omnibus bonis, timore malorum sublato ab *Prou. 1.*
undabant. Hunc reges Iuda, quibus bonitatis testimoniū
scriptura perhibet, quōd zelum legis habuerunt secun- *Rom. 1.*
dum scientiam, videlicet Dauid, Salomon, Aſa, Iosaphat.
Ezechias, Iosias, strictissimè seruauerūt: Et collapsum per

L 2 præ-

prædecessores idololatras vel neglectum, mox cum poterunt, acceperunt, instaurauerunt ante omnia, & sic omnia eis euenerunt prosperè, & Dei omnibus operibus manuum eorum benedixit. At contra, qui hunc psallendi & seruendi Deo ritum neglexerunt, postergarunt, aut prohibuerunt, illos Deus dereliquit, dedit inimicis in direptionem, nihil habuerunt prosperi, ab eis auertit faciem suam, usque ad internicionem eos persequebatur, & dementauit posteriora eorum.

¶ 21.

Vmbræ legis & ueritatis siue diei tempora conferruntur. Cap. XLVIII.

A Vnc mirabilem veritatis, cum vmbra consonantiam libet conferre. Legem naturæ (ut fuisus postea dicemus) in cordibus hominū ab initio scripsit Deus. Ast vbi abundare cœpit malicia, & charitas refrigescere, neque esset amplius qui faceret bonum, aut vix unus: aut rarus, aut nullus qui lumē sequeretur legis quæ mentibus etiam nostris impressa est: tunc exuberās Dei bonitas, nolens viros perire, sed ad agnitionē veritatis peruenire omnes: alia quadam via, ad voluntatis suæ cognitionē simul & operationē, exorbitantem & exasperantem mundū reuocauit: Maximè verò gentē Iudaorū, quā dilexit, ppter patres: Nam illis per angelum, decalogum descripserat lapideis in tabulis duabus in deserto, mox vt eos de manu inimicoru suorū vindicauerat: vt sic in sanctitate & iusticia ei seruirerit omnibus diebus suis. Sed (heu) cito declinauerunt de via quam ostendit illis amicus Dei Moses: Dilexerunt Deum in ore suo, & lingua sua mentiebātū ei. Quia cor eorū nō erat rectum cum Deo, nec fideles erant in testamēto eius: Moses dedit eis legē, sed nemo fermè corū seruauit eam.

B Videns ergo pater misericordiarum & Deus omnis consolacionis, quod multa malicia hominum esset super terram & ne-

mo

mo amplius quod bonum est, loqueretur & ficeret, sed cū Gene. 6.
 etā cordis humani cogitatio ad malum propensissima es & 8.
 set ab adolescentia: nolletq; aliquos perire, sed omnes cō- Sap. 11.
 sequi salutem, quia amat animas, addidit in bonitate sua
 summum erga homines charitatis gradum, dicens: Non Hier. 7.
 audierunt seruos meos prophetas quos misi eis, sed fece- Matt. 21.
 rūt eis quecunq; voluerunt. Mittam ergo eis filium meū
 vnigenitum atq; charissimum, forsitan cum hūc viderint,
 verebuntur, & facient quæcunq; dixerit eis. Cum ergo ve Gal. 4.
 nit plenitudo temporis, Deus pater qui diues est in mise-
 ricordia, propter nimiam charitatem suā qua dilexit nos,
 misit filium suum in similitudinem carnis peccati. Non vt Ioan. 3.
 mundum in maligno positum iudicaret, sed vt mūdus sal i. Ioan. 5.
 uaretur p ipsum. Ipse viā Dei in veritate facere cēpit, & do A&t. 1.
 cere euangelium regni, atq; in corda discipulorum suorū Hier. 31
 inscripsit. Sed, vt totus mundus saluus fieret per ipsum, as Hēbr. 8.
 cendens in cēlūm discipulis præcepit, vt euangelium æter & 10.
 num omni creature p̄dūcarent. Illi verò nullū laborē Matt. 28.
 subterfugerunt, nullum periculum detrectauerunt, quo Rōm. 16.
 minus omne consilium Dei annunciant. Quia in omnē A&t. 20.
 terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eo Psal. 18.
 rum. Iudæis per angelos & Mosen legem dedit, postquam Rom. 10.
 eos edūxit de iugo seruitutis, crudeli Pharaone submerso Galat. 2.
 in mari rubro. Nobis verò Deus locutus est in filio suo, q A&t. 7.
 est splendor gloriæ & figura substantiæ eius, verba vitæ: Heb. 1.
 & prædicari ac scribi euangelium fecit, postquam totum Ioan. 6.
 mundum de seruitute peccatorum asseruit in libertatem Rom. 8.
 gloriæ filiorum Dei, & vindicauit de diaboli seruitute. Heb. 3..

Conferre iam euangelium cum lege opere pretium du- C
 xi. Defuncto Mose legislatore, per prophetas qui à seculo
 fuerunt, exasperatoribus Iudæis legem datam syncerè ex-
 posuit, multaq; (si verba respicis) addidit quæ utilia erant Rom. 6.
 Puro legis intellectui & perfectæ obseruatiōi. Sic postquā

L 3 deuicta

deuicta morte Christus victor redijt ab inferis, & rediuit
 uis clauso prodijt è sepulchro, atque in dextera pater-
 na gloriae fedit, per apostolos, quos missi super eos spi-
 ritu sancto idoneos ministros noui testamenti fecit, san-
 ctosque doctores, genuinum euangelij intellectum (ne-
 simus paruuli fluctuantes, & omni circumferamur vento
 doctrinæ subditiciæ, in nequitia hominum, in astutia,
 ad circumuentiōnem erroris) nobis reuelauit, & aperire
 dignatus est. Per hos, etiam multa (si sola verba respi-
 cis) scripta, ordinata, & tradita sunt quæ nusquam in
 viuifico Christi euangelio sunt digesta: nihilominus ad
 puram euangelij obseruantiam vtilia multum per om-
 nem modum.

D Præterea: sancti prophetæ, ad legis diuinī obserua-
 tiōnem (quod nihilominus onus graue erat, & iuxta aposto-
 li Petri sententiā, impossibile, hoc est, difficile obseruatū)
Gal. 3. tum factis siue exemplis, tum verbis Iudeos adhortabā-
Act. 15. tur. At sancti doctores, ad perfectē Christi sectāndā vesti-
Phil. 3. gia, omni qua possunt, tum exemplorū, tum doctrinæ ef-
i. Thes. 4. ficacia prouocant omnes fideles. Prophetæ apud Iudeos
2. Pet. 2. exasperatores, subuersores & incredulos, erant inglori,
Prou. 1. & persequebantur & eorum documenta nec audire nec fa-
Psal. 9. cere volebant. Sancti doctores, apud hæreticos & magi-
Ezai. 3. stros mendaces despiciuntur: & canibus peius, & ague odio
Ezai. 5. habentur. Pseudoprophetæ, dum lactabant peccatores in
Matt. 25. desiderijs suis iniquos benedicebant, beatos dixerunt pre-
Phil. 3. uaricatores, loquebantur placentia, mulcebant capita, ven-
Hier. 17. cura nauigabant aura, omnia ex animi sentētia habuerūt,
Gal. 1. At doctores sancti, hæc omnia despiciūt quasi lutum, diē
i. Cor. 4. lūt, ne Christi serui non sint. Ideo tāquā purgamenta mū-
 di huius sunt, omnium peripsema usq; adhuc.

Et si.

Et sicut Deus post datam legem, in manu Samuelis & E
 David olim laudes suas & templi ministeria, mirum in mo
 dum ordinavit & multiplicauit: Sic per diuos antistites
 Ambrosium, & Gregorium imprimus ritus, cantus, of- Apoc. 21.
 ficia & ministeria ecclesiae, sanctissime ad exemplar ciui- Gal. 4.
 tatis Hierusalem cœlestis (quæ est mater nostra) institu-
 it. Davidis ordinationem, ritum & modum, omnes ti- Psal. 48.
 more Dei prædicti, dum vmbrae deseruierunt, simul in v- Psal. 148.
 num diuites & pauperes, iuuenes & virgines, senes cum
 iunioribus seruabant in uiolabiliter. Sic Christi choru- 1. Tim. 1.
 scante gratia & euangelio qui Deum puro corde dili- Titi 2.
 gunt, piè in Christo viuunt, sanctè & iustè, ab ordina-
 tione Gregoriana, ne latum quidem digitum deflectunt. 3. Reg. 12.
 Radix peccati Hieroboam, profanum cultum idolorum
 ex diabolo instituit. Scelerum sentina impius Achaz, 4. Re. 16
 altare domini transtulit de facie templi, & impium alta-
 re, quale vidit in Damasco, in locum eius misit erigi.
 Tandem (vt cæteros taceam) omnium regum impiissi- 4. Reg. 21
 mus Manasses, in templo Dei omnes abominationes gen-
 tium (vero Dei cultu abrogato) exerceri mandauit.
 Sic hoc tempore periculoſo & his malis diebus, qui se 2. Tim. 3.
 foliò euangelicos vocant & non sunt, sed sunt synagoga Apoc. 2.
 Satanæ, fecerunt in ecclesia Dei. Sed ultra non profi- 2. Tim. 3.
 cient. Insipientia enim eorum & impietas, manifestata est
 omnibus. Qui Davidis ritum (vt dixi) seruauerunt, beati e- Psal. 127.
 rat, & bene ipsis erat. Sic qui Gregorianam ordinationem
 seruant, omnium bonorum affluentia perfruuntur. Qui Pro. 1.
 ab illo defluxerunt, erant in maledictione in hac vita &
 postquam vniuersæ carnis viam ingrediebantur, missi
 sunt in ignem æternum, qui diabolo & angelis eius est pa- Matt. 25.
 ratus. Qui hunc vel negligunt, vel abominantur, vel su- Ecc. 6.
 gillant, in fortē dantur impiorum: & pars illorum est in- Apoc. 21.
 flagno ardente igne & sulphure, quæ est mors secunda

Samue-

Samuelis ordinatio & ritus seruēdi Deo , paruo tempore durauit, atq; à Dauid partim est assumptus , partim dimissus. Vterq; enim musicis instrumētis est v̄sus. Sic Ambrosianum officium, in sua tantummodo ecclesia māsit, & ex parte à diuō Gregorio assumptum , partim dimissum. Nā huius officium, sicut olim Dauidis, omnis celebrat ecclesia sanctorum.

F Dauid & Samuel, post liberatū populum de Aegypto,
 3. Reg. 6. post datam legem annis quadringentis & vltra , superatis hostibus & data pace, laudes Dei instituerunt. Sic diuus Galat. 3. Ambrosius & Gregorius, tyrannorum sedata persecutio-
 Aet. 7. ne, data pace ecclesiaz, diu post publicatum euāgelium, vt edociti fuerunt à spiritu sancto , ritus laudum diuinarum sanxerunt sanctissimè, Dauidis ordinationem, reges apo-
 2. Par. 25. statae, impij & Dei contemptores, sicut pseudoprophetæ eos docuerunt, abrogauerunt, in malum suum & populi subiecti. Gregorij institutum, principes & reges reprobi pessundant, vt edocentur ab hæreticis, in suum & subditorum suorum damnationem & exterminium. Et sicut Sa-
 muelis & Dauidis ritus (quamvis in lege scriptus non sit) non est additio legis , sic ritus ab Ambrosio & Gregorio ordinatus, enangelij additio non est censendus. Magis au- & verius explicatio , declaratio & resolutio est illius dicti
 Luc. 18. seruatoris, quo dixit, quod oportet semper orare. Et illius
 Ephe. 4. apostoli: Impleamini spiritu sancto, loquentes vobismet-
 Col. 3. ipsis in Psalmis, hymnis & canticis spiritualibus, cantan-
 1. Thes. 5. tes in cordibus vestris, domino gratias agentes semper:
 (quia oportet sine intermissione orare) pro omnibus, in
 Eccēs 47. nomine domini nostri Iesu Christi, Deo & patri. Encomi-
 um próinde quod ecclesiastic⁹ de maximo vatuum editit,
 dicamus in veritate: Stare fecit cantores contra altare, &
 in sono eorum dulces fecit modos. Et dedit in celebratio-
 nibus

nibus decus, & ornauit tempora vsque ad consummationem Vitæ, vt laudarēt nomen sanctum domini, & amplificarent mancū sanitatem Dei. Similiter præconium Simonis, Oni filij, sacerdotis Dei summi, quod idem Iesus Sy Ecc. 50. rach alibi digessit, concinnè multum de Gregorio accipi potest, quod legē loco suo.

Luderani abominantur laudes Dei.

Caput XLIX.

AT nostri Saducæ ista aspernantur, & cum scribis & A
Pharisæis, nec non hypocritis, laudes Dei pertexi, Matt. 11.
ad Christum, si præsens esler, vtique dicerent: Audis quid
isti dicunt? Laudibus immodicis te Deum, quem tu patrē
esse tuum dicis, cumulant? Quid prodēst iste clamor? In
spiritu & veritate Deum adorare docuisti: Dic igitur illis, Ioan. 4.
argue eos cum omni imperio, vt taceant: Ne amplius bene Tit. 2.
psallant in vociferatione: Ne benedicāt dominū in omni Psal. 32.
tempore: Ne laus Dei semper sit in ore eorum. Tu ab omni Psal. 33.
scandalo & offendiculo, sub æternæ mortis interminatio Matt. 18.
ne, cauendum docuisti. Fac ergo quod præcepisti. Canticus Luc. 17.
ille psallentium, te & Deum exaltantium quantū possunt, Psal. 100.
tibi conſentientium in toto corde suo in concilio iustorum
& congregatione, tibi gratias agétiū, quod visitasti nos Luc. 1.
oriens ex alto, saluaturus omnes in te credentes in regnū 2. Tim. 4.
tuū æternū, nobis est scandalo graui, res ista malè nos habet: laus ista grauis nobis est ad audiendum. Dic ergo il- Matt. 21.
lis vt taceant. Nonne Coruinus, & cæteri filii diaboli, apo- Luc. 19.
statae insignes & seductores, hæc eadem præceperunt, & di Rom. 1.
xerunt virginibus sanctis, die ac nocte in templo Deian- Hefl. 13.
te thronum agni laudes Dei psallentibus? Et hac techna
diabolica ora canentium Deum clauerunt? At Christus,
cæcos Phariseos in hoc non audiuuit, serpentinis eorum
affutis non acquieuit, scandala eorum, quæ ex malitia
M erant,

erant, p̄ illi non fecit. Sed deuotionem & laudes Dei appro-
Psal. 62. bans, sic ora loquentium iniqua, consulentium mala, im-
Matt. 21. pedientium opera bona, obstruxit. Sinite illos Deum
Psal. 33. laudare. Nolite eos prohibere benefacere: si potestis præ-
Psal. 144. inuidia, & si vultus ex charitate, & vos benefacite! Mag-
Psal. 106. nificate dominum cum eis, & exaltate nomēn ejus in id-
Psal. 49. ipsum. Laudationem domini etiam os vel trum loqua-
Esa. 51. tur. Et si mihi non vultis credere, vel David audite: & sa-
crificate Deo sacrificium laudis. Nam Deus per os eius
Ioan. 17. dixit: Sacrificium laudis honorificabit me, & in laude
Ioan. 16. mea est iter ad domum meam, vbi est laus iugis & gra-
tiarum actio in secula seculorum: Vbi laubatoribus me-
is ostendo salutare meum. Hoc est, Ostendo eis mei-
psum, & vident me facie ad faciem, in iubilo, & sic
salua sit anima corum: Et hoc gaudium, nemo potest
tollerare ab eis.

B. Sinite ergo eos, & recordamini quod scriptum est: Ex
Psal. 8. ore infantium & modo genitorum, malicia non sensibus
Matt. 21. parvulorum, renatorum ex Deo per aquam & spiritum
Ephe. 4. sanctum, & lactentium suggestumque vbera matris eccl-
1. Pet. 2. esiae, & ex eis lac & mel bibentium in quibus crescentis
Luc. 19. lutem: Ex ore inquam eorum, Deus pater meus laudem
suam perfecit, atque in laude illa destruet omnem inimi-
cū suum & vltorem. Omnes inimicos suos, qui nolunt mo-
do cum regnare super se per gratiam. Et sic, durissima est
eorum reprehensio, & damnationis eorum certa prænun-
ciatio. Sed & per laudem talium, etiam discernit vltorem
diuinæ irreuerentiæ, nempe diabolū: qui vindicator cru-
delissimus est, offenditionum, irritationum, in honorationū
Psal. 124. Dei: Amen dico vobis, si hi tacuerint laudem meam: nem-
pe simplices & innocentes, boni & recti corde ex Iudeis,
tunc lapides, hoc est, gentiles ad fidē conuersi, clamabunt
laudes Dei, Deus namque ex abyssi sua misericordia &
gratia

gratia de lapidibus: hoc est, ex gentibus qui lapides colue Matt. 3.
runt, & lapidibus duriores erant ad conuersionem, filios
ipsi Abrahæ suscitauit, qui insuper inclamauerunt laudes
Dei, quando Iudæi tacuerunt. Sic Centurio clamauit: Ve- Matt. 27.
re filius Dei erat homo ille. Sic bon⁹ vir & nobilis Ioseph, Roma. 15.
decurio & iustus, coram Pilato mortuum confessus est. Ta Luc. 23.
ceo custodes sepulchri, qui principibus totam resurrectio Matt. 28.
nis Chri gloriam nūc iauerunt. Taceo Dionisiū Areopagi Matt. 27.
ta eccliplim solis in Chri morte cernētē supra naturā: Aut Rom. 15.
(inquit) Deus naturæ patitur, aut mundi machina destrue Luc. 23.
tur. Taceo terræ tremorem, lapidum scissionem, veli in te-
plo disruptionem, sepulchrorum multorum apertioem,
Clamauerunt hæc omnia, eo modo quo scriptum est: La- Abac. 2.
pis de pariete clamabit: & lignum, quod inter iuncturas
adscitorum est, respondebit.

Digna animaduersio, osoribus diuinarum laudum est,
reddita in finum eorum.

Caput L.

Et dignè per omnem modum diuinarum laudum o-
soribus, postergatoribus & abrogatoribus rependi- A
tur. Qui dum Deo gloriam & laudem suam subtrahunt, in
fames & inglorij fiunt: & dum nolunt Dei laudes audire,
coguntur blasphemias, improperia, scommata verborum,
& horribiles sonos audire bombardarum & pugnarum.
Insuper, dum debitas Deo laudes non reddunt vel tollunt, tol Ioan. 11.
lit ipsis vniuersa, loca eorum & gente: & pro gloria qua ful- Osee 4.
gebant, ignobiles fiunt: Quod non solù ex veteri testamēto: 1. Reg. 2.
sed etiā ex novo luce meridiana manifestius claret. Et dum Luc. 1.
Deo nolunt seruire in sanctitate & iusticia: ac iugum eius Matth. 11.
suave, & onus eius leue portare seruiunt diabolo durissi- Exod. 1.
simony rāno in luto luxuriæ, in laterib⁹ avaritiæ, & paleis
vanitatis & supbiae. Et hoc in egestate & penuria maxima.

Falsifi

Falsissimè impij, ecclesiæ ordinationes & sanctiones piæ,
bonas & sanctas, traditiones humanas

uocauit. Caput. LI.

A Vnde de traditionibus humanis Saducæi nostri ob-
Matt. 15. trudunt, futile prorsus est ac raucidum, nec respon-
sione dignum. Non enim Christus damnat ecclesiæ san-
ctissimos ritus in Dei laudibus, & ordinationes de sacra-
mentorum administratione, nec sanctorum patrum scri-
pta, nec decreta & sanctiones pro conseruatione iustitiae,
pacis, honestatis, pudoris, ordinis, amicitiae, sanctitatis, ho-
noris diuini, bonæ famæ, disciplinæ, & pietatis factas. Ne-
Psal. 66. que regulas viuendi concorditer secundum Dei Euageli-
Roma. 15. um, & habitare in vnum, ac vnam imiter uno ore Deum ho-
norificare, sicuti patres in regulis suis tradunt, & factis &
verbis docent, Christus reprehendit, arguit, damnat, prohibet,
& iubet abrogari, quod tamen sycophantæ impiæ
Matt. 19. ac falsissimè moluntur hinc concludere & inferre: quan-
do hæc ipsa sunt Dei præcepta, aut Christi consilia: quædū
rectè intelliguntur & seruantur, semitæ sunt & methodi
accommodissimæ ad imitandū Deū, & sequendū Chri-
stum sine impedimento, & dignè Deo & euangelio ambu-
1. Tim. 2. landum in vita quieta & tranquilla, in omni pietate, casti-
tate, veritate & sanctitate.

B Nec voluit Christus, tales ordinationes non debere fie-
Luc. 2. ri, aut factas non posse seruari. Nā & ipse Augusto Cælari,
quāuis gentili, detulit, quādo parētes eius edicto impera-
toris morem gerentes in Bethleem profitebantur, obedie-
Matth. 17. ntiam. Et ipse postea tributū pro se & Petro iussit dari,
Matth. 22. siue censum. Sic & Deo quod Dei est, & Cæsari quod Cæ-
Rom. 12. saris præcepit dari. Si vniuersaliter traditiones huma-
næ non essent seruandæ, sed damnandæ, certè peccasset
Acto. 16. apostolus, qui allegauit Philippis quod ciuis Romanus
esset, ac per hoc timorem incusit multis. Cōsimili etiam
pru-

prudentia manus inimicorum suorum euasit in Cæsarea,
appellando Cæsarem. Imò, ipse doctor & magister gentiū *Aet. 25.*
in fide & veritate, leges gentium allegat, dicens: Fratres, sc̄ Galat. 3.
cundum hominem dico: Hominis confirmatum testame-
tum nemo spernit aut superordinat &c. Sed & Collōssen *Col. 2.*
laudat ecclesiam, quam nunquam corām viderat, sed spiri-
tu cum eis existens, gaudet: videns ordinem eorum, & fir-
mamentum fidei Christi, quæ in eis fuit. Insuper, si homi-
nes decreta & traditiones bonas facere non possunt, nulla
iusticia conseruari, nullū regnum, nulla ciuitas pacifice
regi potest. Quod prorsus insanum est & extremē demen-
tiæ, vel cogitare: & verbo Dei aduersatur manifestè. Per
me, inquit aeterna sapientia, reges regnant, & legum con- *Prou. 8.*
ditores iusta decernunt. Per me principes imperant, & po-
tentes decernunt iusticiam. Id ipsum in euangelio Chri-
stus confirmans ait: Qui dixerit fratri suo Racha, reus erit *Matt. 5.*
concilio. Et quid est reum esse concilio, nisi, q̄ potestate *Hest. 1.*
prædicti & sapientes, qui sciunt iura maiorum, in isto casu
conuocari debent, & consultare, qua poena plectendus sit,
qui tali nota aut sono charitatem fraternalm vel læsit vel
frègit? Hoc nulla via liceret, si in potestate constituti, nul-
lam sanciendi traditiones & statuta, haberent potestatem,
qua iniquorum refrenaretur audacia, insolentia & mali-
cia, pax conseruaretur, ut tuta esset inter malos innocentia.

Traditiones hominum quæ sunt? Cap. LII.

Quid igitur virtus & sapientia patris, Christus Iesus **A**
voluit, quando traditiones & præcepta hominum *1. Cor. 1.*
damnauit? Apostolorum Satanae mendacia, hæreticorum *Matt. 15.*
pestilentium peruersa dogmata, tyrannorum, iniistorum *Rom. 7.*
iudicium iniusta decreta, fascinatorum technas, cæcorum
dūcum vafra statuta, seductorum imposturasc, aponan-
tium, & scripturas depravantium insanias falsas. Et breui-

M 3 ter

ter, quicquid ad veritatis impugnationem, fidei subuersio-
nem, morū corruptionem, hōim seductionem, pietatis ab-
rogationē, pacis turbationē, salutis operandē, promouen-
dē & augendē impeditiōnē, honoris item diuinī immuni-
tionem vel pessundationem, ordinatur, statuitur, prēcipi-
tur, scribitur & docetur. Hoc maximē faciunt hæretici
& quotquot eorum fermento sunt corrupci: In caput ve-
strū fabam hanc cudiſtis hæretici: Vos verbis istis designa-
ti estis: Sicut sorex sono oris sui perit: In laqueo quē p. ra-
tis alijjs, cōprahenſi estis: Os vestrū vos condemnat:

Psal. 7.

σ 9.

Iob 15.

B.

Eſaias 29.

Matt. 35.

Philip. 2.

Eſai. 10.

Exod. 1.

Pſal. 51.

C.

in iusticias suas fudis & phaleris excogitatis palliunt: At
 Deus non irridetur. Ille nouit decipientem, & illum qui Galat. 6.
 decipitur. Ille prospicit quando tempus venit: quando Iob 12.
 conuertit dolum cordis eius: & dolorem quē fecit egenis, Psal. 36.
 orphanis, pupillis & viduis: In caput eius, & in verticem Psal. 7.
 iniustas eius descendet. Tunc panis eius quem iniuste
 acquisiuit, in vtero eius vertetur in fel aspidum intrinse-
 cus: Tunc diuitias quas deuorauit, euomet: & de ventre il Iob 20.
 lius extrahet eas Deus. Tunc recipiet quā fecit omnia, nec
 tamen consumetur. De dolis eorum etiam Hiere, ait: In- Hier. 5.
 uenti sunt in populo impij, insidiantes quāsi aucupes, po-
 nentes laqueos & pedicas ad capienda animas & viros. Si-
 cut decipula plena auibus, sic domus eorum plenē sunt do-
 lo. Sic isti pharisei fecerunt, quos hic Christus arguit, va-
 fritia sua torquebant ad nothūm sensum scripturas & pro-
 priūm commodum: Et in hoc eos imitantur omnes hære- Sap. 2.
 tici, qui sunt ex parte eorum, & cum eis in eadem damna-
 tione, nequitia & malignitate. Pacificè quidem loquun- Psal. 34.
 tur, sed in iracundia terræ loquentes, dolos cogitant. Et
 rursus: Qui inquirebant mala mihi: locuti sunt vanitates, Psal. 37.
 & dolos tota die meditabantur. Verūm, si iuxta consilium
 iusti regis Iosaphat, viderent quid facerent, & timor Dei
 esset cum eis, & quōd omnia quā faciunt in caput eorum 2. Par. 19..
 recidunt: vtq; à iudicijs Dei timerent, & quod sibi fieri
 nollent, alijs non facerent, sed vt i vellent, quōd sibi ho- Tob. 4.
 mines facerent, eo modo facerent omnibus, sine vlla per- Matt. 7.
 sonarum acceptione, tunc hæretici si scripturas non de- Luc. 6.
 prauarent, sed omnes tum exemplis, tum doctrina ædi- 1. Cor. 10.
 farent, domino lucrarentur & saluarent in regnum Iacob. 5.
 Dei.

Traditiones bone, pie & sancte sunt seruande.

Caput LIII.

Quæc

A **Q**uae autem iusta, pia, sancta, utilia, honesta, & salutis conferentia sunt, si ordinantur, statuuntur & decernuntur, ex charitate sunt seruanda & honoranda.

Hiere. 35. Talis fuit Rechabitarum continentia, Hieremia teste, deo acceptissima, Niniutarū dura pœnitentia, Iudeorum triū dierum oratio & ieiunium, in tribulatione constitutorū, tempore Hester: & multorum festorum institutio, ut cerneret est; **3. Reg. 8.** Hester. **9. 1. Mach. 4. & 7. & 13. & 2. Mach. 15.** Hæc & his similia, si ordinantur & præcipiuntur, seruanda sunt concorditer, non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam.

B Nec valet, si obtrudas, quod religiosi multi suarum singularum sunt præuaricatores, non reddentes Deo vota sua, retro post Satanam abeunt. Alij inexplibilem auaritiam mem & sitim patiuntur. Fateor quidem (quod sanè citam maximum cordis mcerorem & gemitum dicere non possum) quotquot Christo initiati sunt, & fidem eius ac euangelium ore profitantur, factis verò Deum & fidem negat, euangelium pessimè transgrediuntur. Videmus enim omnes iam auaritiam, proh dolor, studere à minore usq; ad maiorem, etiam illos qui falso se euangelicos vocant. An non à propheta, hoc est, à prædicatore usq; ad sacerdotem, cuncti faciūt dolū? Dic amabò, quotusquisq; est, qui non querat quæ sua sunt? qui curam carnis in desiderijs non faciat?

Matt. 7. qui arctam viam ambulet, & per angustam portam intret,
Matt. 11. quæ dicit ad celum? Qui vim sibi faciat? Qui carnem suam cum vitijs & concupiscentijs crucifigat? Qui ab omni via mala pedes suos prohibeat? Qui quæ ædificationis sunt, **Galat. 5.** vbique sectetur? Necesse quidem est quod scandala veniant, sed **Psal. 118.** vñ illi, per quem veniunt. Si religiosi aliqui, à via veritatis deflectunt, post carnē in concupiscentia immunditiae ambulant, ad vomitum ingratiri redeunt ut canes, & sues lotare **2. Pet. 2.** ad volutationem luti, pertæsi laborum & viarum, ac nau-

seam-

seantes cibum angelicum, ut Iudei ad Aegyptum, sic re- *Num. II.*
deunt ad seculum, ita ut posteriora eorum peiora euadant
prioribus. Esto inquam verum hæc ipsis Luderanis nihil *Matt. 27.*
prospero suffragantur. Vnusquisque enim onus suum por- *Galat. 6.*
tabit, & recipiet secundum opera sua, cum venerit ad tri- *2. Cor. 5.*
bunal Christi: Apostatae religionum & Luderani, æqua
ibi lance appendetur. Et fortassis remissius erit illis quam
istis. At hæc domino committemus.

Veruntamen, qui constitutiones & ordinationes pa- C
trum, ecclesiæ, tum potestate præditorum transgreditur, *Galat. 5.*
portabit iudicium suum. Et suam ipse maliciam arguat &
condemnet, necesse est, cum sine causa sanctorum pietate
tem & studium condemnat: quo sit ut vel inuitissimus di-
cere cogatur illud apostoli: Lex quidem sancta, & manda- *Rom. 7.*
tum sanctum, iustum & bonum. Quod ergo bonum est,
mihi factum est mors mea malicia. Eò quod ego carnalis
sum, venundatus sub peccato, ut faciam malum. Nolo enim *3. Reg. 21.*
intelligere ut bene agam, quia nolo in lege Dei ambulare: *Psal. 35.*
Eò quod nec Deum timeo, nec homines reuereor, & de- *Luc. 18.*
sperauit apud memetipsum. *Ephe. 4.*

Sic qui festa ecclesiæ calumniantur & feriationes, ed q D
ipsis diebus magis crebrèscant peccata & offendicula, hi
inquam recognitent, quod eius rei gratia, festa non sunt in-
stituta, ut libidinibus seruiatur: ut calicibus epotandis &
commessionibus tunc vacetur: Et si præcepta ecclesiæ
tollenda sunt, quia non seruantur, & sunt in laqueū trans-
gressoribus: tollantur necesse est, etiam præcepta Dei siue
decalogus. Tollatur & præceptum dilectionis Dei & pro-
ximi, quando hoc Luthero authore seruat nullus. Et ni-
hilominus maledicti, qui declinant ab illis mandatis. Pro- *Psal. 118.*
ijciantur in profundum laci, vel inferni: Nulla sit ampli- *Galat. 3.*
us lex domini: Quia ubi non est lex, ibi non est transgres- *Rom. 4.*
so siue prævaricatio.

N Sed

E Sed & dei damnemus exuberantem charitatem, qui ex bonitate sua abyssali, nobis sanitatem corporum largitur, pacem temporis, vberatatem terrae, fœcundam messem, & id genus beneficia sine numero: Dubio procul, no vt per hæc offendatur, non vt eis abutamur in superbia & abu-
Iob. 24. sione, sed vt per hæc in eius amore accendamur ad manda-
ta illius custodienda, & voluntatem bonam, bene placen-
tem & perfectam faciendam, prouocemur. Sed hic libri hu-
ius sit finis, in quo abunde quid verbum dei sit arbitror
ostensum, & blasphematoribus viæ dei reor esse respon-
sum: Illis sine dubio, qui veritatem requirunt, diligunt, &
scire desiderat. Obstinatis aut & in reprobū sensum datis,
de industria veritati resistentibus & contradicentibus, ni-
hil satis est, quibus nec prophetarum, nec apostolorum re-
sponsa satisfaciunt. Imò ne Christi quidem, quantumlibet
scientiarum dominus, & ipsa sapientia patris, fons sapi-
entiae, plenus gratia & veritate, in quo omnes thesauri sa-
cientiae & scientiae dei sunt absconditi. Sed neque posse-

Cor. 1.

Col. 2.

Ephe. 4.

Col. 4.

Christus ipsorum pertinacæ satisfacere, quantum-
uis sermo eius in gratia & sale esset conditus, &
gratiam ad edificationem fidei, mitibus.

præberet: Nihil ergo mirum,
si hoc ipse homuncio
præstare non
possim.

D